



evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost



Geoinovace

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

VOLEBNÍ GEOGRAFIE

Z0107

ÚVOD DO POLITICKÉ GEOGRAFIE

Autor: PetrVoda



evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost



Geoinovace

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Volební geografie

Volební geografie je subdisciplínou na pomezí geografie a politologie, která se věnuje fenoménu voleb. Na tomto poli se výzkumy zaměřují především na identifikaci prostorových vzorců volebního chování. Volební geografové se snaží ukázat, kde kandidáti nebo strany získávají svou podporu a určovat, která skupina voličů je nejvíce náchylná k volbě toho kterého kandidáta, případně v podmínkách kontinentální Evropy strany.

Johnston (2000b: 204) definuje volební geografii jako disciplínu studující geografické aspekty organizace, průběhu a výsledků voleb. V tomto obecně přijímaném vymezení se volební geografie vyvíjela poměrně autonomně a nezávisle na ostatních disciplínách politické geografie. Propojení se objevuje s nástupem systémové teorie, v rámci které byly výsledky voleb považovány za reflexi politiky a za zpětnou vazbu ovlivňující ekonomiku i společnost.

Problémy, jež jsou předmětem studia současné volební geografie, lze rozdělit do tří okruhů (Kostelecký 1993: 169):

- (1) prostorová diferenciací volebních výsledků
- (2) vliv geografických faktorů na hlasování
- (3) význam prostorové diferenciací volebních výsledků a volebních systémů pro vytváření zastupitelských orgánů.

Nejvíce pozornosti je věnováno prvnímu bodu. Ten vychází z faktu známého v USA a Západní Evropě od doby zavádění všeobecného volebního práva (2. pol. 19. stol), že výsledky voleb jsou v prostoru rozdílné. Starší práce věnované tomuto problému hledaly souvislost s fyzicko-geografickou sférou a rozložením společenských tříd. Průlomem byla Rokkanova koncepce konfliktních linií mírně rozšiřovaná od 70. let (Kostelecký 1993: 170-171). S rozvojem behaviorální geografie se objevil také zájem o studium faktorů ovlivňujících volební chování související s vnímání prostoru voličem či socializací jedince v prostorově vymezeném rámci, což vedlo k rozvoji zájmu v druhé oblasti. Třetí okruh souvisí především s právními aspekty voleb a volebními systémy. Zabývá se otázkami rovnosti volebního práva především ve vztahu k tezi "jeden volič= jeden hlas".

V české politologii i geografii nemá geografie voleb prakticky žádnou tradici. Je sice pravda, že někdy v polovině minulého století byly vyhotoveny kartogramy, zachycující volební výsledky podle okresů. Konkrétně jde Soupis map českých zemí z let 1951 a 1955 Františka Roubíka. Ovšem po tomto úvodním kartografickém zpracování nepokračovali autoři v hlubších rozborech, pátrajících po příčinách zjištěné územní variability a dalších souvislostech. Po událostech roku 1948 a následném omezení demokratických voleb ztratil veškerý výzkum v tomto směru smysl. Změna nastala po roce 1989, kdy si především geografové uvědomují, že mohou svým pohledem obohatit poznání širších podmínek a pravidelností výsledků voleb (Blažek – Kostelecký 1991).

První práce začaly vznikat již brzy po volbách v roce 1990. V těchto letech je většina prací produkována geografy, teprve později začali na toto pole výrazněji přispívat politologové.

Základní pojmy

Teorie konfliktních linií (cleavages):

Tato teorie vysvětlující volební chování patří k tzv. sociologickým modelům hlasování, objevuje se v knize Steina Rokkana a Seimoura Lipseta *Party Systems and Voter Alignments*. Tento sborník byl v podstatě první studií spojující strukturu společnosti s podobou stranického systému. Autoři kladli důraz na historické procesy, které proti sobě postavily sociální skupiny. Vývoj centralizovaného sekulárního státu ohrožoval soudobé teritoriální, kulturní a ekonomické vztahy a vytvářel tak konflikt, jehož průběh byl zásadní pro to, které sociální charakteristiky se staly důležitými pro utváření politické soutěže. Jednotlivé strany konfliktu mobilizovaly skupiny voličů na základě existujících dělících linií ve společnosti a ze společenského rozdělení se staly politické cleavages. Základním východiskem teorie konfliktních linií je předpoklad, že jedinci patřící do stejné sociální skupiny – třídy – se ve volbách chovají podobně (Evans 2004: 42-45). Složení obyvatelstva podle socioekonomických charakteristik tak vysvětluje volební chování. Tato teorie je užívána ve většině studií pojednávajících o prostorové variabilitě volebních výsledků.

O tuto teoretickou představu se opírají zastánci kompozitního přístupu ve volební geografii, zatímco na druhé straně stojí obhájci kontextuálního přístupu, kteří vysvětlení základů volební podpory hledají ve zvlátnostech prostředí, ve kterém volič žije.

Geografické faktory na hlasování

Jejich formulace Johnstonem a Taylorem změnila přístup k chápání územních rozdílů ve volebních výsledcích, o nichž tradiční (kompozitní) přístupy předpokládaly, že jsou projevem rozvrstvení obyvatelstva podle jasně měřitelných kritérií (Pink 2005: 150 - 155)

Zkoumání geografických vlivů na hlasování lze pojímat jako vyjádření kontextuálního přístupu ke studiu volební podpory, případně jako doplněk kompozitního přístupu. V tom případě předpokládáme, že tyto vlivy podporu založenou primárně na předpokladech sociologických modelů pouze modifikují. Kontextuální přístup je založen na předpokladu významného vlivu prostorového kontextu, ve kterém volič žije svůj každodenní život a meziregionálních rozdílů v procesu politické socializace. Ve výzkumu klade důraz na vztahy mezi jednotlivcem, skupinou a skupinami navzájem a na jejich ovlivnění vnějším prostředím. Peter J. Taylor a Johnston (1979) vymezili jako základní geografické vlivy na hlasování sousedský efekt, efekt kampaně, hlasování o sporném bodu a efekt kandidáta.

Sousedský efekt (neighbourhood effect):

Podstata tohoto efektu se nachází ve skutečnosti, že volební rozhodnutí jednotlivce je ovlivněno názory a postoji lidí žijících v jeho sousedství. Vztah nemusí být nutně jen pozitivní, negativně se může projevit v podobě protestního hlasování proti názorům svého okolí (Kostecký 1993: 172).

Efekt kampaně

odráží prostorově diferenciovaný vliv volební kampaně. Pro specifické nároky získat hlasy v konkrétním území má velký význam ve většinových volebních systémech. Pokud má o

výsledku rozhodnout jen několik nerozhodnutých obvodů - marginal seats - rovněž vliv lokální kampaně roste. Kostecký (1993: 171) cituje autory předpovídající zánik lokálně diferencované kampaně. Nové trendy v decentralizaci kampaně tato tvrzení vyvracejí (Bradová 2005: 54-56).

Efekt kandidáta

Podstata efektu kandidáta se nachází v teritoriální blízkosti kandidáta k voličům. Kandidát zpravidla dostává více hlasů v místě svého bydliště, případně v jiném místě, které je z nějakého důvodu považováno za jeho domácí prostředí. Působení efektu je daleko silnější ve většinových volebních systémech. Voliči favorizují ve své volbě místního kandidáta i přesto, že není ze strany, kterou volí tradičně, protože ho znají osobně a/nebo věří, že bude zastupovat lokální zájmy. Možnost existence tohoto vlivu byla prvně zmíněna a rozpracována Keyem v roce 1949 a v 60. letech rozvinuta Coxem s hledáním souvislostí mezi prostorovým rozložením volební podpory a způsoby výběru kandidáta (Johnston 2000c: 282, Kostecký 1991: 2-3, Kabát - Pink 2006: 163).

Efekt hlasování o sporném bodu je založen na existenci velmi silně vnímaného regionálního problému a voliči hlasují spíše než pro politickou stranu pro konkrétní řešení daného problému. Tento efekt je silnější v poměrných systémech než ve většinových. Typickým příkladem stran, které získávají vlivem tohoto faktoru větší podporu, jsou nacionalistické či separatistické strany (Kostecký 1993: 171), nicméně sporné body mohou být i jiného charakteru (dopravní stavby, administrativní změny,...).

Základní metody

Identifikace vítězných stran:

záznam vítězných politických stran v jednotlivých volebních obvodech, častěji využívána v podmínkách většinových volebních systémů.

Území volební podpory

Metodika vlastní analýzy vychází ze zachycení intenzity volební podpory jednotlivých stran v příslušných územních jednotkách (okresech, obcích,...), na jehož základě jsou vymezovány oblasti, v nichž strany dosahují určité úrovně volební podpory. Výpočet se provádí zvlášť pro každou stranu a každé volby. Oblasti, ve kterých je koncentrováno 50% z celkového počtu stranou získaných hlasů pak představují území její volební podpory.

Prakticky tyto oblasti nalezneme tímto způsobem. Seřadíme okresy sestupně podle relativního počtu stranou získaných hlasů. V horní části seznamu potom postupně načítáme jednotlivé absolutní hodnoty hlasů, dokud nedosáhneme takového součtu, který představuje alespoň 50% hlasů. Započítán je i okres, před jehož započítáním je hodnota menší než 50% a po započítání hodnota polovinu třeba i výrazně přesáhne. Máme-li takto vymezená území volební podpory, můžeme výsledováním jednotek obsažených ve všech dílčích územích nalézt území stabilní volební podpory, kde tradiční sociální a kulturní klima určitým způsobem determinuje orientaci na politické síly, které se mu svým programem nejvíce přibližují nebo z daného prostředí vycházejí. Výsledné území nemusí být celistvé.

Míry koncentrace

Pro popis (ne)rovnoměrnosti rozložení volební podpory lze využít několik různých metod. Běžnými nástroji jsou variační koeficient nebo Giniho koeficient. Několik variant „měření koncentrace navrhuje také Jehlička se Sýkorou (1991: 84).

Míra koncentrace

$muk = x/A$ ($x = 25, 50, 75$; A - rozloha v % území ČR)

vyjadřuje kolikrát více voličů připadá na jednotku rozlohy na dané úrovni hodnocení, než je průměrná hodnota v ČR.

Míra úspěšnosti

$mvu = x/B$ ($x = 25, 50, 75$, B - počet voličů v % v území proti všem voličům v ČR)

vyjadřuje kolikrát vyšší procento hlasů než je průměr v ČR získá strana v sledovaných územích.

Čistá míra koncentrace

$Cmuk = muk/mvu$.

Čistá míra koncentrace ukazuje v jakém prostředí získala strana 25%, 50% a 75 % podíl svých voličů. Pokud je hodnota menší než jedna, je "jádrovou" oblastí venkov, pokud je větší než jedna, pak města. Výsledky měř jsou problematické z hlediska nemožnosti nalézt

případné výchyly způsobené např. podporou strany v jednom městě a jinak pouze na venkově.

Existuje několik variant realizace metody. Někteří autoři používají k nalezení území volební podpory pouze relativně vyjádřeného počtu hlasů. Tento způsob má setřít vliv lidnatosti okresů, kdy při postupu popsáném výše např. území obsahující okres Praha obsahuje méně jednotek než při zahrnutí okresů jako Jeseník či Domažlice. Tento způsob ovšem na druhou stranu přináší významný problém pro interpretaci a problematizuje využití "příslušenství" koncentračních měr. Pro slovenskou volební geografii je pak obvyklá práce pouze s absolutními daty, která "zvýhodňuje" populačně velké okresy a zcela rezignuje na vyjádření relativní síly strany v tom kterém okrese. Výsledky vytvořené při odlišných výkladech metody nejsou obvykle shodné (srovnej Kylvoušek, Pink 2007: 152; Kabát, Pink 2006: 124).

Volební podpora vybraných stran na území ČR v letech 1920 - 2010

První demokratické volby na území dnešní České republiky se konaly již v roce 1907, tedy ještě v rámci Rakouska – Uherska. Pro toto období ovšem nejsou dostupná kompletní data o volebních výsledcích. Období pokryté touto kapitolou tak začíná rokem 1920. Věnovat se bude tedy těmto volebním soutěžím: volbám do Poslanecké Sněmovny v letech 1920, 1925, 1930, 1935, 1990, 1992, 1996, 1998, 2002, 2006 a 2010, volbám do Národního shromáždění v roce 1946 a okrajově také krajským volbám (konány v letech 2000, 2004 a 2008) volbám do Evropského parlamentu (2004 a 2009) a senátním volbám (každé dva roky od roku 1996 volena 1/3 senátorů). Jediným opomenutým typem voleb jsou volby komunální a senátní volby. Využita byla data poskytovaná Českým statistickým úřadem. Výsledky voleb z let před rokem 1990 byly získány z archivních statistických publikací a publikace ČSÚ (2009) Volby do zákonodárných orgánů Československa a České republiky 1920-2006.

Prvním krokem analýzy je představení celkových volebních výsledků. Následuje zhotovení a interpretace volebních map. Zobrazení informací v mapách poslouží především k přesnějšímu vyjádření vymezených území a dat k nim vztažených. Tyto mapy tak umožní získat lepší přehled o podobě volební podpory stran a působení některých vlivů.

Volby do Poslanecké sněmovny v letech 1920-1935

V prvních parlamentních volbách v českých zemích v rámci ČSR v roce 1920 byl využit poměrný listinný systém (zákon 123/1920 Sb.). Podobně jako v současnosti se uplatňovala zásada rovného, všeobecného, přímého a tajného volebního práva. Věkový census (omezení volebního práva) byl stanoven pro aktivní volební právo na 21 let, pro pasivní pak 30 let (čl. 8-11 Ústavy ČSR). Volební účast byla povinná, nicméně zákon určoval důvody, které neúčast voliče omlouvaly. Přidělování mandátů stranám bylo podobné postupu, který se využíval i v letech 1990 – 1998. V 1. skrutiniu se rozdělily mandáty na úrovni jednotlivých volebních krajů pomocí Hareovy kvóty¹, zbylé mandáty pak ve 2. a 3. skrutiniu na celostátní úrovni využitím Hagenbach-Bischoffovy² metody a nejvyšších zbytků dělení. Druhého skrutinia se účastnily jen strany, které alespoň v jednom volebním kraji získaly více než 20 tisíc hlasů³, nebo v některém volebním kraji dosáhly volebního čísla.⁴

Kandidátní listiny byly přísně vázané, což znamená, že voliči neměli žádnou možnost měnit pořadí kandidátů na listině (neexistovaly preferenční hlasy). Volebních krajů bylo na území dnešní ČR 15. Počty mandátů v obvodech byly taxativně vymezeny zákonem na základě počtu obyvatel (ČSÚ 2009: 28), proto musel být zákon před každými volbami novelizován.

Na základě novely v roce 1925 bylo především upraveno vymezení území některých volebních krajů. Tyto změny byly důsledkem Trianonské dohody, která ČSR přiřkla některá dříve sporná území (jednalo se hlavně o Těšínsko a Valticko). Stanovil také nové počty

¹ Volební číslo je rovno podílu počtu platných hlasů a počtu mandátů v obvodu. Volebním číslem se dělí počet hlasů odevzdaných pro strany a je jim přiděleno tolik mandátů, kolik celá část podílu (Havlík 2004: 121).

² Volební číslo je rovno podílu součtu zbytků hlasů stran, které postoupily do 2. skrutinia a počtu zbývajících mandátů zvětšeného o jednu (Havlík 2004: 121).

³ V roce 1935 byla přidána podmínka zisku 120 000 hlasů v celé ČSR.

⁴ Tento postup platil pouze ve volbách v roce 1920. Později se uplatňoval složitý mechanismus spočívající v rozdělení stran na strany národnostních menšin a ostatní a to jak mezi stranami ve skrutiniu, tak mimo. Mandáty byly rozděleny Hareovou ze souhrnu hlasů všech stran národnostních menšin a všech ostatních (viz ČSÚ 2009: 29, viz § 53 zákona 205/1925).

poslanců, kteří budou voleni v jednotlivých volebních krajích. Volební kraj Praha byl pro první skrutinium rozdělen na dvě části (Praha A a B).

Později byly upravovány jen procedurální stránky (lhůty, hrazení nákladů). Ovšem před volbami došlo k významné změně společenského klimatu. Po nastoupení Adolfa Hitlera k moci v sousedním Německu se radikalizovala část německého obyvatelstva. Tato radikalizace se projevila především ve vzniku SdP (Sudetendeutsche Partei), která vystupovala jako reprezentant německého nacionalismu a fašismu (Balík a kol. 2004).

Vývoj volební podpory v parlamentních volbách

První volby v nově vzniklé ČSR se konaly v roce 1920. Volby ale neproběhly na území celé republiky. Nevolovalo se v části Slezska (Těšínsko), protože v té době ještě nebyl vyřešen vojenský spor s Polskem o toto území. Nevolovalo se také na Podkarpatské Rusi a naopak se volilo také na Slovensku.

Tab. 1: Výsledky parlamentních voleb v letech 1920-2006 na území ČR

	1920	1925	1929	1935
ČSL	9,6	12,3	10,2	9,1
ČSDSD	22,2	10,2	14,1	13,0
KSČ		12,1	9,9	8,9
ČSNS	9,7	10,2	12,5	11,0
RSZML	12,4	12,6	13,2	13,2
ČSND	8,0	4,7	4,5	6,4
ČSŽOSS5	2,5	5,0	4,5	6,3
<i>SdP</i> ⁶		7,5	6,9	19,4
<i>DSDAP</i>	14,2	7,5	8,8	4,7
<i>DCV</i>	4,4	5,8	6,1	2,6
<i>BDL</i>	5,0	7,9		2,3
<i>DW</i>	6,8		6,7	
ostatní	5,3	4,2	2,6	3,2

Zdroj: ČSÚ 2009: Volby do zákonodárných orgánů Československa a České republiky 1920-2006.

Pozn.: Šedě jsou vyznačeny strany, které dokázaly získat mandáty ve všech obdobích, kurzívou německé strany.

Na území současné ČR získala nejvíce hlasů Československá sociálně demokratická strana dělnická ČSDSD (22%, viz tab. 1). Největší podporu měla mezi voliči na Kladensku, Blanensku a Ostravsku. Naopak téměř žádné hlasy nezískala podobně jako ostatní české strany v Sudetech a příliš se jí nevedlo ani na Jihovýchodní Moravě, Vysočině a v některých pražských okresech (Vyšehrad, Staré Město) zatímco v jiných získala vysoký podíl hlasů x (Libeň, Zbraslav).

Druhou nejsilnější stranou byla německá sociální demokracie DSDAP. Ta svou podporu koncentrovala do oblastí s vysokým podílem německého obyvatelstva, zvláště v rámci

⁵ Československá živnostensko obchodnická strana

⁶ V letech 1925 a 1925 SdP nekandidovala, jde o součet Deutsche nationalsozial Arbeitpartei DNSAP a Deutsche national Partei DNP

Bund der Ladwirte BdL, Deutsche Wahlenblok DW, Deutsche sozialdemokratische Arbeitspartei DSDAP.

severních a západních Čech a Slezska. Třetí nejsilnější stranou byli se svým ziskem 11% hlasů agráři (republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu RSZML), kteří nacházeli své voliče především na venkově v Čechách a méně pak na Moravě, rovněž na venkově. Naopak typicky městskou stranou byla ČSNS, která získala nejvíce hlasů v pražských okresech, Mladé Boleslavi, Kutné Hoře, Náchodu, Českých Budějovicích a rovněž výrazně více hlasů získala v Čechách než na Moravě.

ČSL skončila na pátém místě, když získala celkem 9% hlasů. Největší podíl na zisku měly oblasti na jihovýchodě Moravy a na vysočině.

V období první republiky získávala mandáty v parlamentních volbách také Německá křesťansko-sociální strana lidová DCV. Tato strana sice měla sice podobný ideový profil jako ČSL. Jde ale o jinou organizaci.

Z dalších českých stran měly v období 1. republiky významné postavení ještě Živnostníci (ČSŽOSS) a Národní demokracie (ČSND), ovšem nepatřily k těm nejvýznamnějším a nepřišly do současnosti.

Mimo české strany působila na území dnešní ČR celá řada stran etnických menšin. Především šlo o řadu německých stran (ve smyslu reprezentantů německého obyvatelstva, nikoli Německa), stranu polské menšiny, stranu židovské menšiny a v neposlední řadě také o slovenské strany. Významnými zástupci německého etnika byly kromě již zmíněných sociálních demokratů DSDAP a křesťanských demokratů DCV také agráři (Bund der Landwirte BdL), nacionalisté (DNP, DNSAP, SdP), liberálové a příležitostně širší volební bloky (DW20 a DW29).

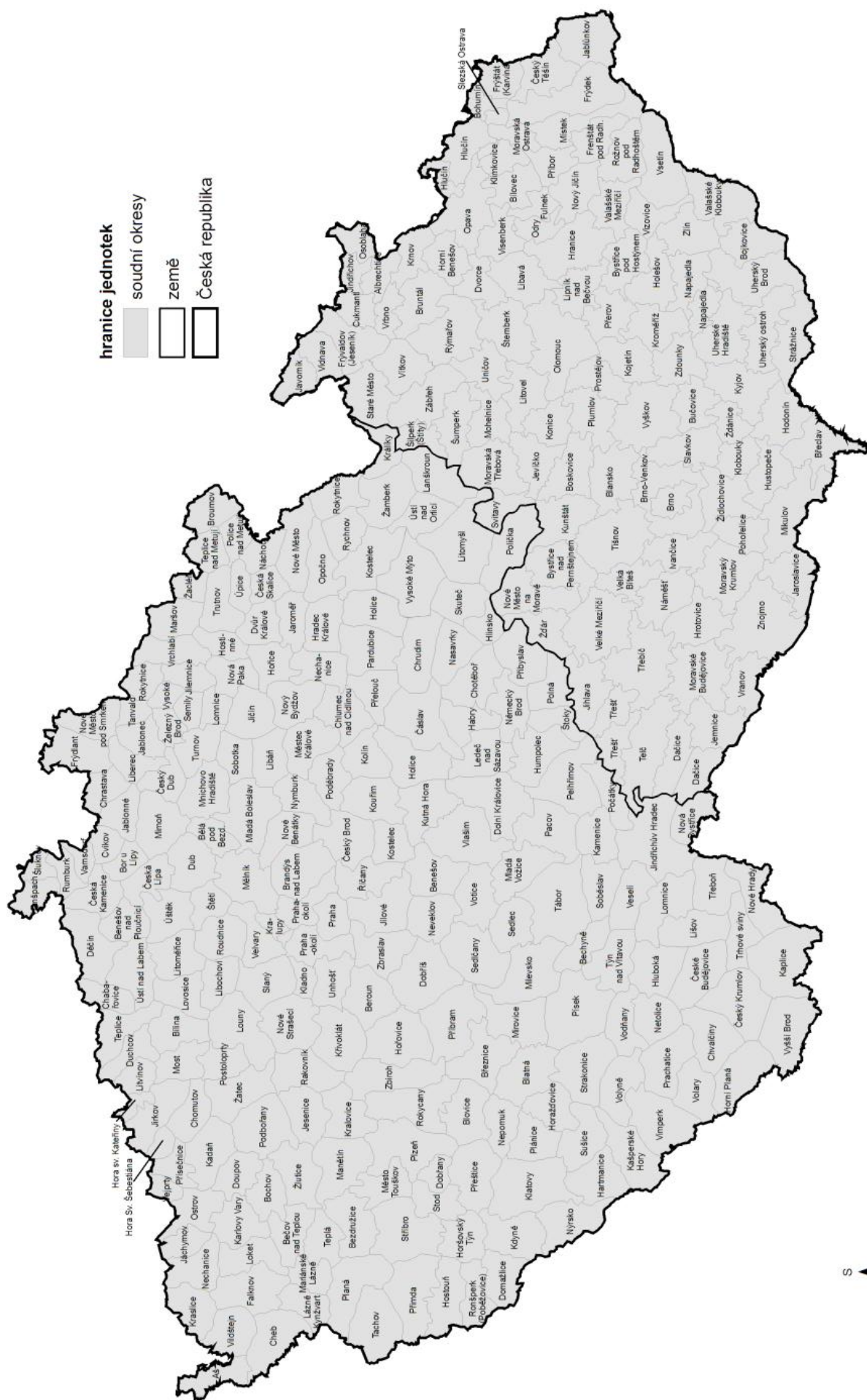
Ve volbách v roce 1925 došlo k několika více či méně výrazným změnám. Nejvyšší podíl hlasů získali Agráři. Ti nadále čerpali svou podporu především z českého venkova, ovšem na Moravě získala více ČSL, i díky nárůstu v zisku o 3 % oproti minulým volbám. Původně nejsilnější se ČSDSD se v roce 1921 rozštěpila a nově vzniklá Komunistická strana Československa (KSČ) jí odebrala část hlasů. Nově vzniklá komunistická strana měla jádro své podpory na Kladensku, okolo Karviné, Frýdlantu a Českého Krumlova, což jsou oblasti, kde byla minule silná ČSSD či DSDAP, protože ke KSČ se přidalo i křídlo této strany. Zároveň byly tyto oblasti v rámci ČSR výjimečně vysokým podílem průmyslových dělníků a ateistů. Vyšší podíl hlasů získal také BdL a stal se nejsilnější stranou v pohraničí.

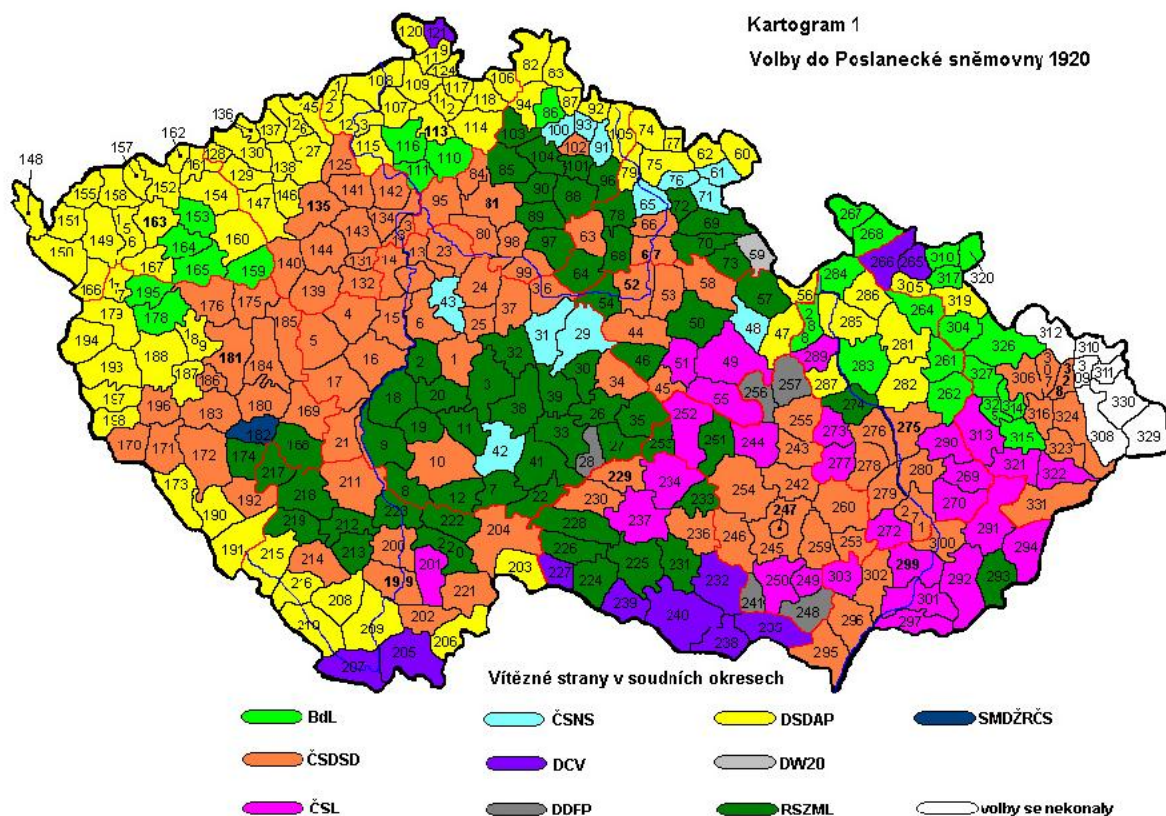
Poprvé se volilo na Těšínsku. Vzhledem k silné polské menšině zde získal nejvíce hlasů Polský svaz dělnictva a rolníků.

V roce 1935 byla nejsilnější stranou SdP, kde se s výjimkou BdL, části DCV a DSDAP koncentrovaly strany dříve zastupující německou menšinu. Ovšem BdL, DCV i DSDAP a koneckonců také KSČ v pohraničí značně ztratily. Agráři zaznamenali přibližně stejný zisk, ale opět se zvýšila jejich podpora na Moravě, respektive mírně poklesla podpora ČSL.

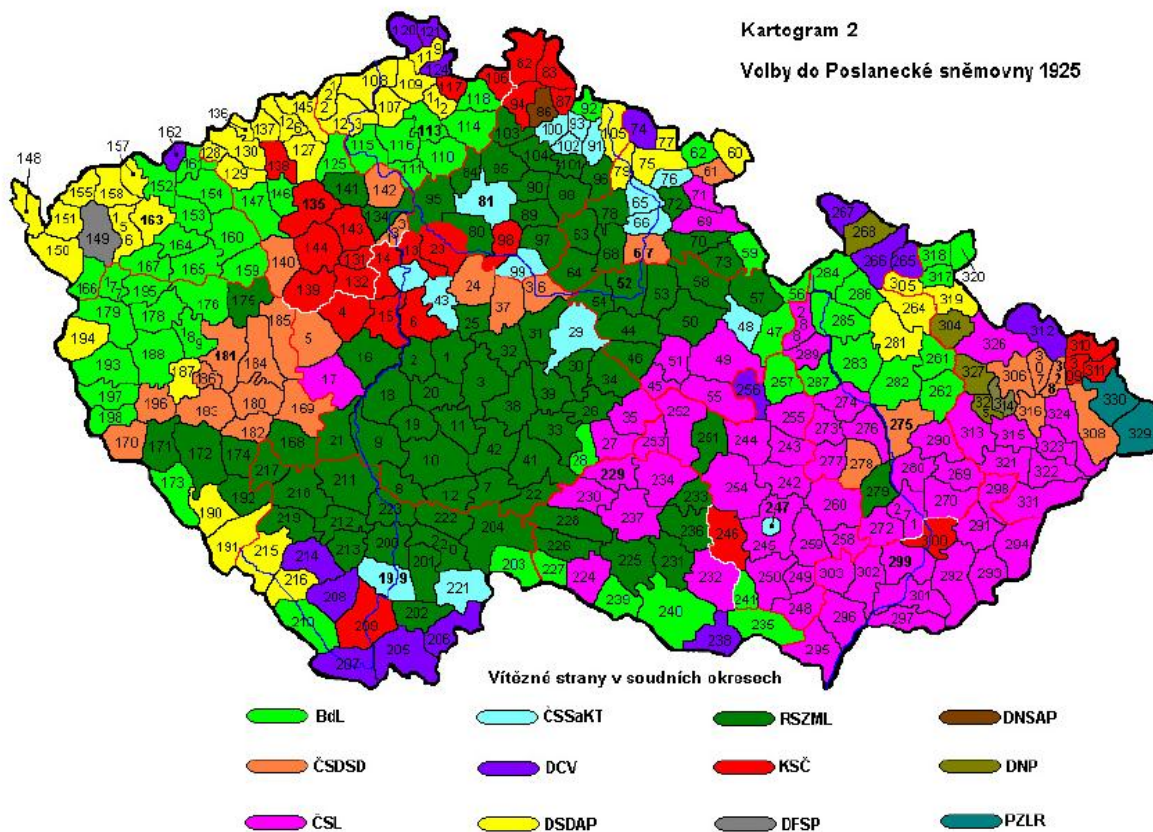
V Praze tentokrát nezměnila ČSNS ale Národní sjednocení, tvořené dřívější Národní demokracií a menšími nacionalistickými uskupeními. Na tyto změny mohla mít vliv polarizace mezi Čechy a Němci, ze které těžily spíše radikální strany. Především SdP na německé straně a méně pak Národní sjednocení na straně české.

Soudní okresy

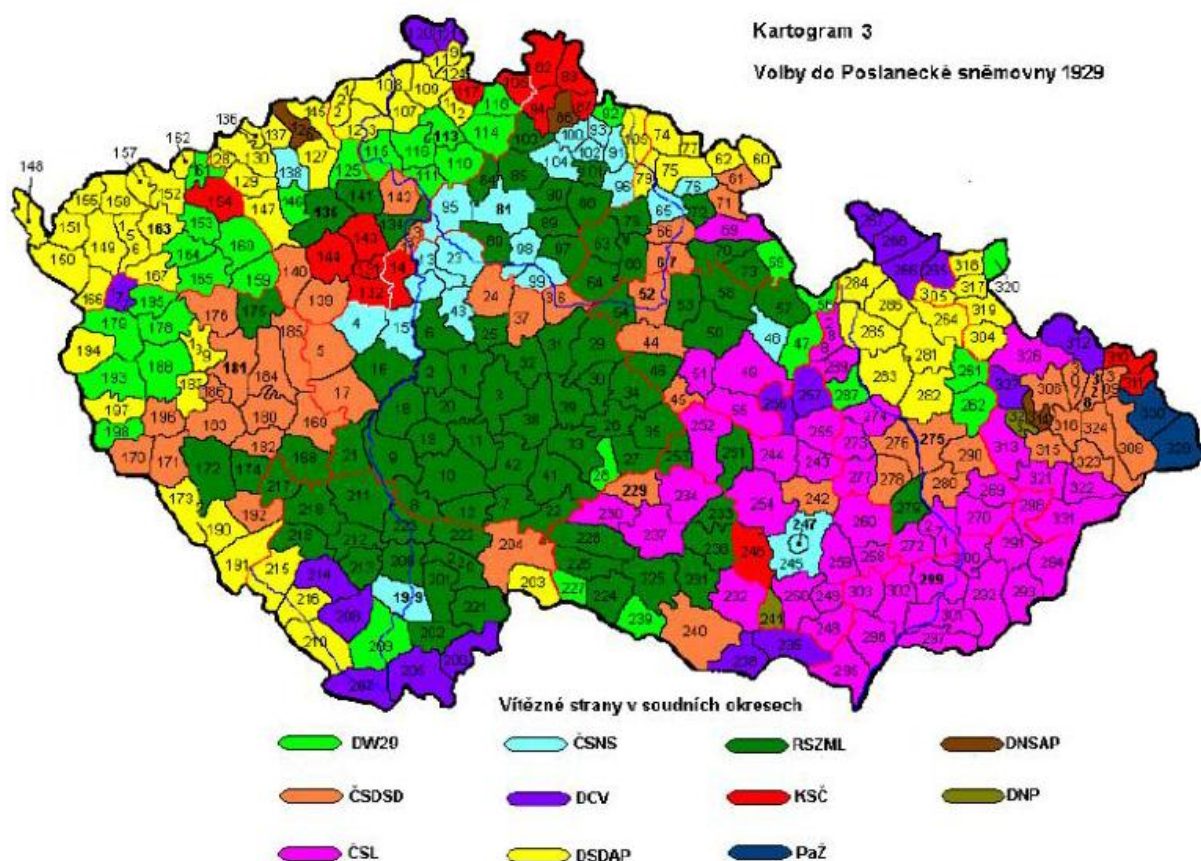




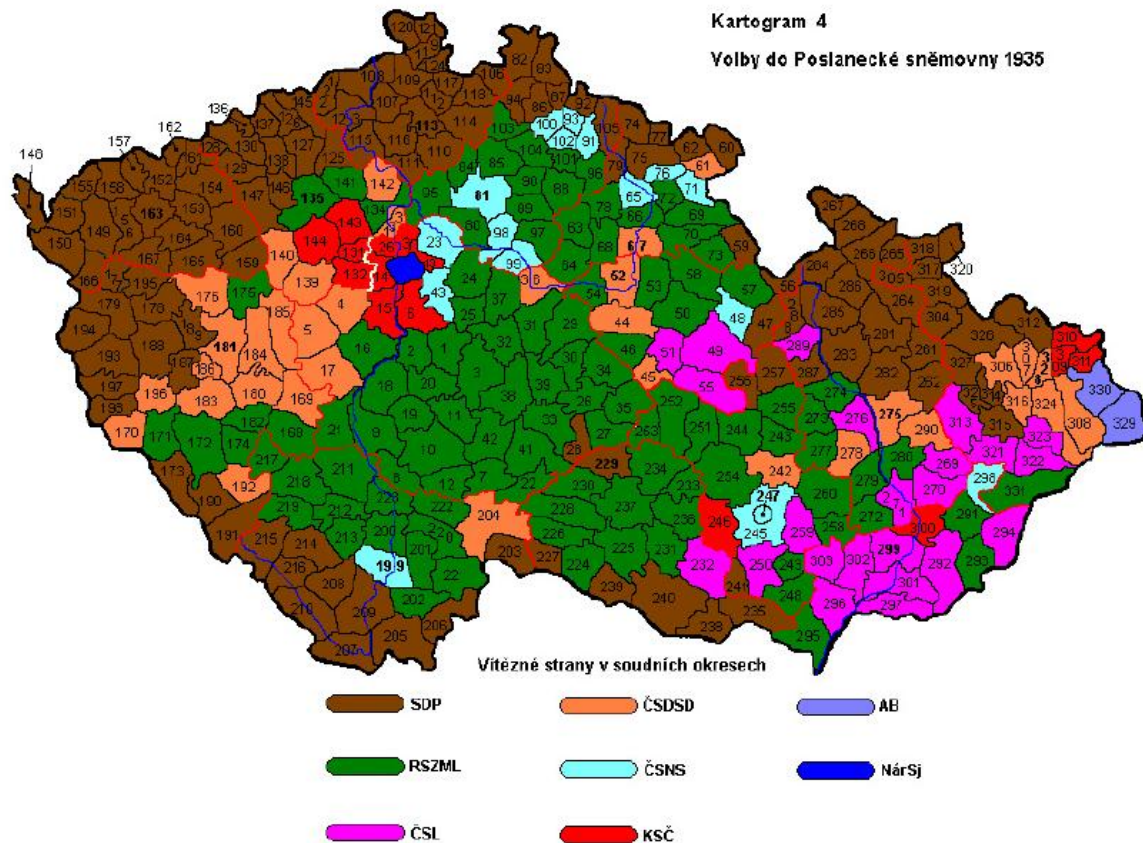
Zdroj: ČSÚ: Volby do zákonodárných orgánů Československa a České republiky 1920 - 2006



Zdroj: ČSÚ: Volby do zákonodárných orgánů Československa a České republiky 1920 - 2006

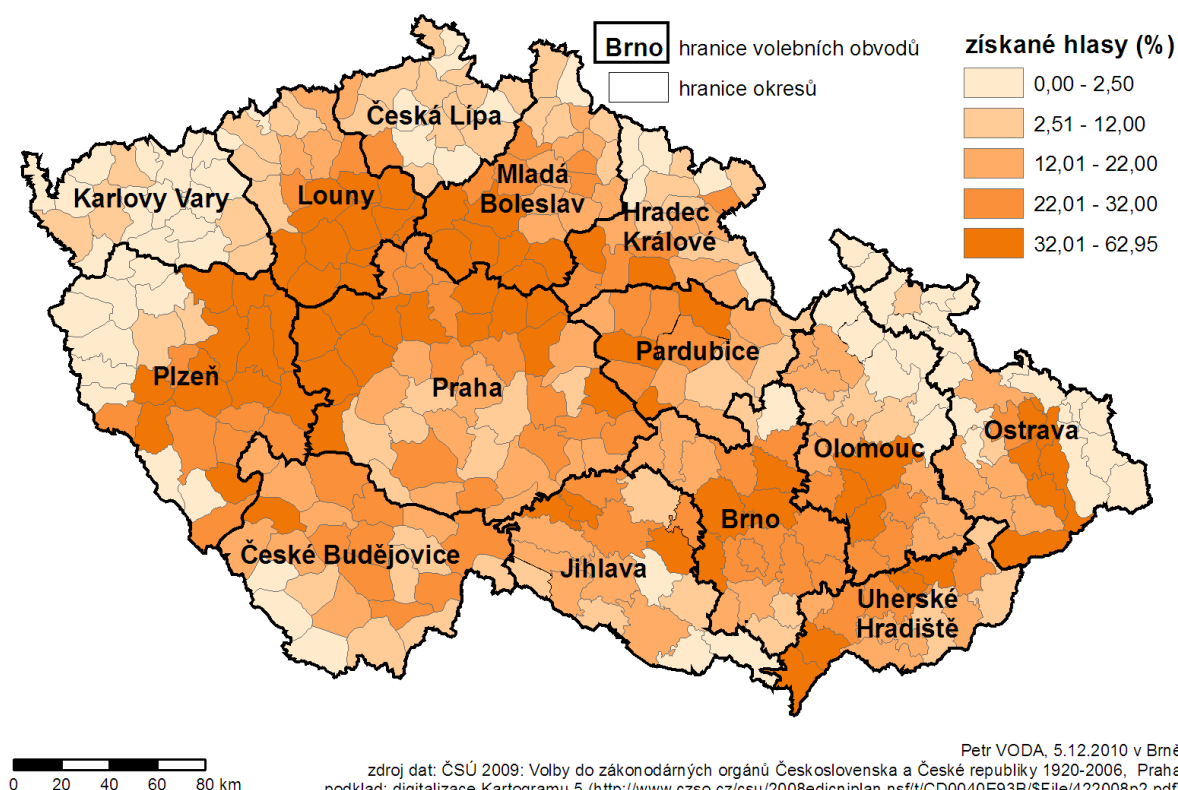


Zdroj: ČSÚ: Volby do zákonodárných orgánů Československa a České republiky 1920 - 2006

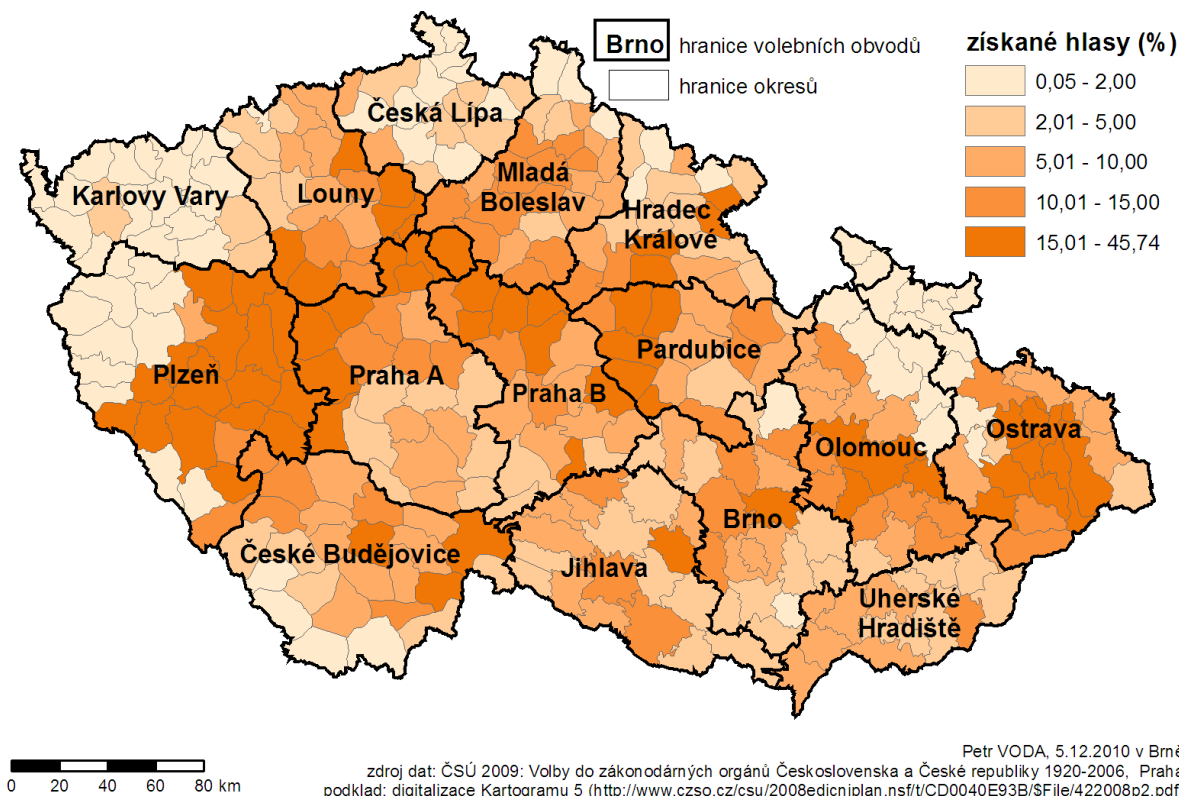


Zdroj: ČSÚ: Volby do zákonodárných orgánů Československa a České republiky 1920 - 2006

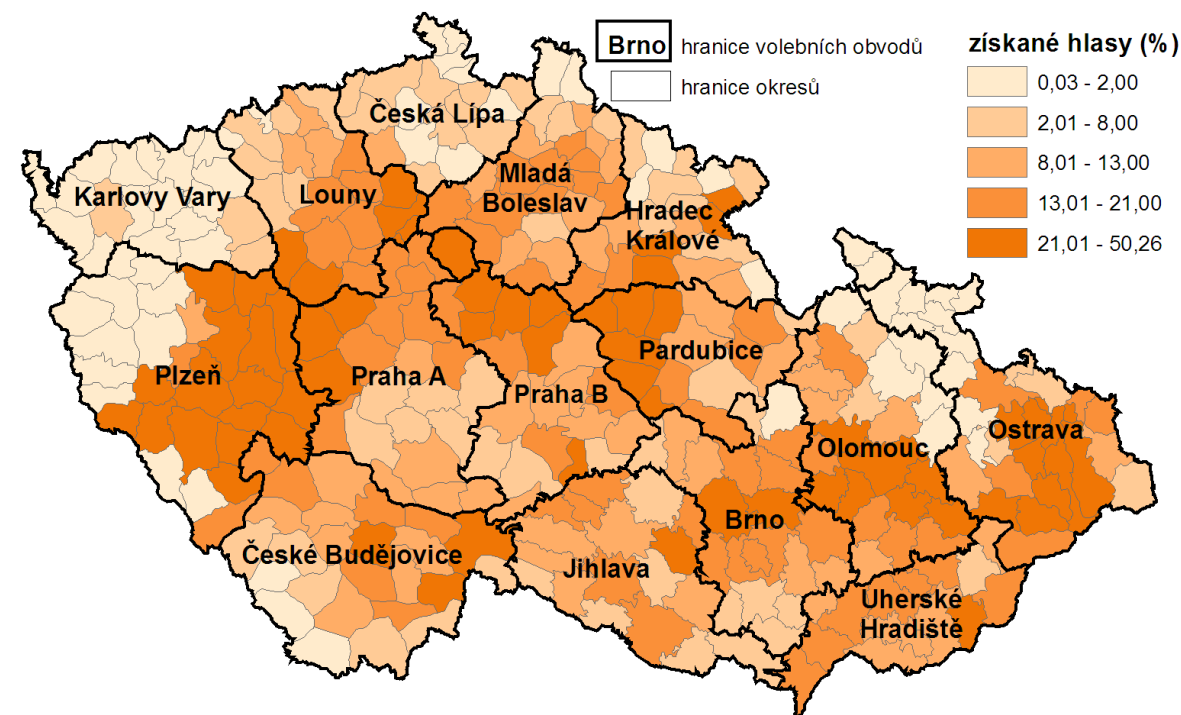
VOLEBNÍ PODPORA ČSDSD VE VOLBÁCH DO PS PČSR V ROCE 1920



VOLEBNÍ PODPORA ČSDSD VE VOLBÁCH DO PS PČSR V ROCE 1925



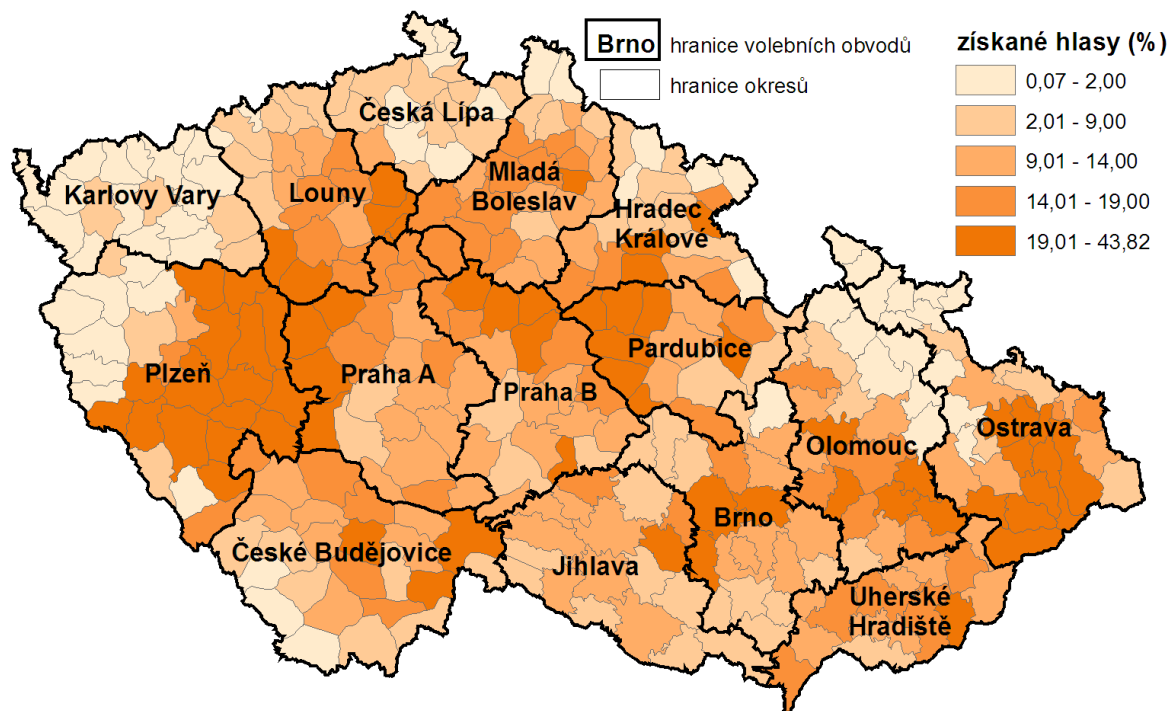
VOLEBNÍ PODPORA ČSDSD VE VOLBÁCH DO PS PČSR V ROCE 1929



0 20 40 60 80 km

Petr VODA, 5.12.2010 v Brně
 zdroj dat: ČSÚ 2009: Volby do zákonodárných orgánů Československa a České republiky 1920-2006, Praha.
 podklad: digitalizace Kartogramu 5 ([http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/\\$File/422008p2.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/$File/422008p2.pdf))

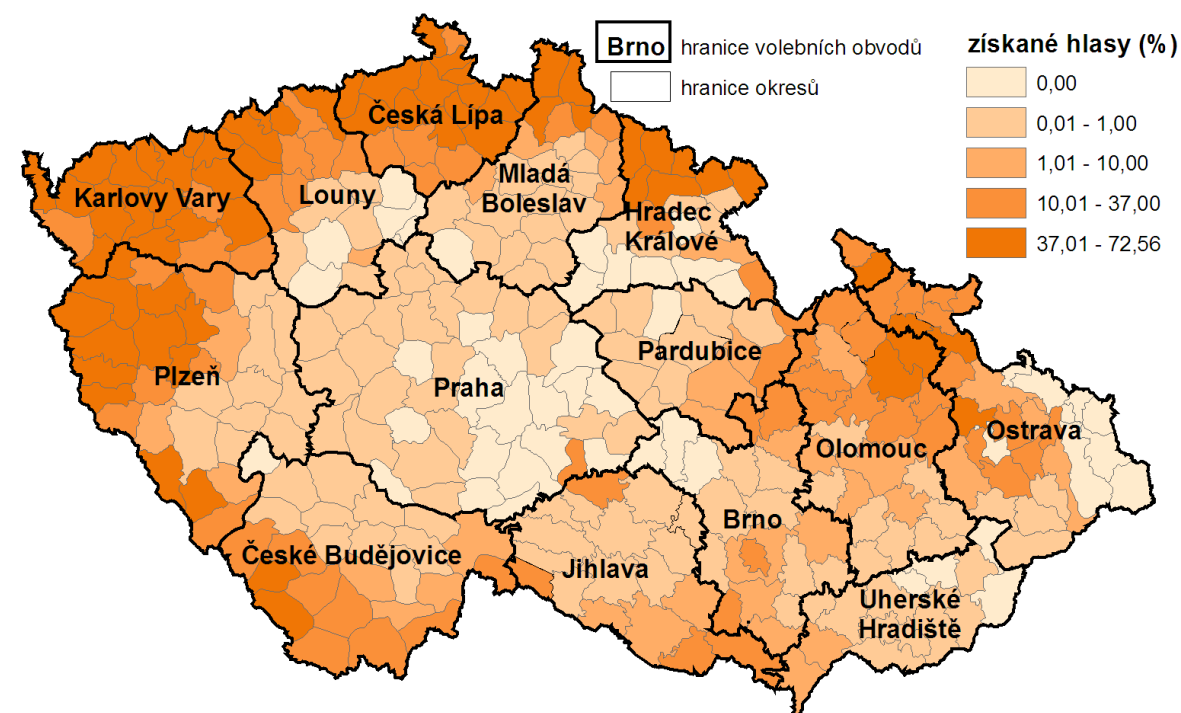
VOLEBNÍ PODPORA ČSDSD VE VOLBÁCH DO PS PČSR V ROCE 1935



0 20 40 60 80 km

Petr VODA, 5.12.2010 v Brně
 zdroj dat: ČSÚ 2009: Volby do zákonodárných orgánů Československa a České republiky 1920-2006, Praha.
 podklad: digitalizace Kartogramu 5 ([http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/\\$File/422008p2.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/$File/422008p2.pdf))

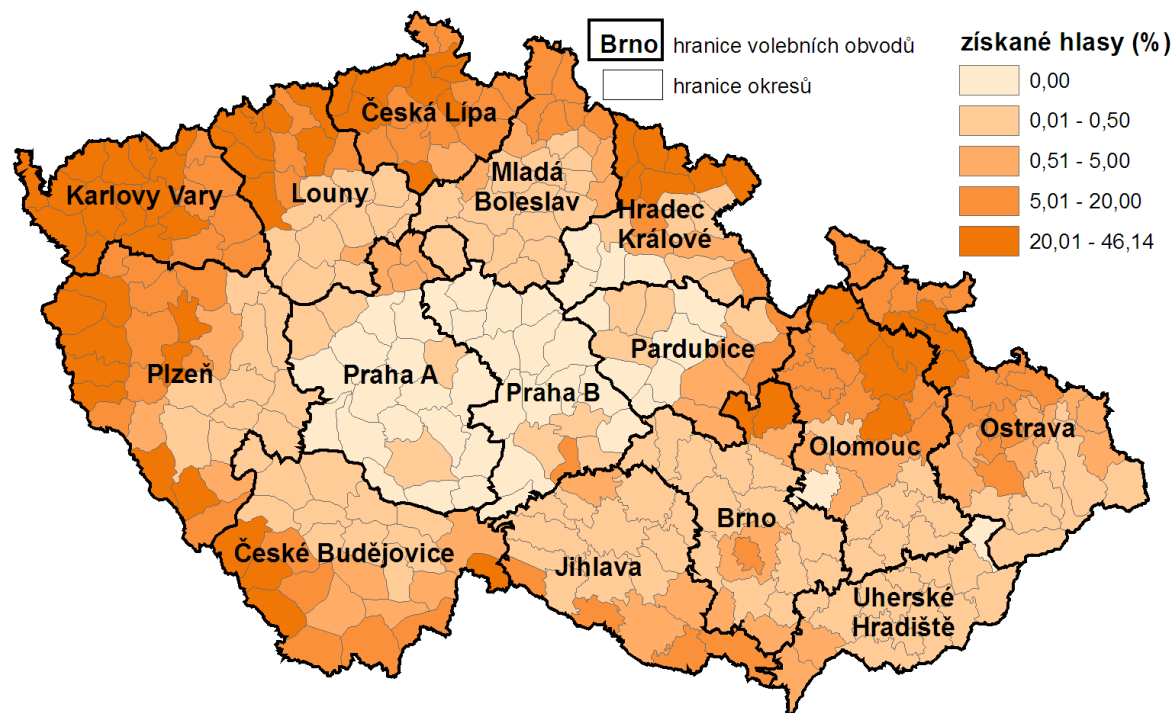
VOLEBNÍ PODPORA DSDAP VE VOLBÁCH DO PS PČSR V ROCE 1920



0 20 40 60 80 km

Petr VODA, 5.12.2010 v Brně
 zdroj dat: ČSÚ 2009: Volby do zákonodárných orgánů Československa a České republiky 1920-2006, Praha.
 podklad: digitalizace Kartogramu 5 ([http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/\\$File/422008p2.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/$File/422008p2.pdf))

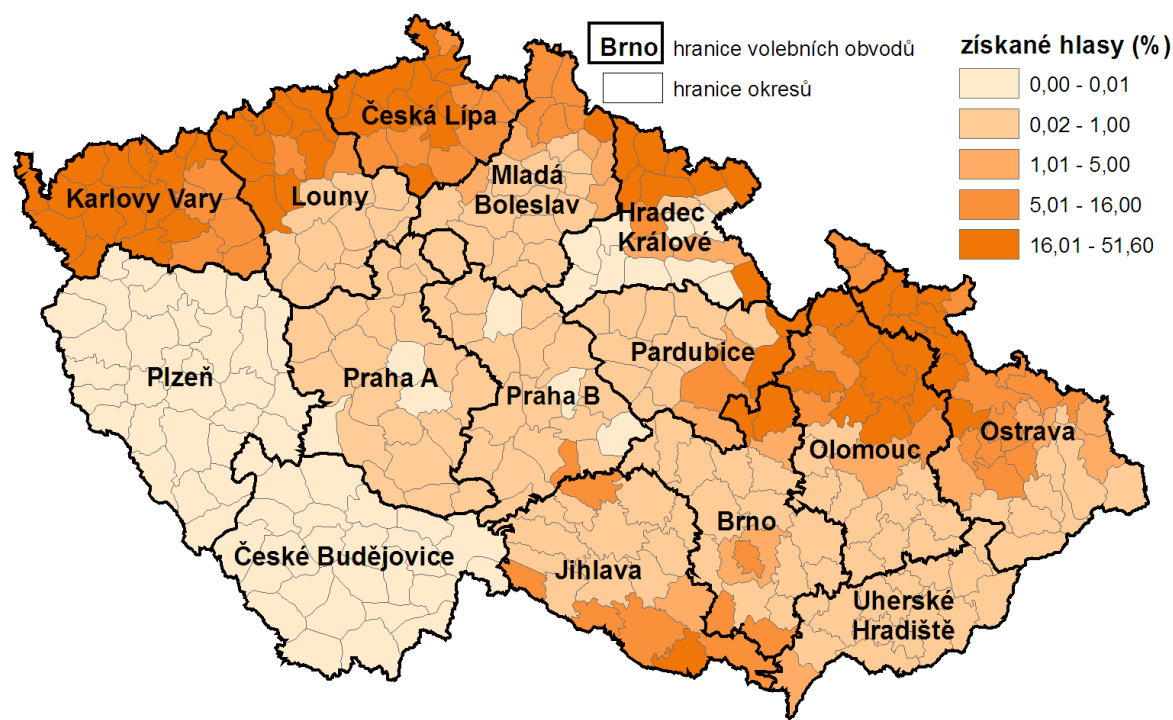
VOLEBNÍ PODPORA DSDAP VE VOLBÁCH DO PS PČSR V ROCE 1925



0 20 40 60 80 km

Petr VODA, 5.12.2010 v Brně
 zdroj dat: ČSÚ 2009: Volby do zákonodárných orgánů Československa a České republiky 1920-2006, Praha.
 podklad: digitalizace Kartogramu 5 ([http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/\\$File/422008p2.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/$File/422008p2.pdf))

VOLEBNÍ PODPORA DSDAP VE VOLBÁCH DO PS PČSR V ROCE 1929

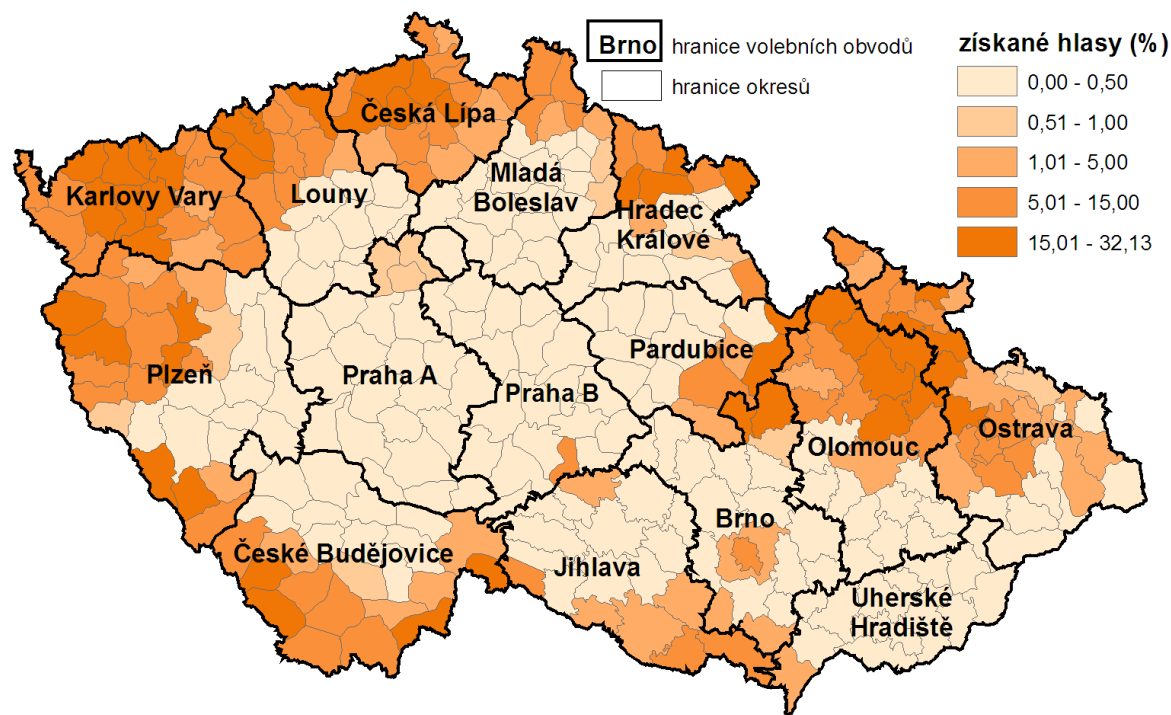


0 20 40 60 80 km

zdroj dat: ČSÚ 2009: Volby do zákonodárných orgánů Československa a České republiky 1920-2006, Praha.
 podklad: digitalizace Kartogramu 5 ([http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/\\$File/422008p2.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/$File/422008p2.pdf))

Petr VODA, 5.12.2010 v Brně

VOLEBNÍ PODPORA DSDAP VE VOLBÁCH DO PS PČSR V ROCE 1935

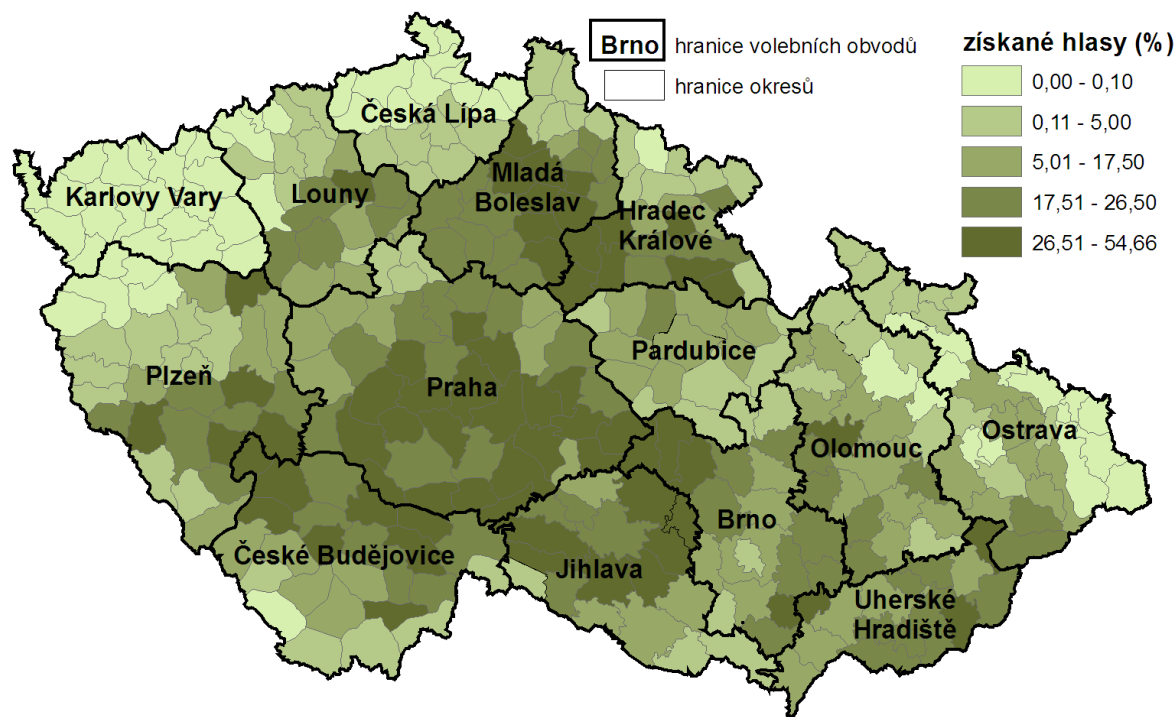


0 20 40 60 80 km

zdroj dat: ČSÚ 2009: Volby do zákonodárných orgánů Československa a České republiky 1920-2006, Praha.
 podklad: digitalizace Kartogramu 5 ([http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/\\$File/422008p2.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/$File/422008p2.pdf))

Petr VODA, 5.12.2010 v Brně

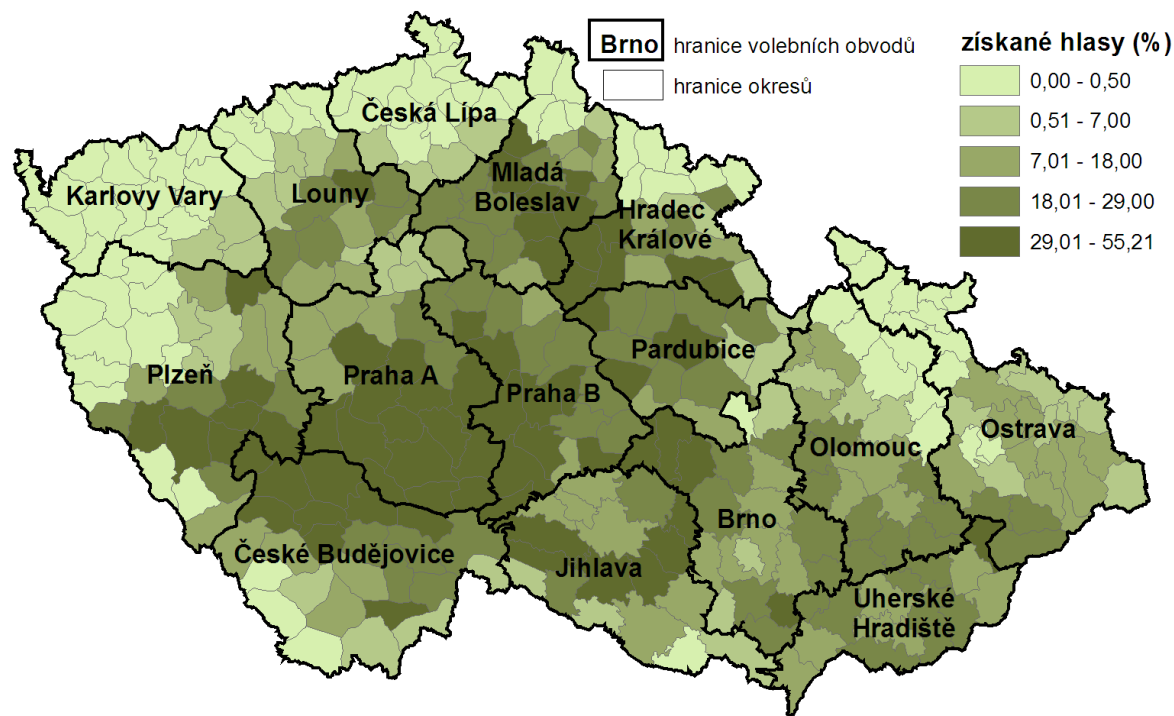
VOLEBNÍ PODPORA RSZML VE VOLBÁCH DO PS PČSR V ROCE 1920



0 20 40 60 80 km

Petr VODA, 5.12.2010 v Brně
 zdroj dat: ČSÚ 2009: Volby do zákonodárných orgánů Československa a České republiky 1920-2006, Praha.
 podklad: digitalizace Kartogramu 5 ([http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/\\$File/422008p2.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/$File/422008p2.pdf))

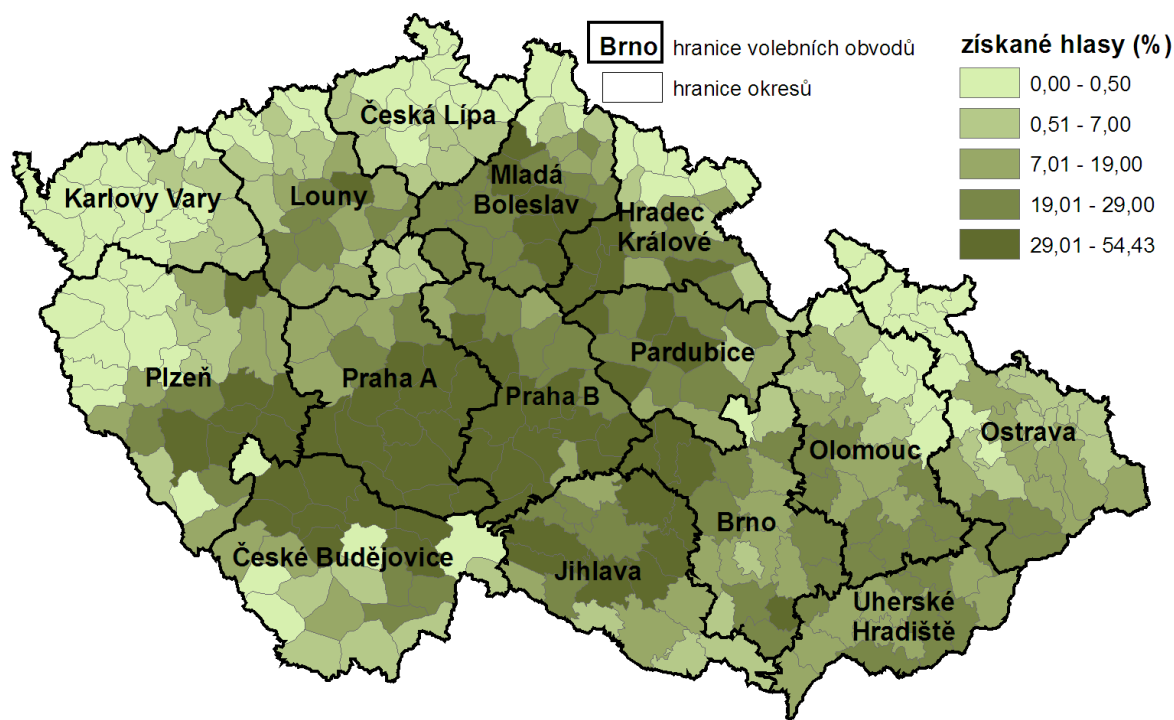
VOLEBNÍ PODPORA RSZML VE VOLBÁCH DO PS PČSR V ROCE 1925



0 20 40 60 80 km

Petr VODA, 5.12.2010 v Brně
 zdroj dat: ČSÚ 2009: Volby do zákonodárných orgánů Československa a České republiky 1920-2006, Praha.
 podklad: digitalizace Kartogramu 5 ([http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/\\$File/422008p2.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/$File/422008p2.pdf))

VOLEBNÍ PODPORA RSZML VE VOLBÁCH DO PS PČSR V ROCE 1929

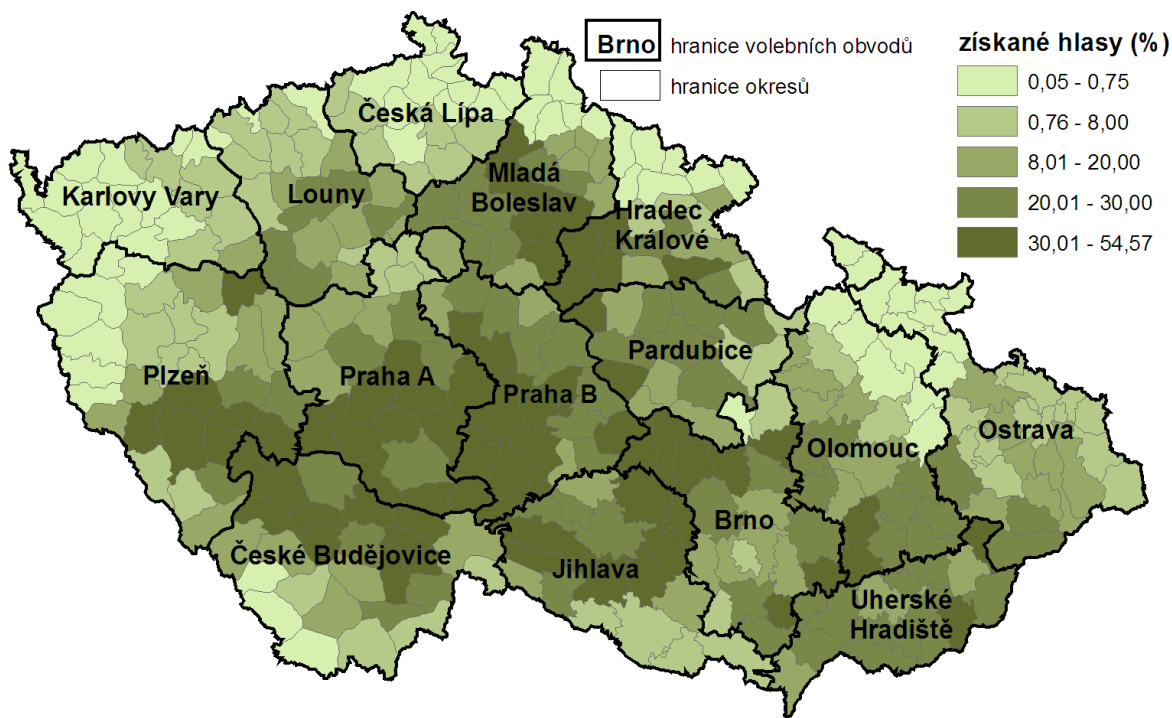


0 20 40 60 80 km

zdroj dat: ČSÚ 2009: Volby do zákonodárných orgánů Československa a České republiky 1920-2006, Praha.
 podklad: digitalizace Kartogramu 5 ([http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/\\$File/422008p2.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/$File/422008p2.pdf))

Petr VODA, 5.12.2010 v Brně

VOLEBNÍ PODPORA RSZML VE VOLBÁCH DO PS PČSR V ROCE 1935

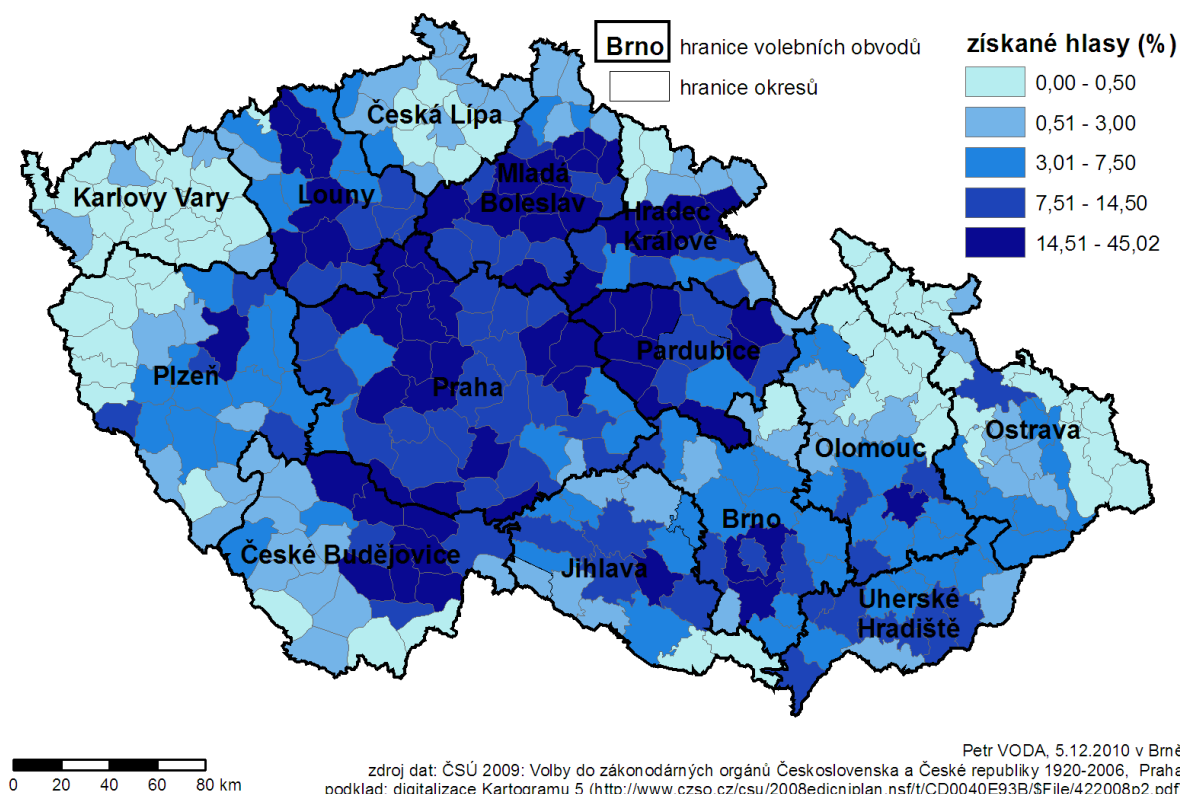


0 20 40 60 80 km

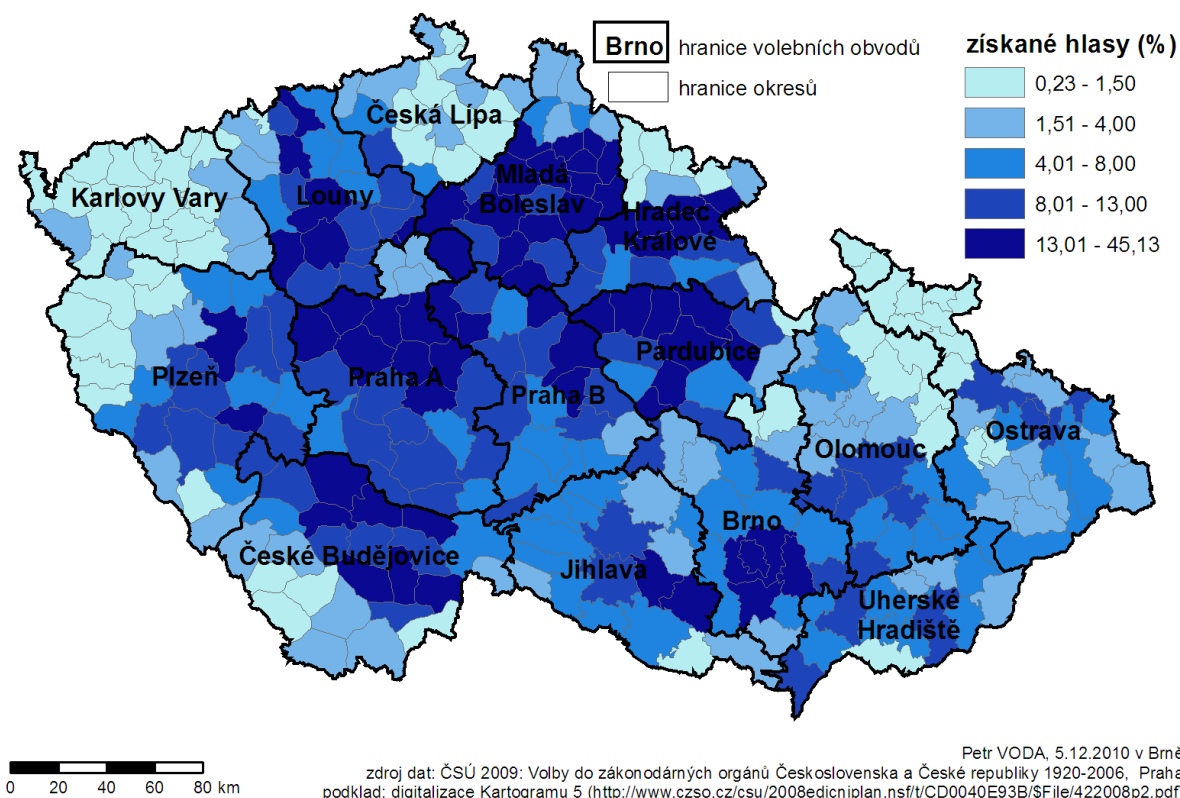
zdroj dat: ČSÚ 2009: Volby do zákonodárných orgánů Československa a České republiky 1920-2006, Praha.
 podklad: digitalizace Kartogramu 5 ([http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/\\$File/422008p2.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/$File/422008p2.pdf))

Petr VODA, 5.12.2010 v Brně

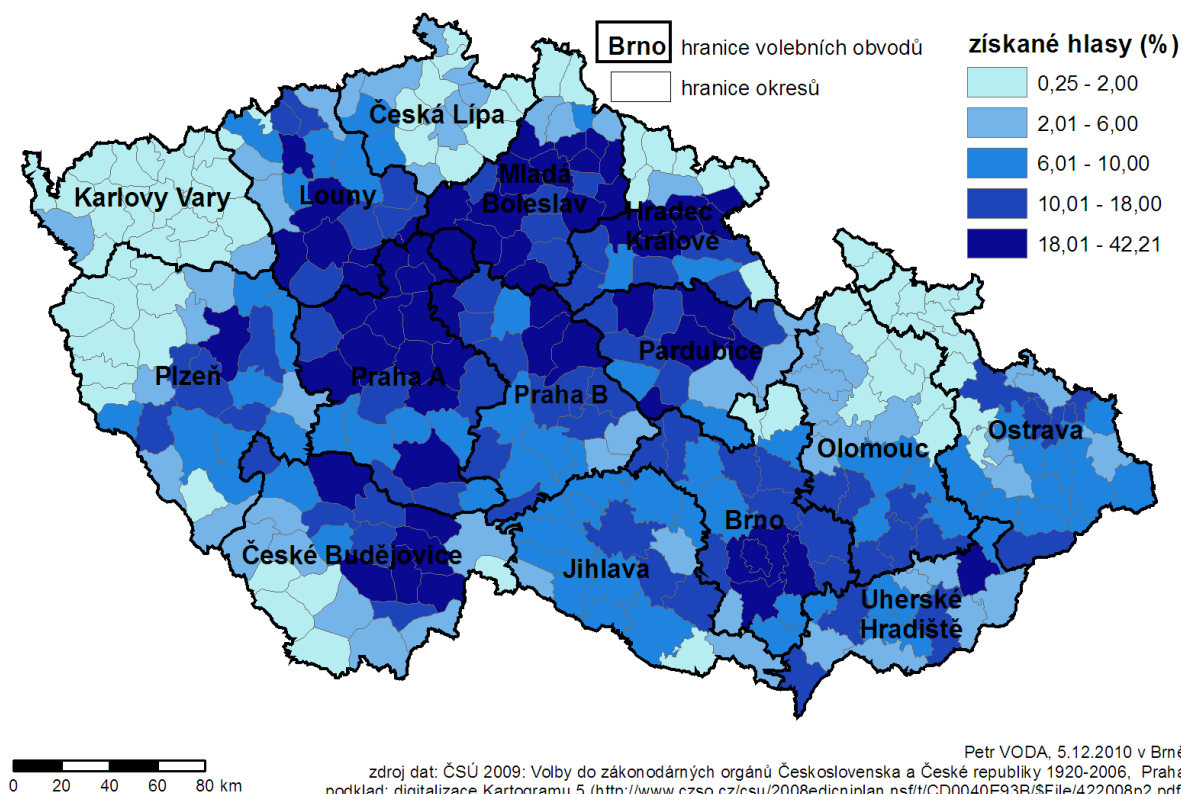
VOLEBNÍ PODPORA ČSNS VE VOLBÁCH DO PS PČSR V ROCE 1920



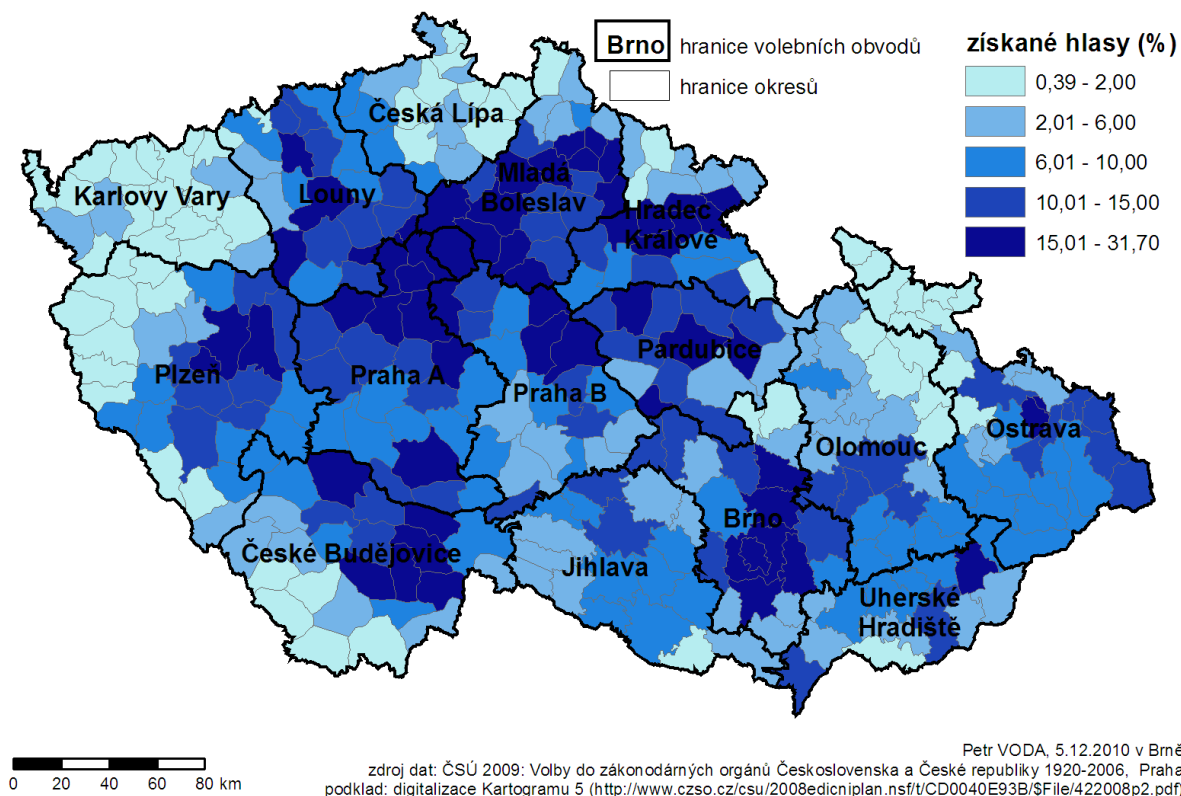
VOLEBNÍ PODPORA ČSS VE VOLBÁCH DO PS PČSR V ROCE 1925



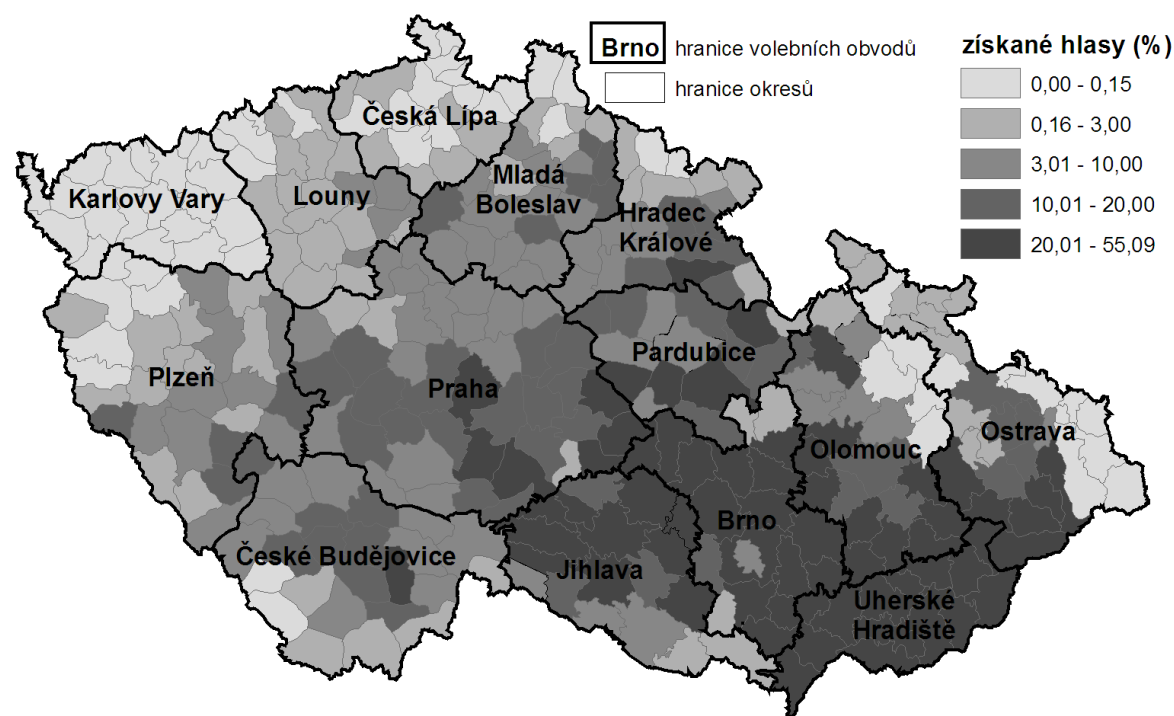
VOLEBNÍ PODPORA ČSNS VE VOLBÁCH DO PS PČSR V ROCE 1929



VOLEBNÍ PODPORA ČSNS VE VOLBÁCH DO PS PČSR V ROCE 1935



VOLEBNÍ PODPORA ČSL VE VOLBÁCH DO PS PČSR V ROCE 1920

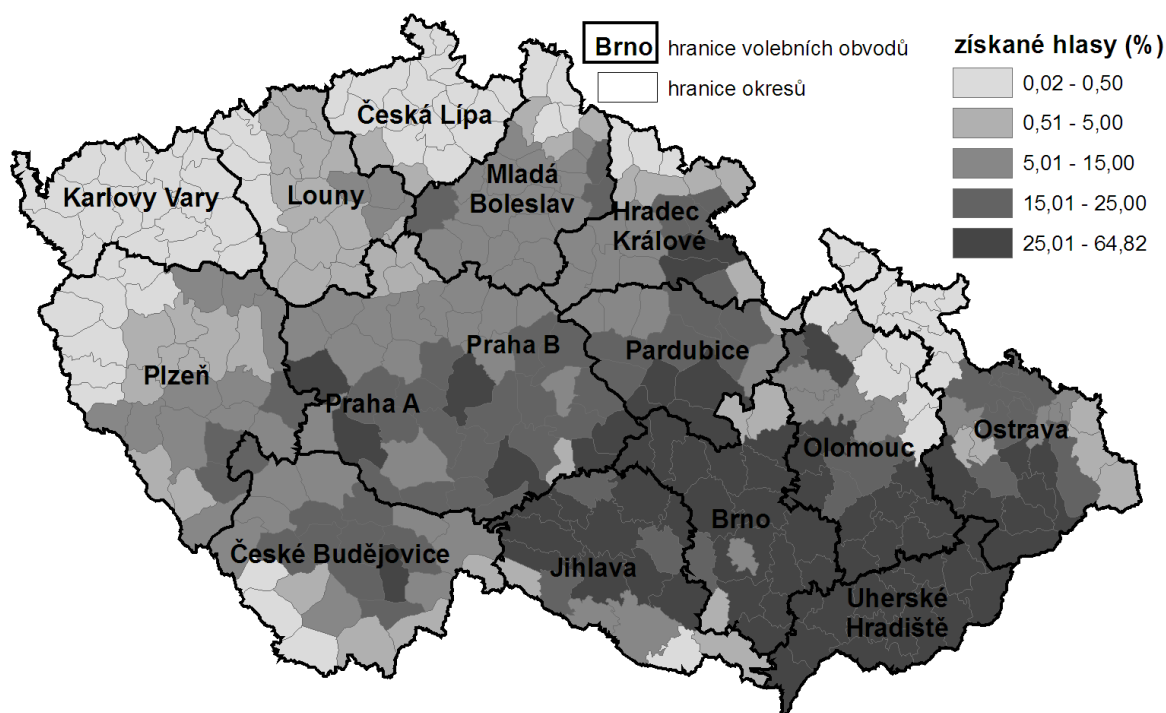


0 20 40 60 80 km

zdroj dat: ČSÚ 2009: Volby do zákonodárných orgánů Československa a České republiky 1920-2006, Praha.
 podklad: digitalizace Kartogramu 5 ([http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/\\$File/422008p2.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/$File/422008p2.pdf))

Petr VODA, 5.12.2010 v Brně

VOLEBNÍ PODPORA ČSL VE VOLBÁCH DO PS PČSR V ROCE 1925

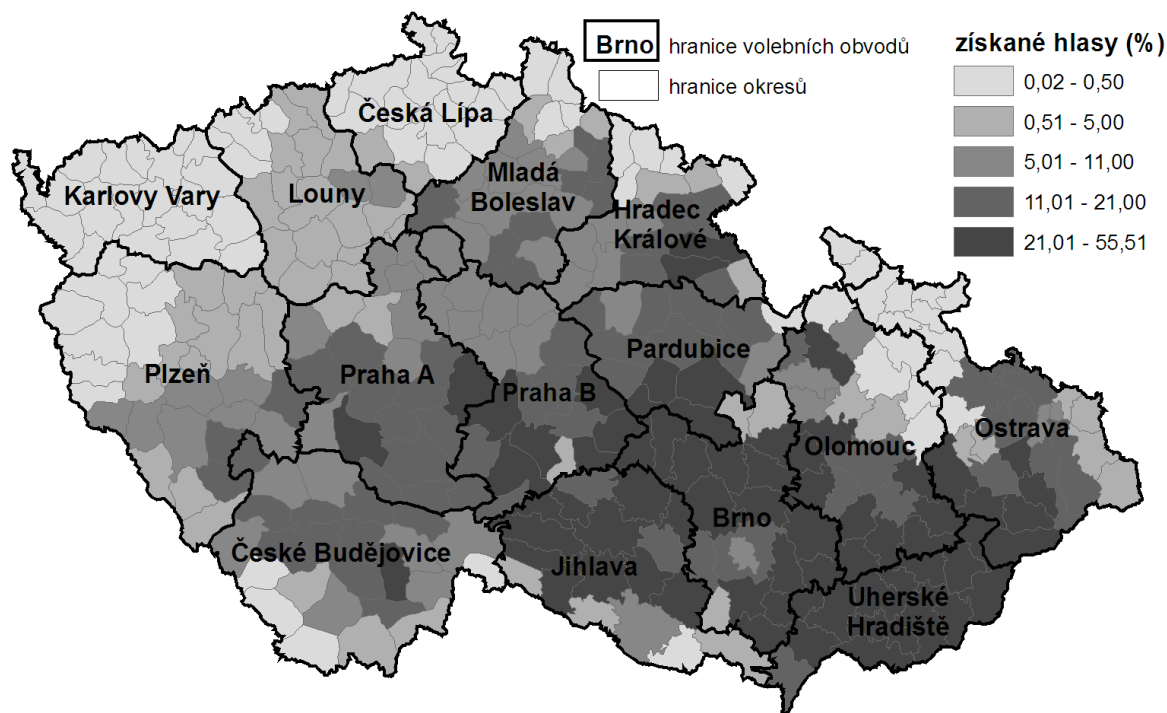


0 20 40 60 80 km

zdroj dat: ČSÚ 2009: Volby do zákonodárných orgánů Československa a České republiky 1920-2006, Praha.
 podklad: digitalizace Kartogramu 5 ([http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/\\$File/422008p2.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/$File/422008p2.pdf))

Petr VODA, 5.12.2010 v Brně

VOLEBNÍ PODPORA ČSL VE VOLBÁCH DO PS PČSR V ROCE 1929

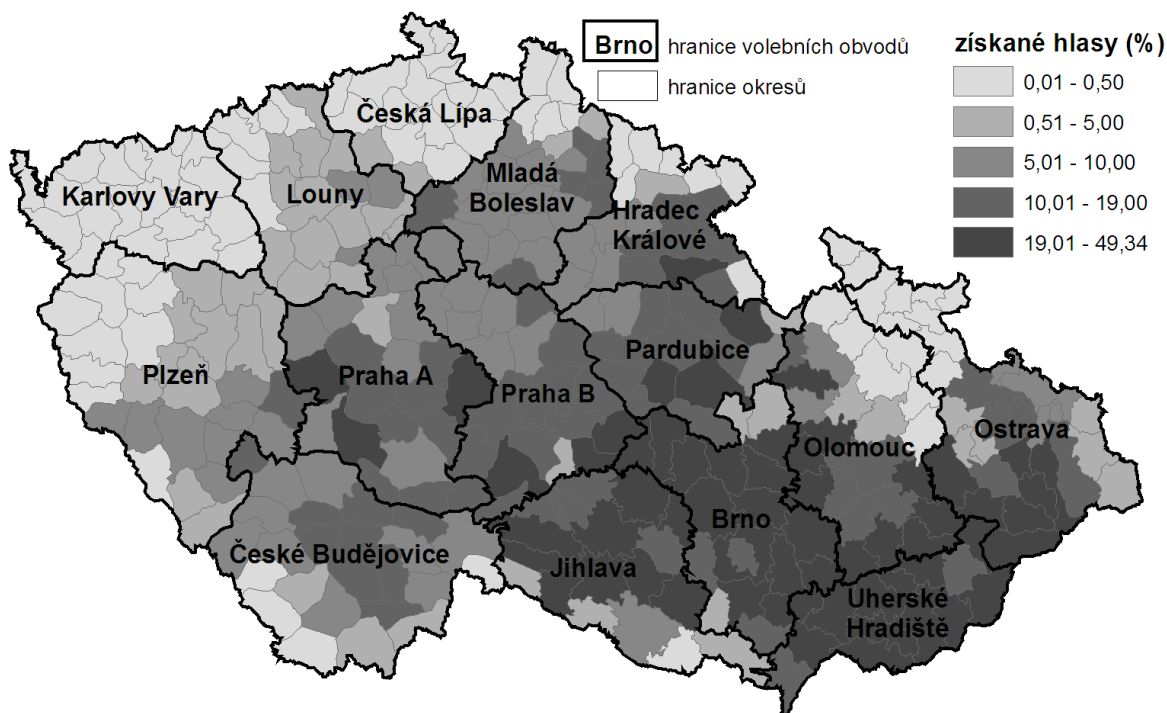


0 20 40 60 80 km

zdroj dat: ČSÚ 2009: Volby do zákonodárných orgánů Československa a České republiky 1920-2006, Praha.
 podklad: digitalizace Kartogramu 5 ([http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/\\$File/422008p2.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/$File/422008p2.pdf))

Petr VODA, 5.12.2010 v Brně

VOLEBNÍ PODPORA ČSL VE VOLBÁCH DO PS PČSR V ROCE 1935

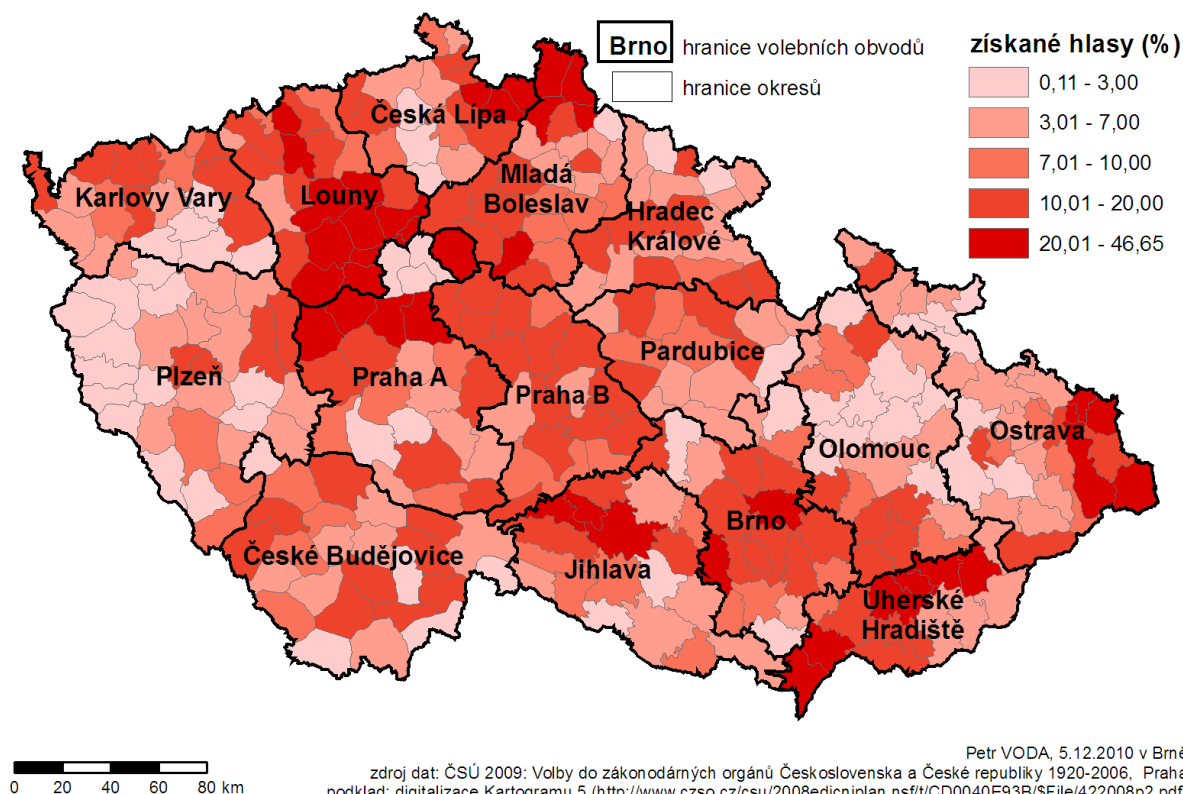


0 20 40 60 80 km

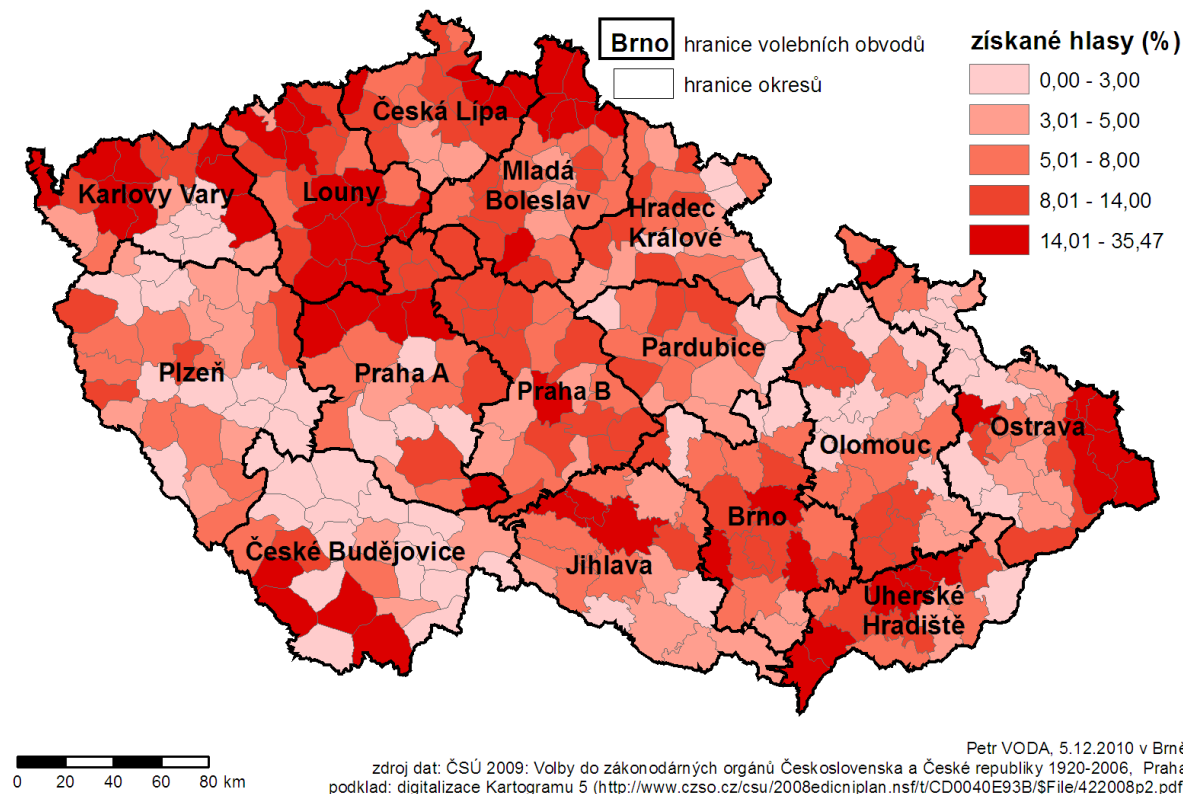
zdroj dat: ČSÚ 2009: Volby do zákonodárných orgánů Československa a České republiky 1920-2006, Praha.
 podklad: digitalizace Kartogramu 5 ([http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/\\$File/422008p2.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/$File/422008p2.pdf))

Petr VODA, 5.12.2010 v Brně

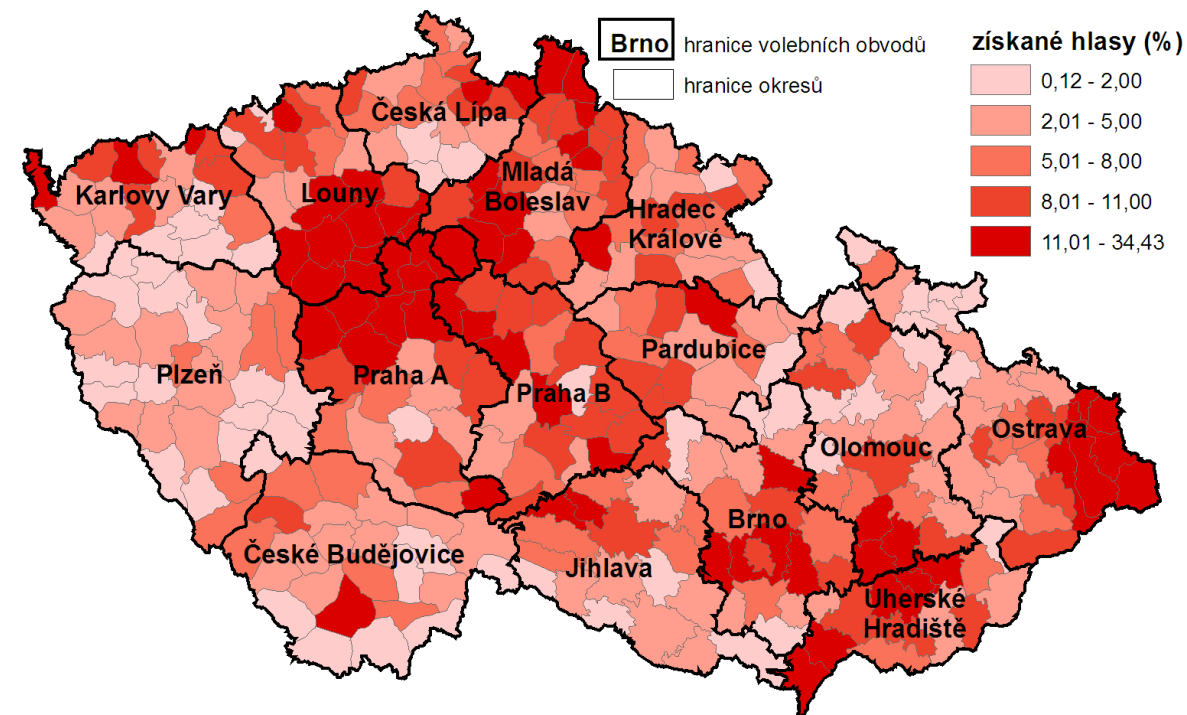
VOLEBNÍ PODPORA KSČ VE VOLBÁCH DO PS PČSR V ROCE 1925



VOLEBNÍ PODPORA KSČ VE VOLBÁCH DO PS PČSR V ROCE 1929



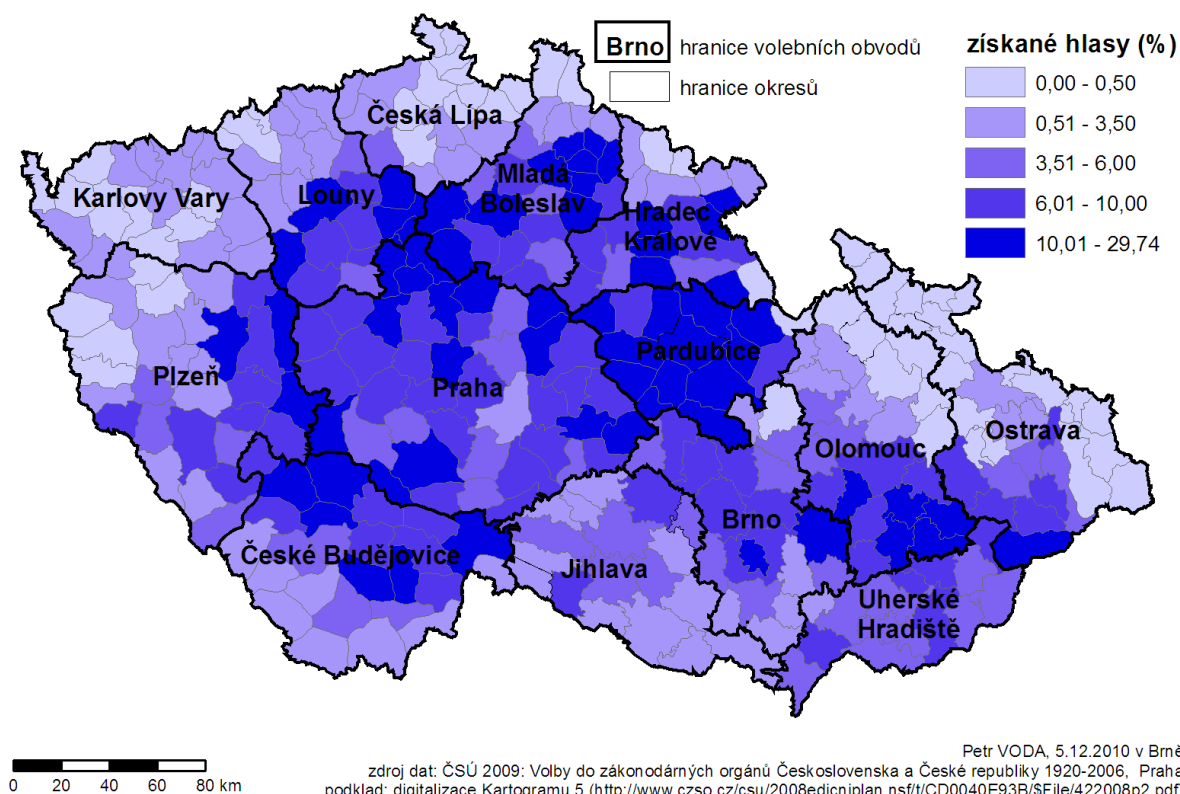
VOLEBNÍ PODPORA KSČ VE VOLBÁCH DO PS PČSR V ROCE 1935



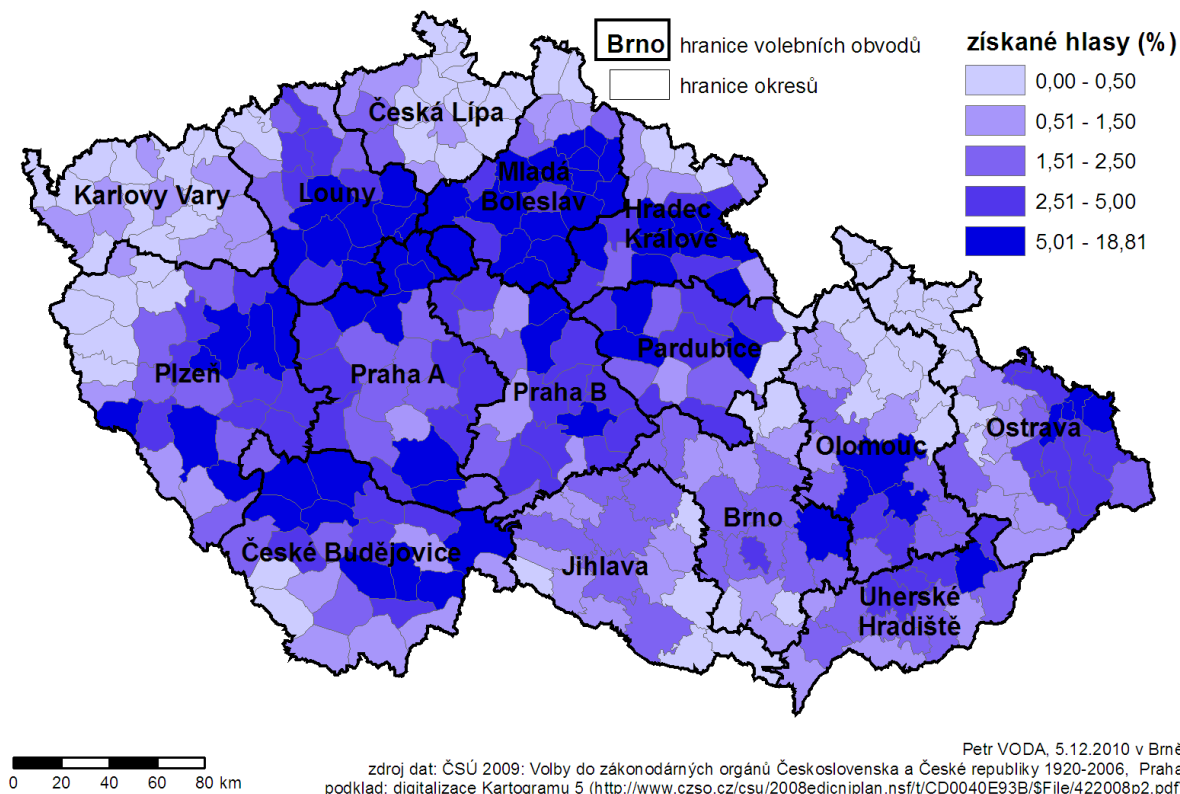
0 20 40 60 80 km

Petr VODA, 5.12.2010 v Brně
 zdroj dat: ČSÚ 2009: Volby do zákonodárných orgánů Československa a České republiky 1920-2006, Praha.
 podklad: digitalizace Kartogramu 5 ([http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/\\$File/422008p2.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/$File/422008p2.pdf))

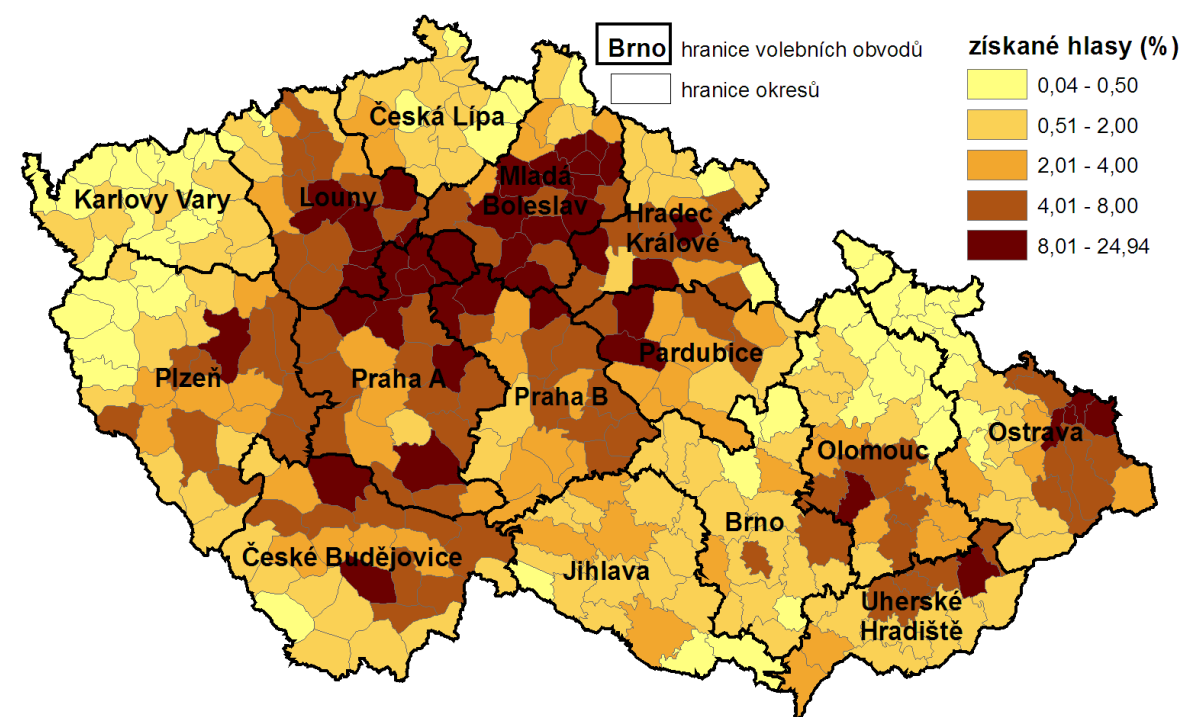
VOLEBNÍ PODPORA ČSND VE VOLBÁCH DO PS PČSR V ROCE 1920



VOLEBNÍ PODPORA ČSND VE VOLBÁCH DO PS PČSR V ROCE 1929



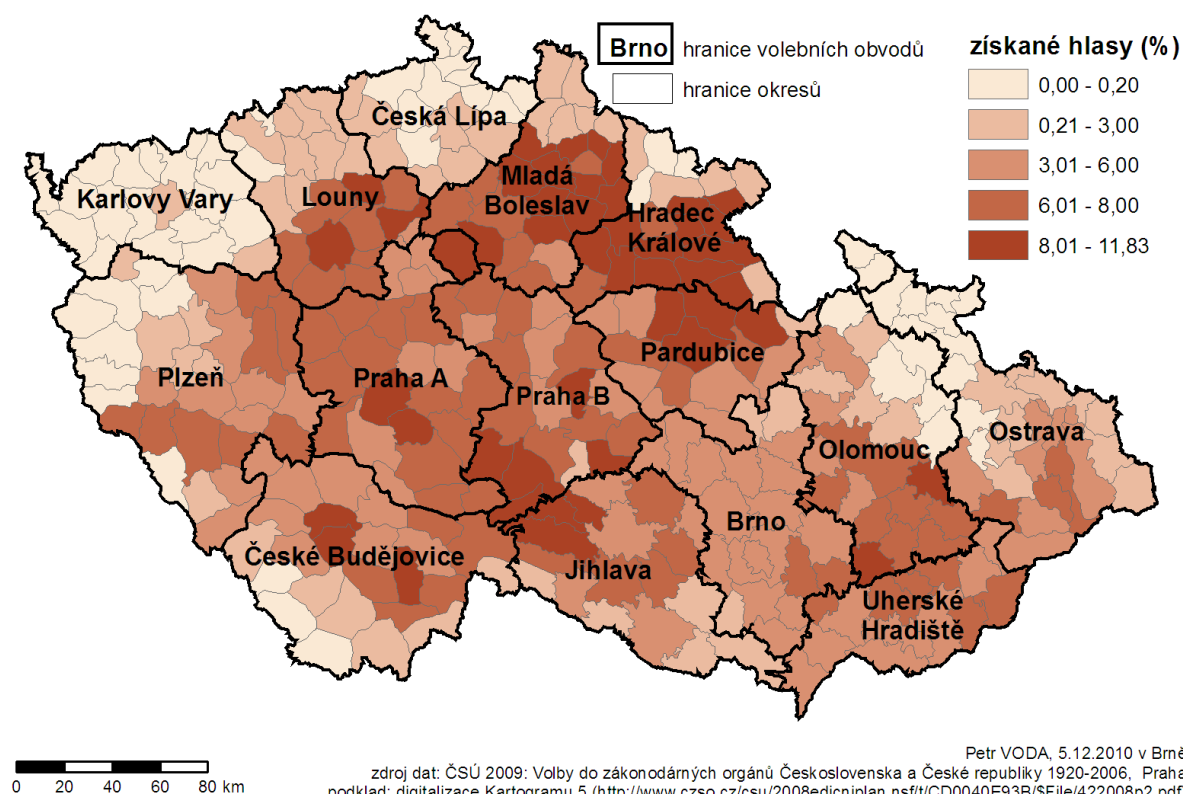
VOLEBNÍ PODPORA NS VE VOLBÁCH DO PS PČSR V ROCE 1935



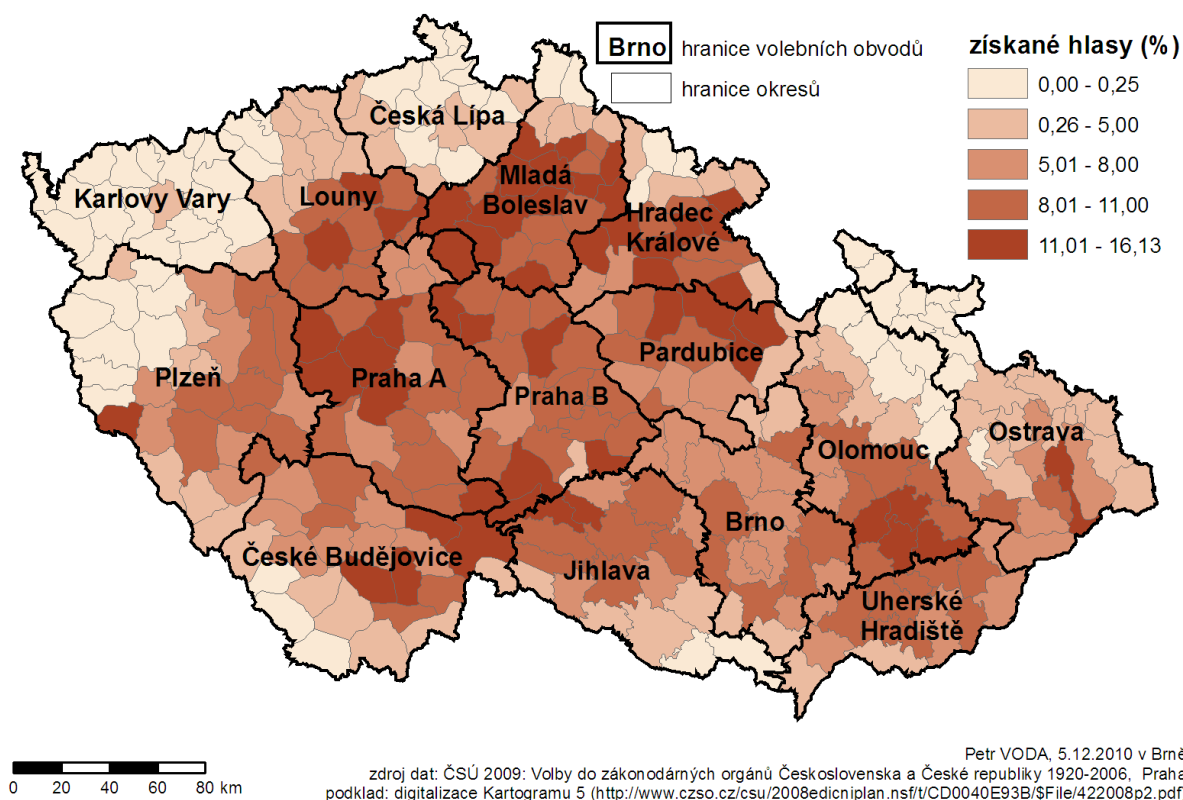
0 20 40 60 80 km

Petr VODA, 5.12.2010 v Brně
 zdroj dat: ČSÚ 2009: Volby do zákonodárných orgánů Československa a České republiky 1920-2006, Praha.
 podklad: digitalizace Kartogramů 5 ([http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/\\$File/422008p2.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/$File/422008p2.pdf))

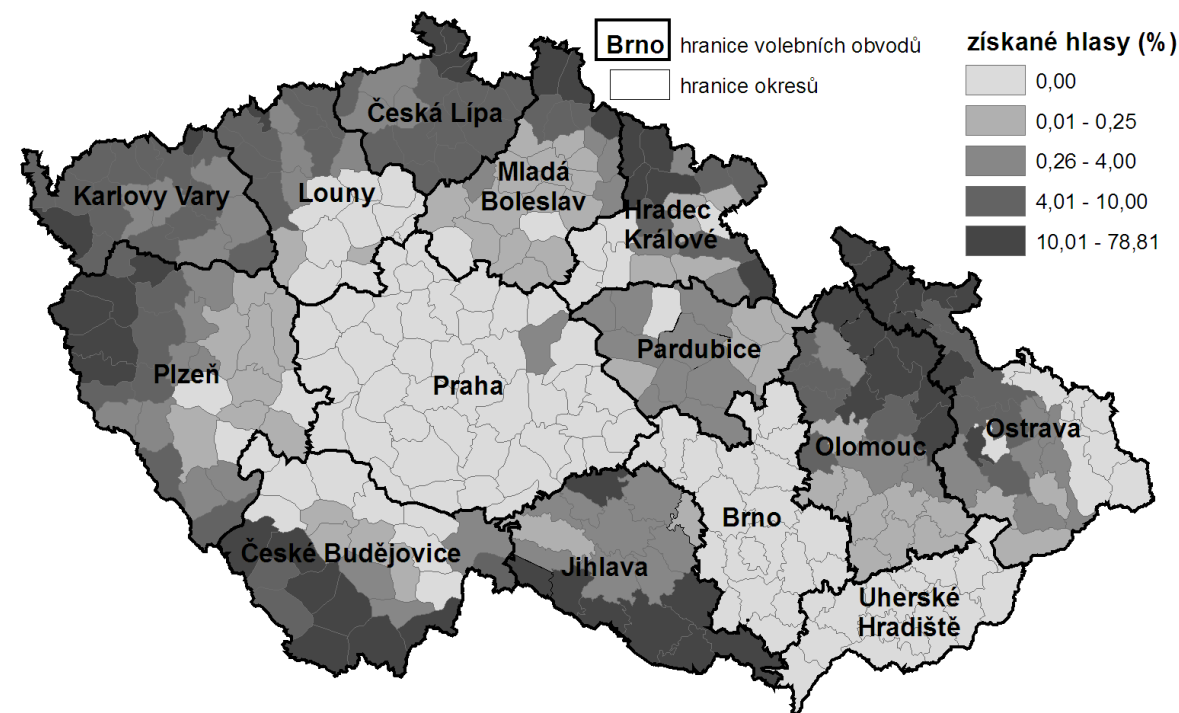
VOLEBNÍ PODPORA ČSŽOSS VE VOLBÁCH DO PS PČSR V ROCE 1929



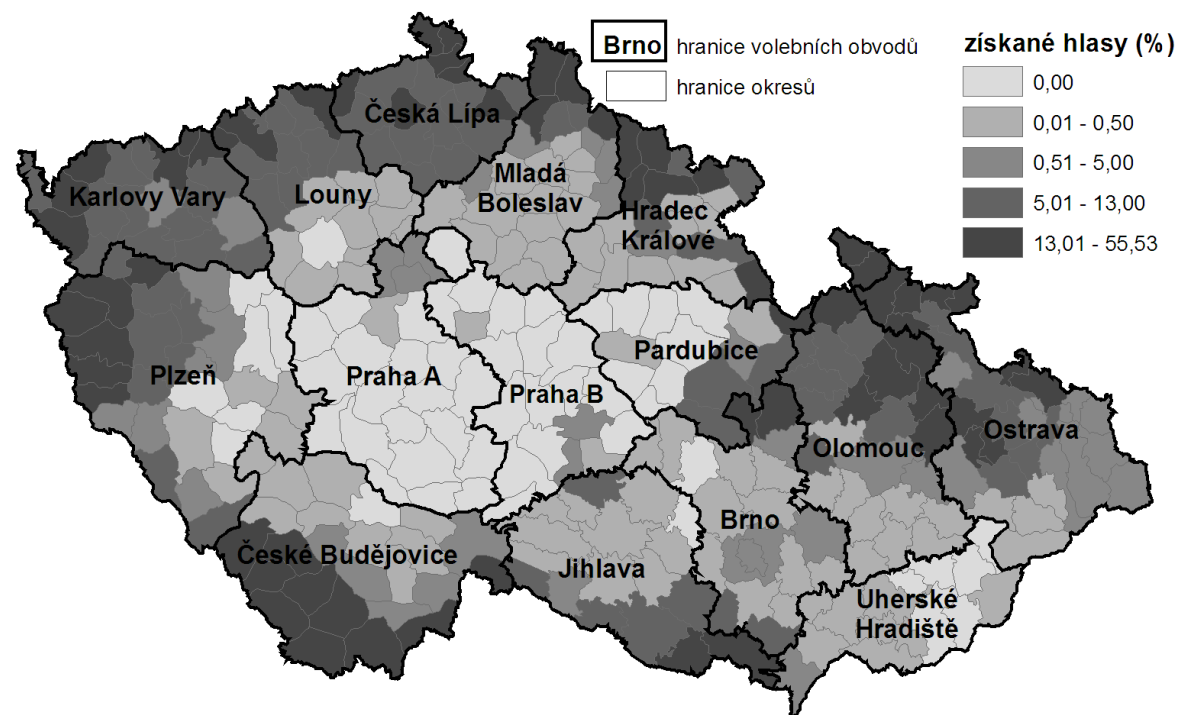
VOLEBNÍ PODPORA ČSŽOSS VE VOLBÁCH DO PS PČSR V ROCE 1935



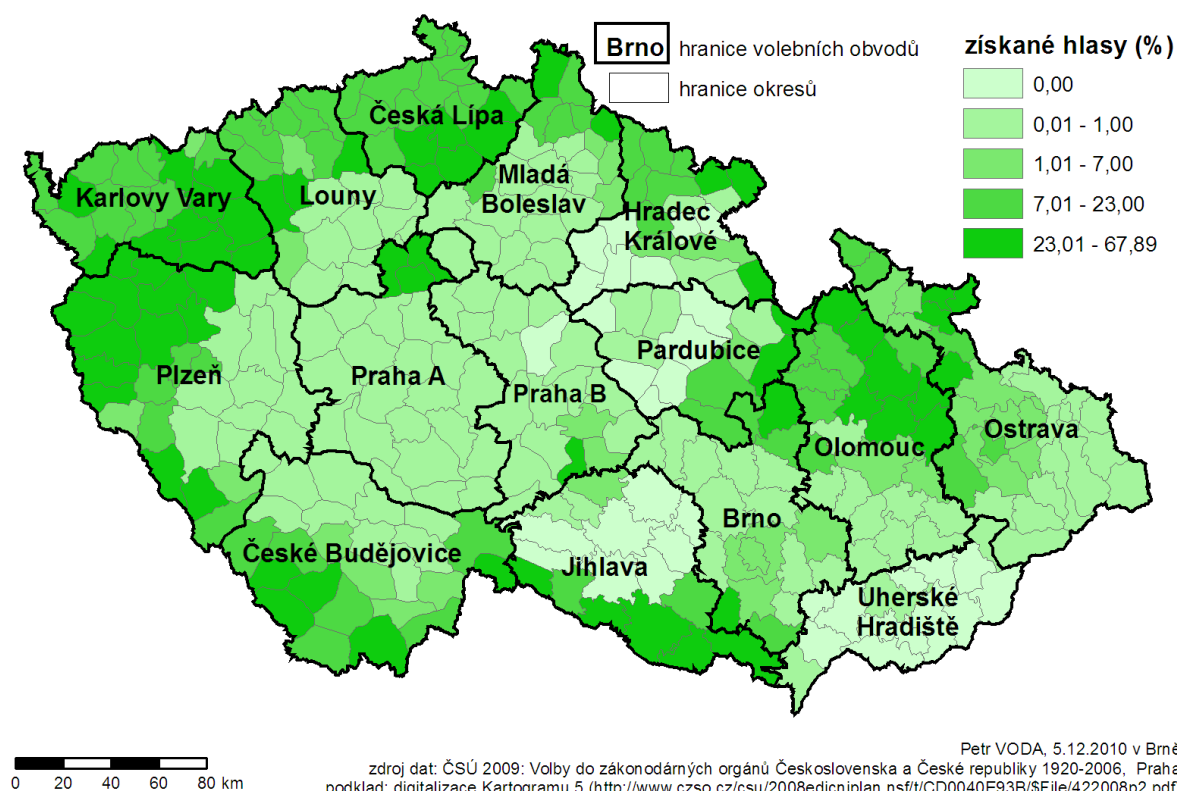
VOLEBNÍ PODPORA DCV VE VOLBÁCH DO PS PČSR V ROCE 1920



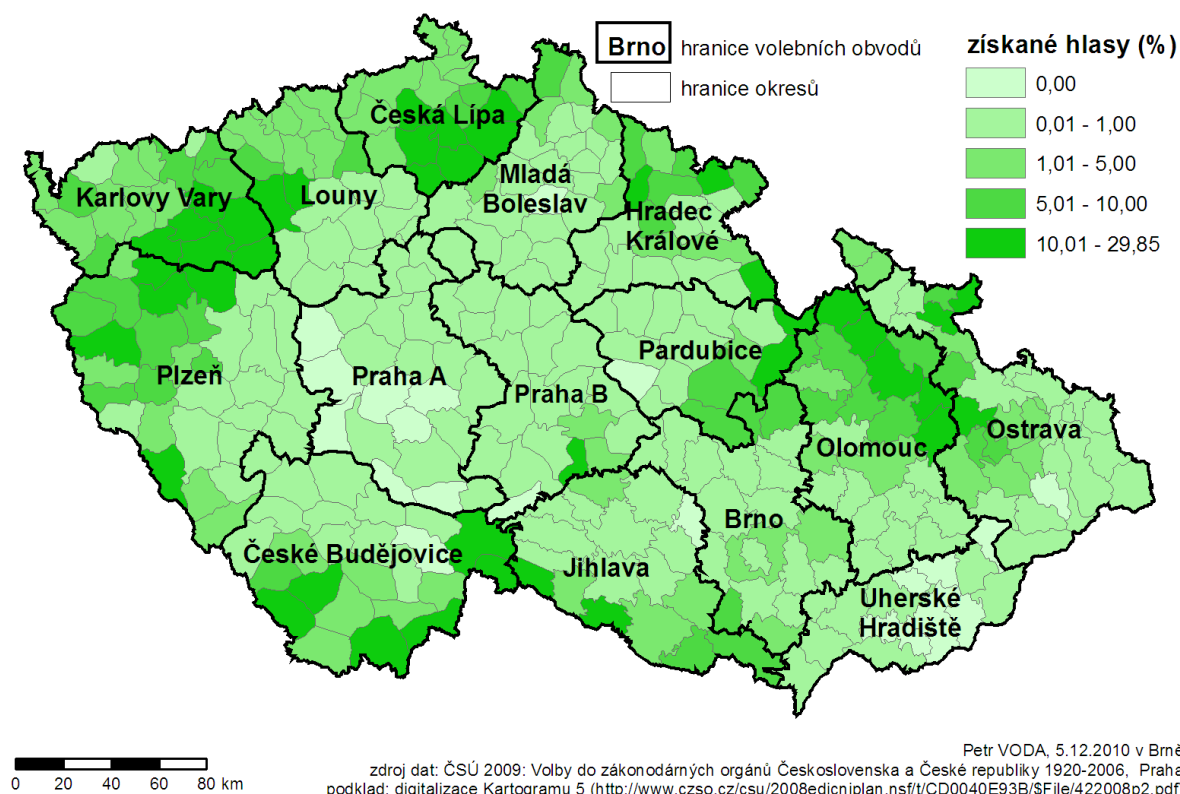
VOLEBNÍ PODPORA DCV VE VOLBÁCH DO PS PČSR V ROCE 1925



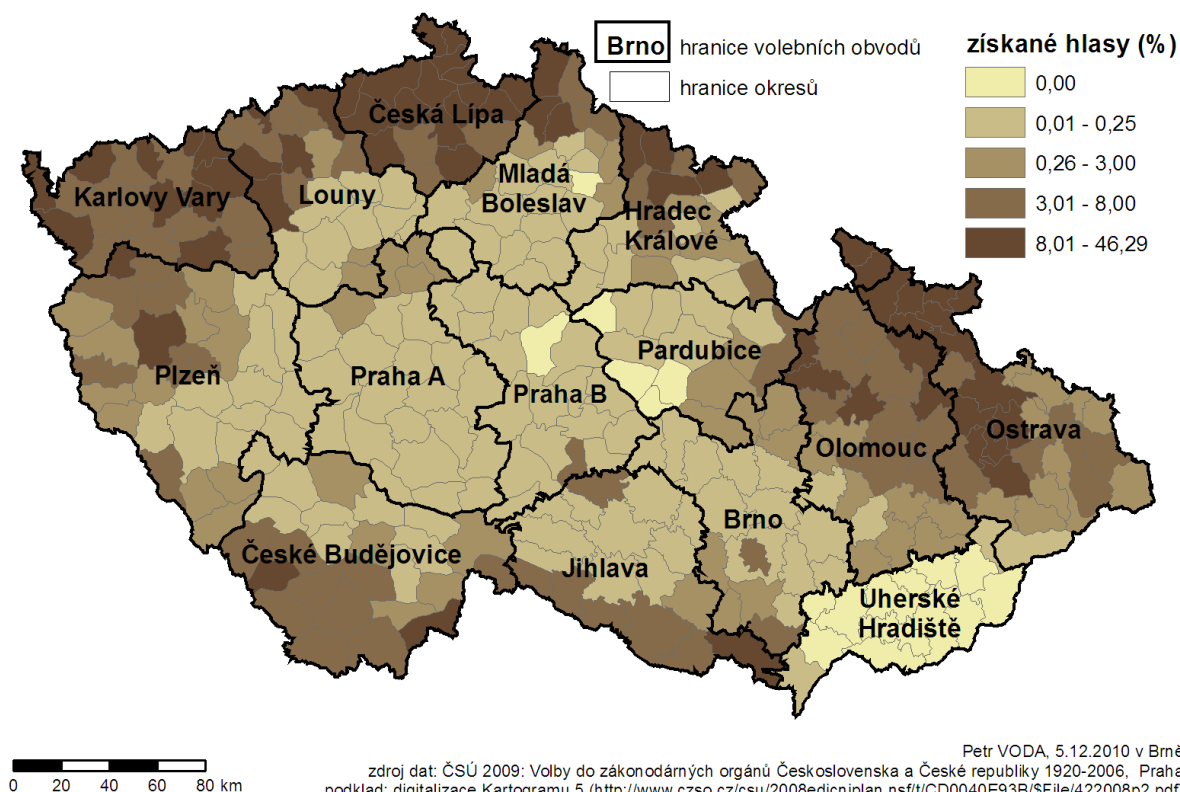
VOLEBNÍ PODPORA BdL VE VOLBÁCH DO PS PČSR V ROCE 1925



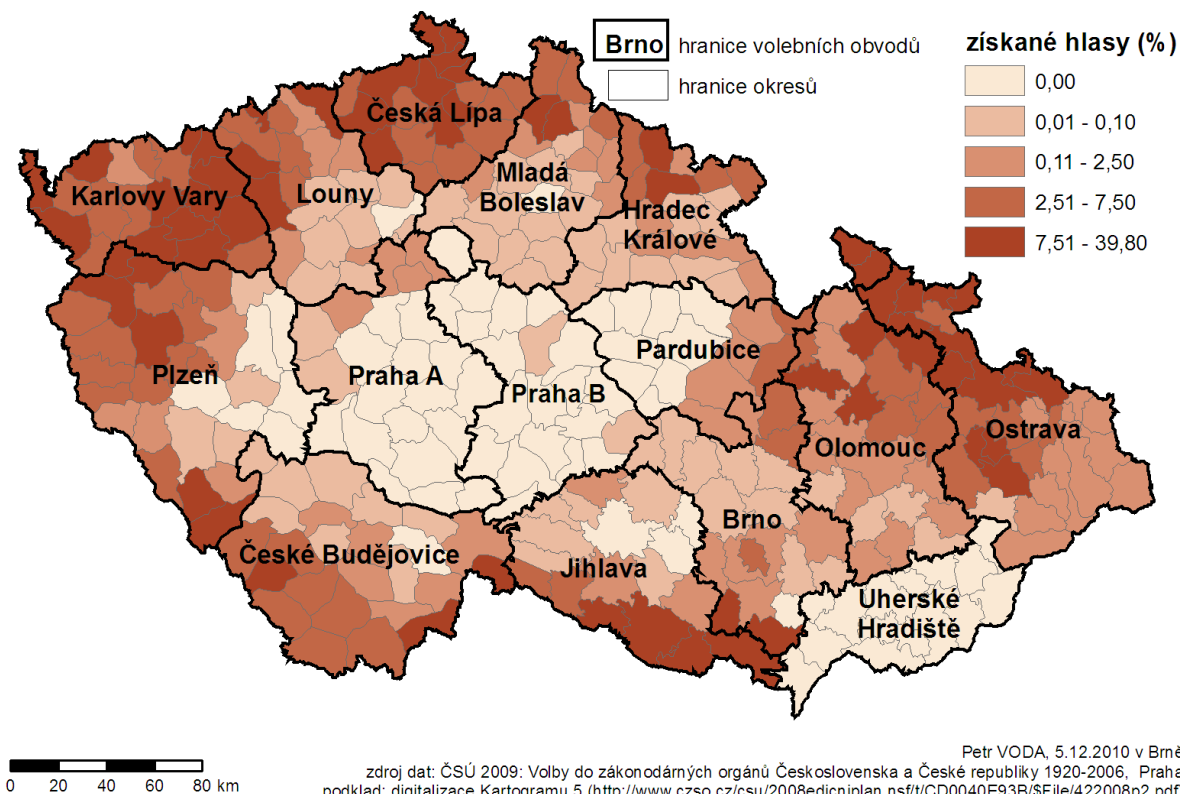
VOLEBNÍ PODPORA BdL VE VOLBÁCH DO PS PČSR V ROCE 1935



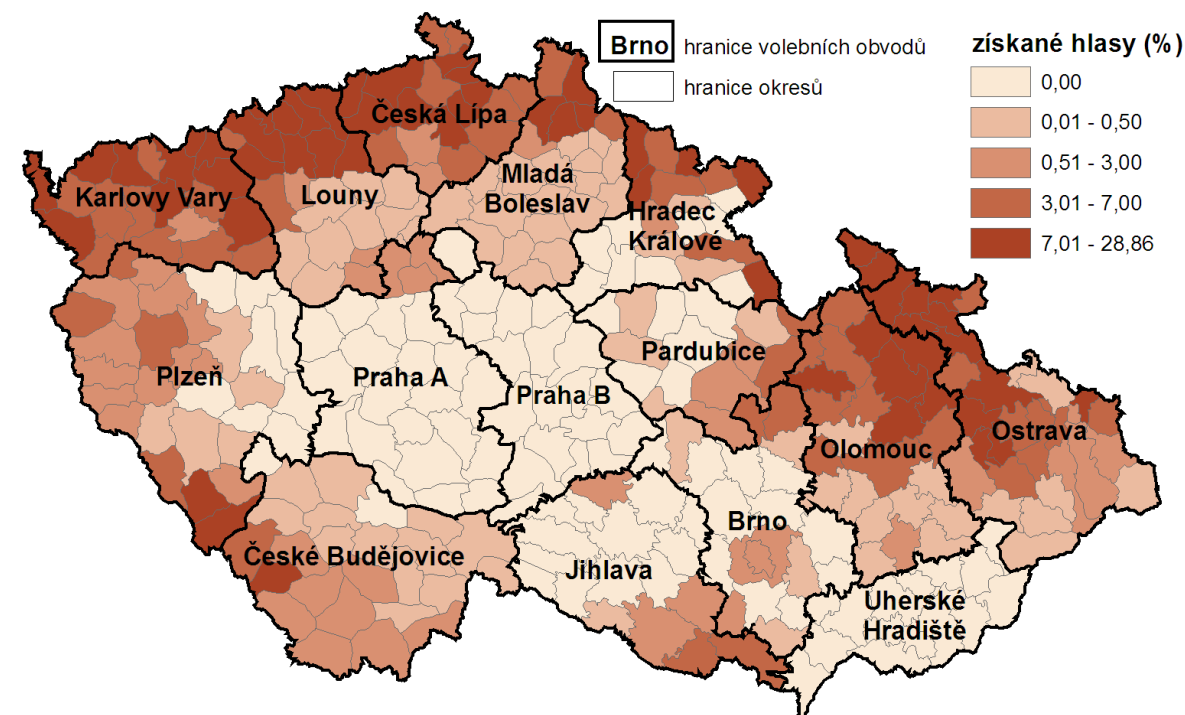
VOLEBNÍ PODPORA DNP VE VOLBÁCH DO PS PČSR V ROCE 1925



VOLEBNÍ PODPORA DNP VE VOLBÁCH DO PS PČSR V ROCE 1929

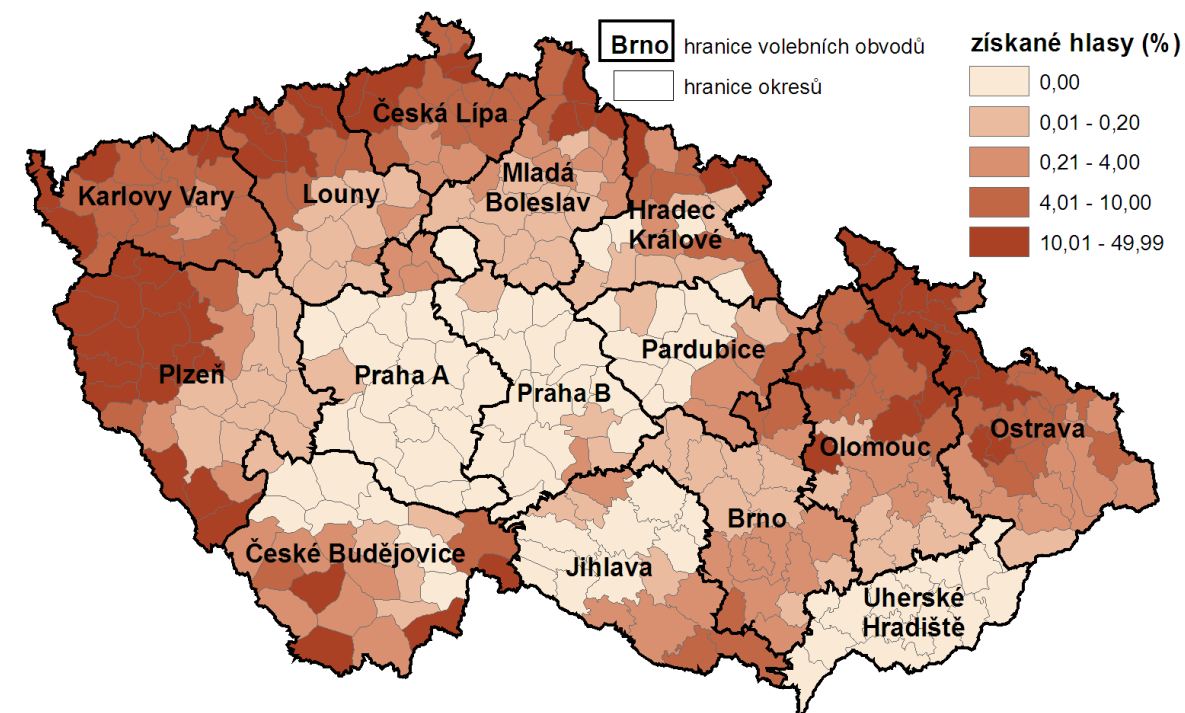


VOLEBNÍ PODPORA DNSAP VE VOLBÁCH DO PS PČSR V ROCE 1925



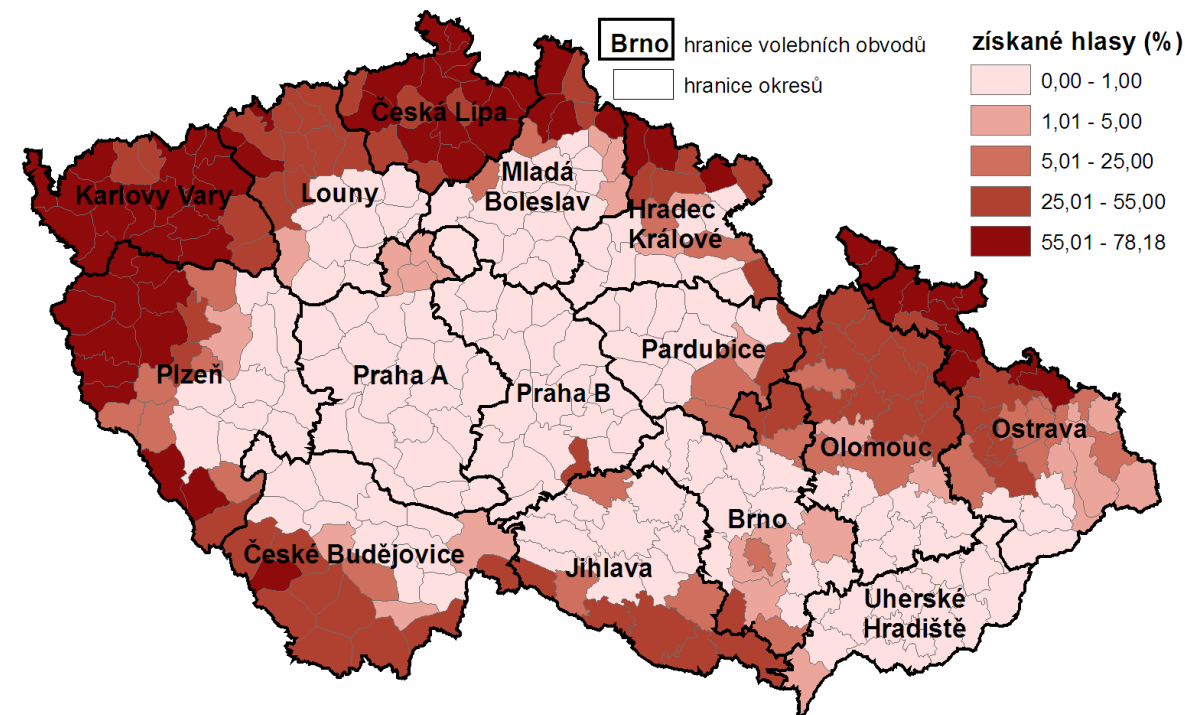
Petr VODA, 5.12.2010 v Brně
 zdroj dat: ČSÚ 2009: Volby do zákonodárných orgánů Československa a České republiky 1920-2006, Praha.
 podklad: digitalizace Kartogramu 5 ([http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/\\$File/422008p2.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/$File/422008p2.pdf))

VOLEBNÍ PODPORA DNSAP VE VOLBÁCH DO PS PČSR V ROCE 1929



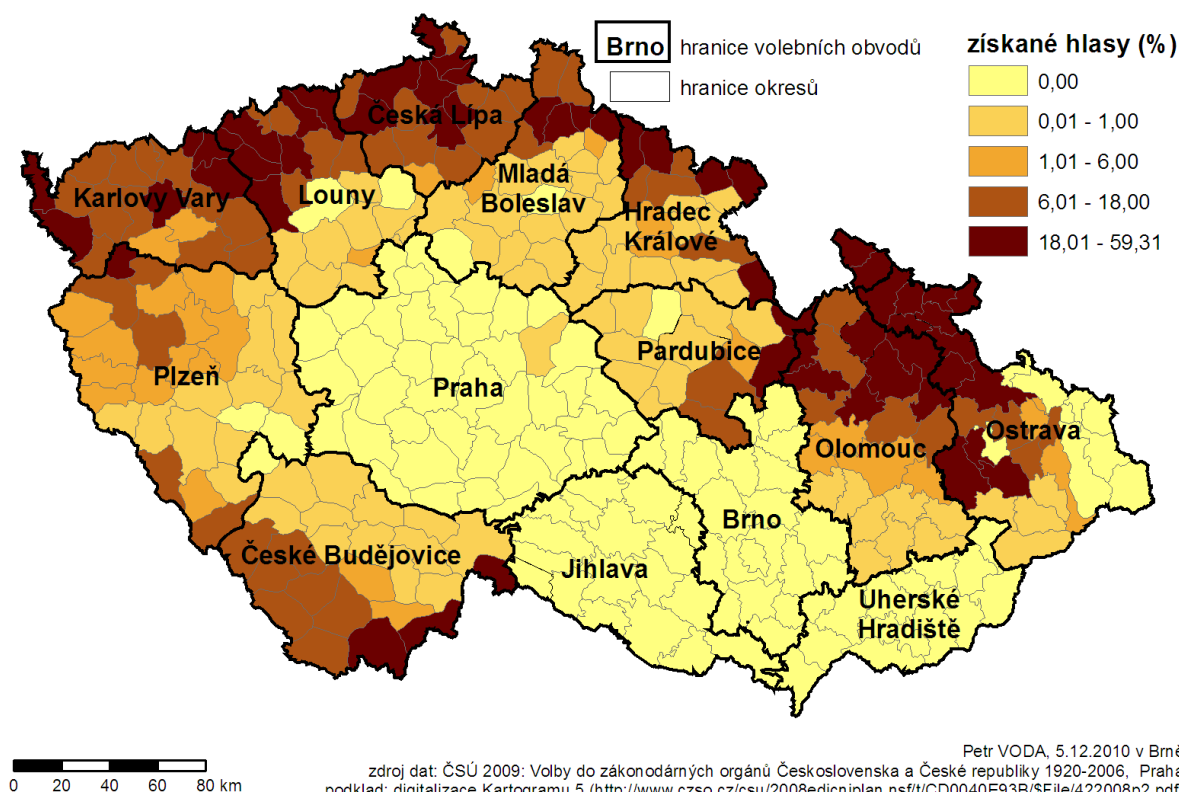
Petr VODA, 5.12.2010 v Brně
 zdroj dat: ČSÚ 2009: Volby do zákonodárných orgánů Československa a České republiky 1920-2006, Praha.
 podklad: digitalizace Kartogramu 5 ([http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/\\$File/422008p2.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/$File/422008p2.pdf))

VOLEBNÍ PODPORA SdP VE VOLBÁCH DO PS PČSR V ROCE 1935

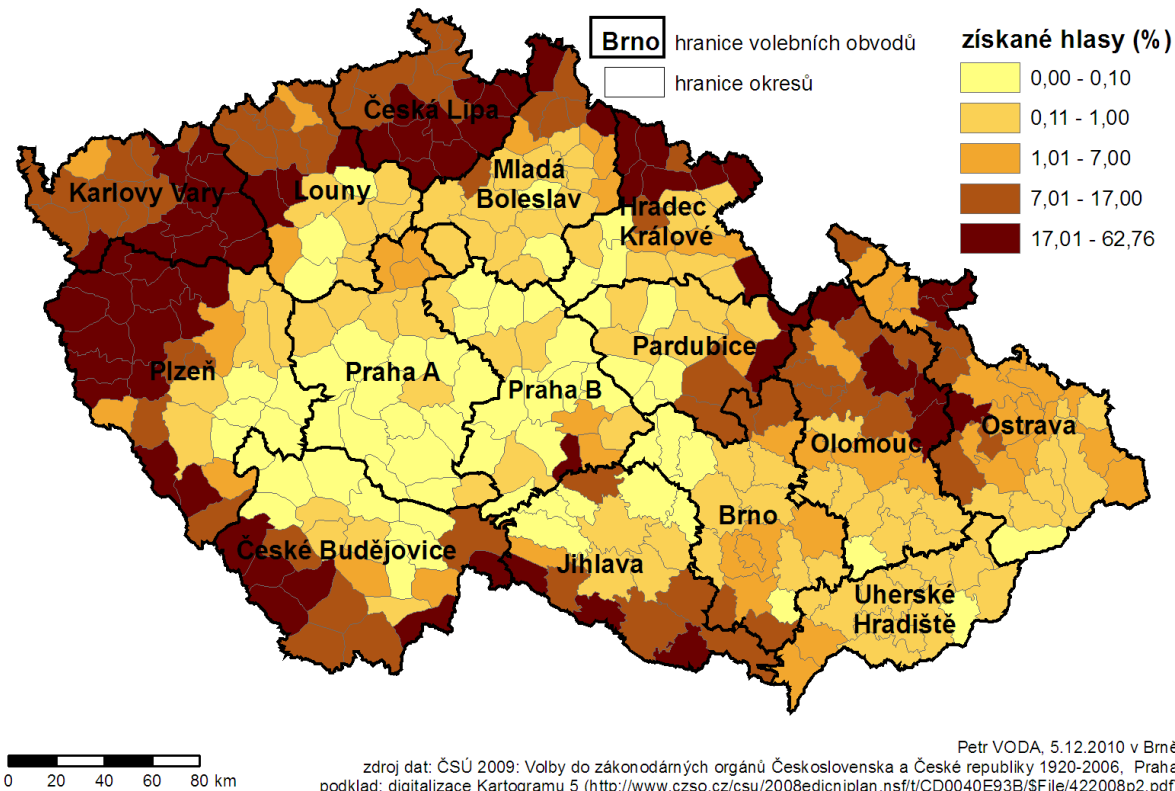


Petr VODA, 5.12.2010 v Brně
 zdroj dat: ČSÚ 2009: Volby do zákonodárných orgánů Československa a České republiky 1920-2006, Praha.
 podklad: digitalizace Kartogramu 5 ([http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/\\$File/422008p2.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/$File/422008p2.pdf))

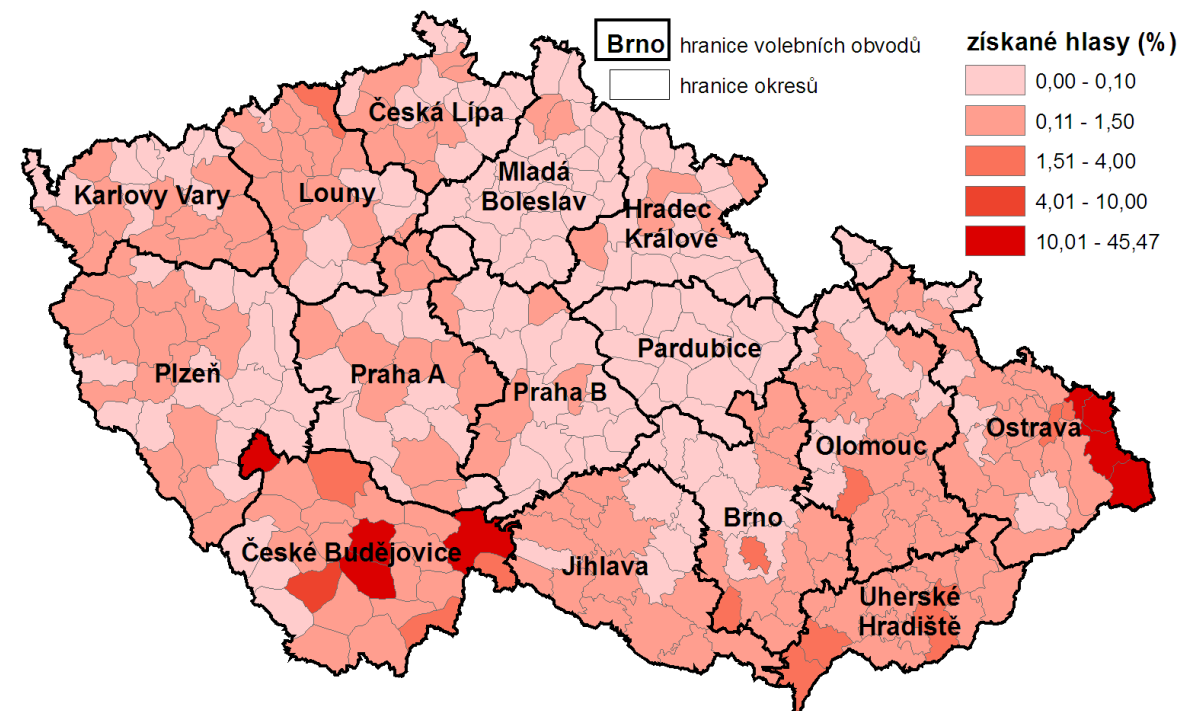
VOLEBNÍ PODPORA DW VE VOLBÁCH DO PS PČSR V ROCE 1920



VOLEBNÍ PODPORA DW29 VE VOLBÁCH DO PS PČSR V ROCE 1929



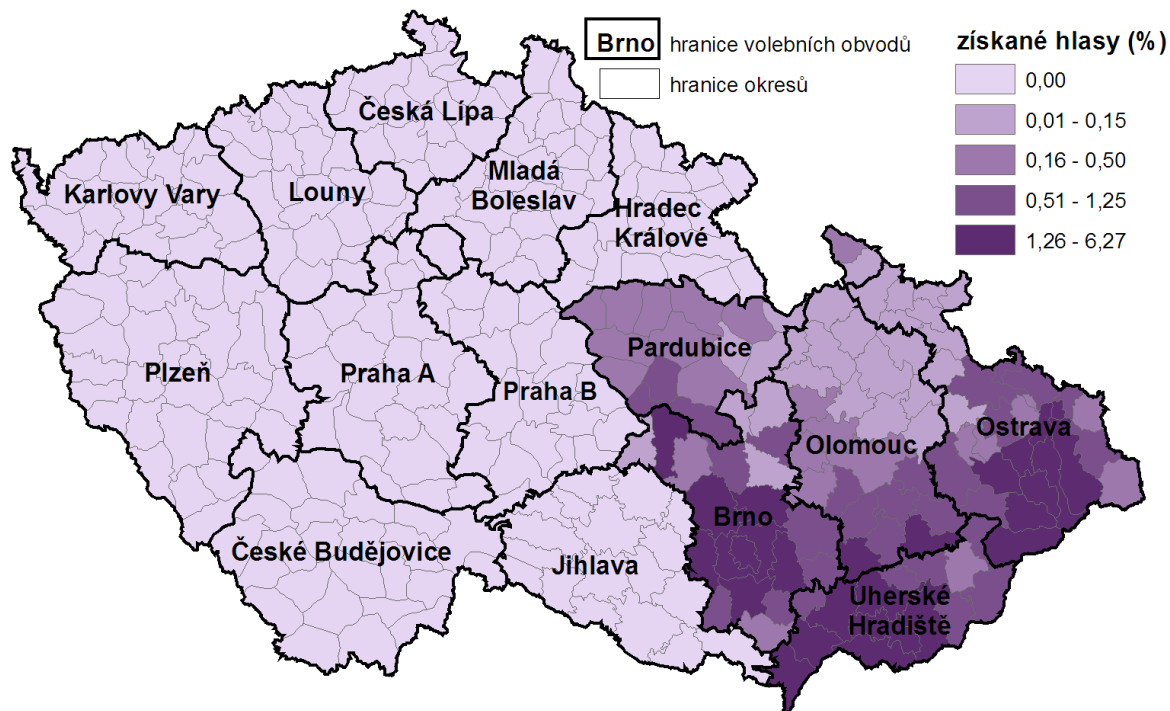
VOLEBNÍ PODPORA PaŽ VE VOLBÁCH DO PS PČSR V ROCE 1929



0 20 40 60 80 km

Petr VODA, 5.12.2010 v Brně
 zdroj dat: ČSÚ 2009: Volby do zákonodárných orgánů Československa a České republiky 1920-2006, Praha.
 podklad: digitalizace Kartogramu 5 ([http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/\\$File/422008p2.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/$File/422008p2.pdf))

VOLEBNÍ PODPORA HLŠ VE VOLBÁCH DO PS PČSR V ROCE 1929



0 20 40 60 80 km

Petr VODA, 5.12.2010 v Brně
 zdroj dat: ČSÚ 2009: Volby do zákonodárných orgánů Československa a České republiky 1920-2006, Praha.
 podklad: digitalizace Kartogramu 5 ([http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/\\$File/422008p2.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/$File/422008p2.pdf))

Volby do Ústavodárného shromáždění v roce 1946

Pro organizaci voleb v roce 1946 byl vytvořen nový zákonný rámec (zákon č. 67/1946 Sb.), nicméně v mnoha bodech navazoval na ten platný v letech 1920-1935. Snížila se hranice aktivního volebního práva na 18 let a pasivního na 21 let. Volební povinnost byla zachována. Osoby, které se v době voleb nezdržovaly v místě bydliště, mohly hlasovat na základě volebního průkazu, což bylo využíváno zejména v nově osídlovaných lokalitách v pohraničí. Bylo stanoveno také omezení, které znemožňovalo výkon volebního práva občanům hlásících se např. k německé nebo maďarské národnosti (zákon č. 28/1946 Sb.). Zároveň byl také omezen okruh stran, kterým mohli voliči odevzdat své hlasy. Na základě Košického vládního programu se voleb mohla účastnit jen čtveřice stran: KSČ, ČSNS, ČSSD a ČSL.

Počet volebních krajů vzrostl. Území současné ČR bylo rozděleno na 19 krajů. Novými volebními kraji byly Kladno, Praha – venkov – jih, Havlíčkův Brod, Tábor a Opava. V některých volebních krajích se změnilo středisko, namísto České Lípy Liberec, namísto Loun Ústí nad Labem a na místě Uherského Hradiště Zlín. Zároveň se značně změnilo i vymezení i původních volebních krajů.

Počty mandátů byly stanoveny výpočtem na základě počtu oprávněných voličů. Před volbami byly rozděleny mandáty mezi jednotlivé země, po volbách pak mezi kraje, de facto pomocí Hareovy kvóty a největšího zbytku dělení. Přidělování mandátů stranám v prvním skrutiniu na úrovni volebních krajů probíhalo také pomocí Hareovy kvóty. Ve druhém skrutiniu se mandáty rozdělovaly na úrovni země podle Hagenbach-Bischoffovy metody a největších zbytků.

V letech 1939-1945 proběhla 2. světová válka, po jejímž konci došlo k několika významným změnám, plynoucích z výsledku války. Především šlo o odsun německého obyvatelstva a dosídlení těchto oblastí, a pak také vnímání komunistů jakožto vítězů války. První volby po 2. světové válce vyhrála KSČ. Její vítězství bylo výrazné, získala téměř dvakrát více hlasů než druhá Československá strana národně sociální ČSNS, která obdržela hlasy 23,5 % voličů. Také ČSL získala více než 20 % hlasů. Svůj vliv v růstu podpory sehrálo především omezení počtu stran. Zatímco v roce 1935 kandidovalo více jak 20 stran, nyní pouze čtyři. Voliči tak byli nuceni změnit své preference. V roce 1946 ještě neprobíhala žádná sociologická šetření k tématu voleb. Proto nelze přesně určit, kterým stranám noví voliči KSČ, ČSL, ČSNS a ČSSD odevzdali své hlasy ve volbách v roce 1935.

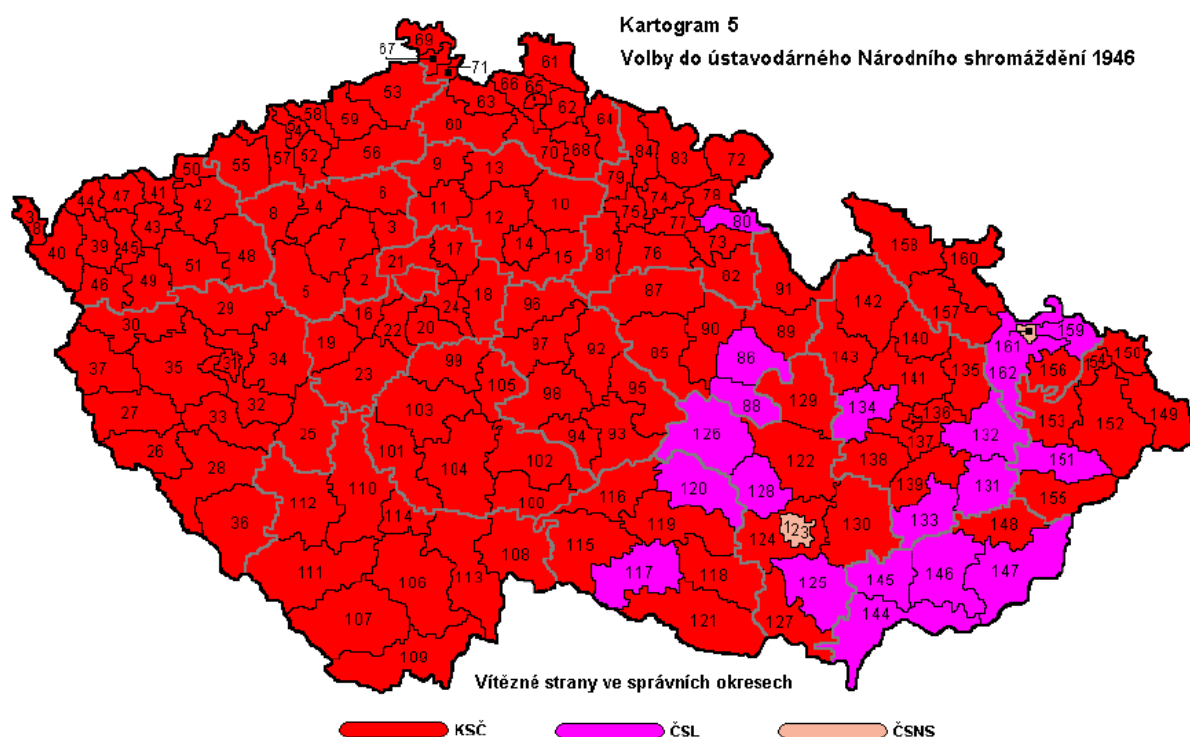
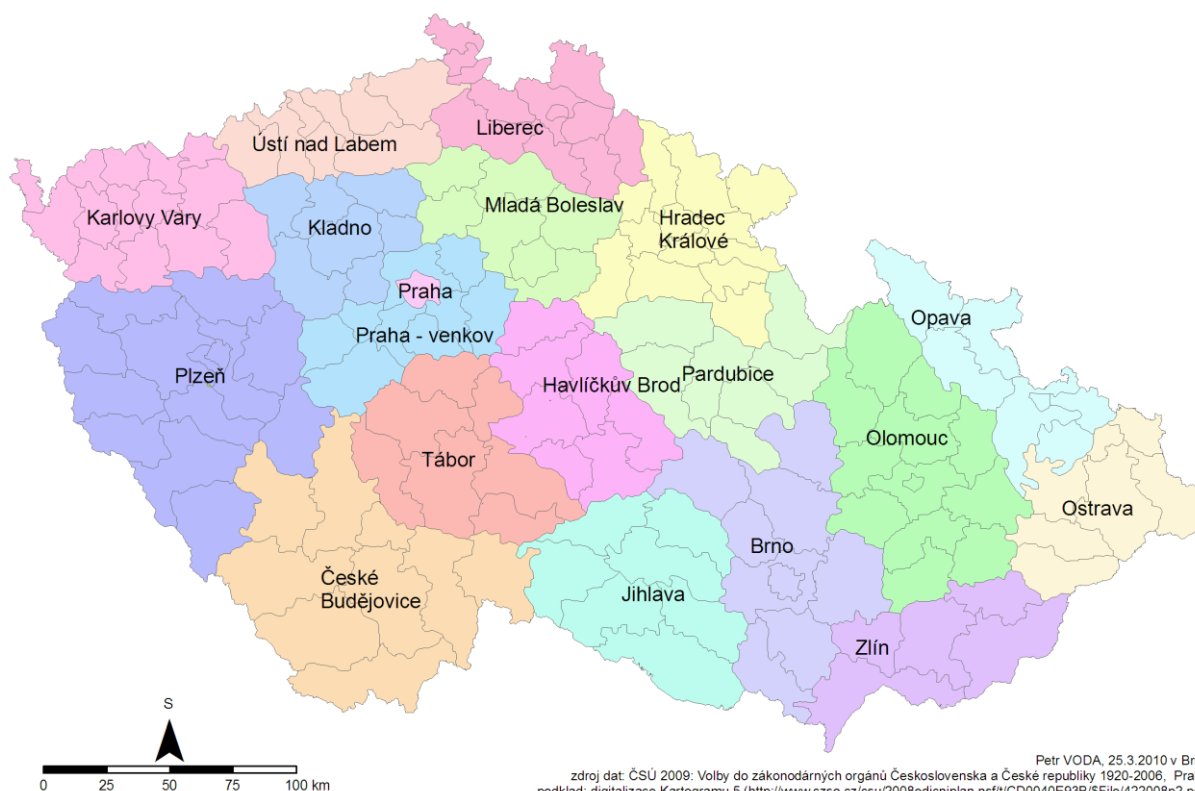
KSČ tak získala největší podporu v pohraničí, kde se téměř kompletně proměnilo obyvatelstvo, dokonce podstatně vyšší než v dříve nejsilnějším Kladensku.

Druhou nejsilnější stranou byla ČSNS, která opět získala nejvíce hlasů v Praze a dalších velkých městech, především Brně a Opavě, ale vlivem přísunu nových voličů se zmenšily rozdíly, získala více hlasů na venkově i na Moravě.

ČSL získala nejvíce hlasů opět na jihovýchodě Moravy a v některých okresech získala více hlasů než KSČ, dokonce zvítězila ve Zlínském volebním kraji.

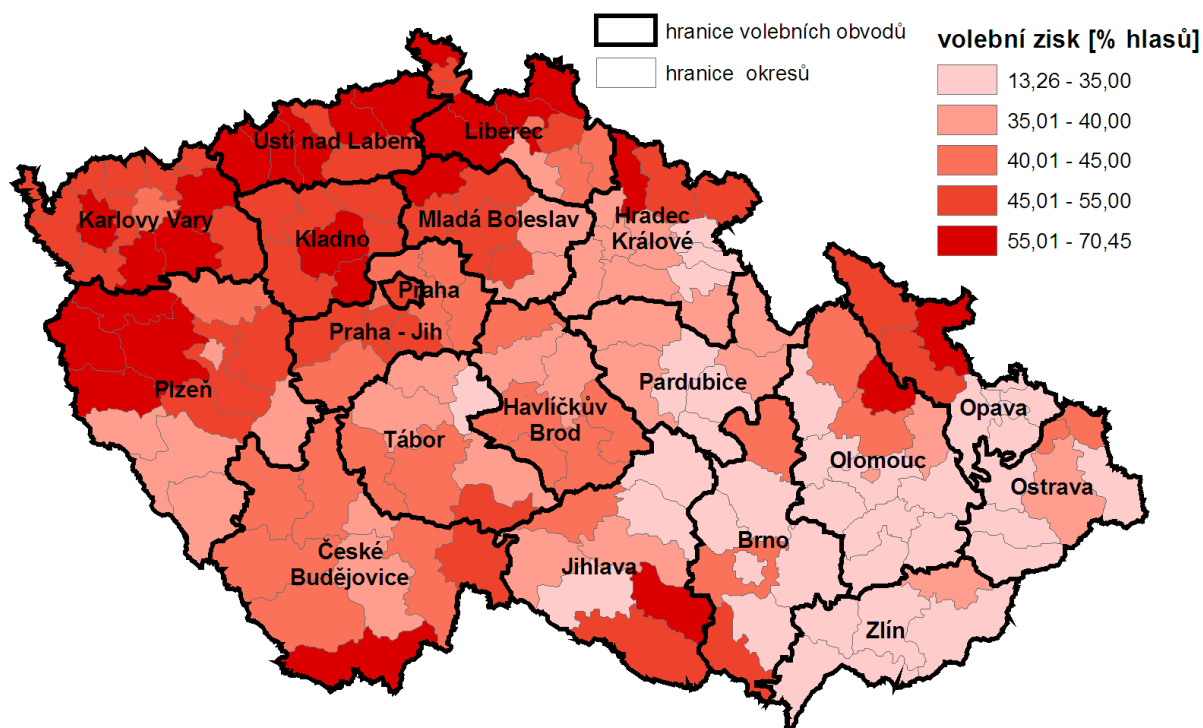
ČSSD měla jako jediná strana alternativu. A většina voličů dala přednost právě KSČ, ČSSD získala jen o dvě procenta hlasů více než v roce 1935. Tento nárůst byl spojen především s nárůstem podpory v pohraničí.

VOLEBNÍ OBVODY VE VOLBÁCH ROCE 1946



Zdroj: ČSÚ: Volby do zákonodárných orgánů Československa a České republiky 1920 - 2006

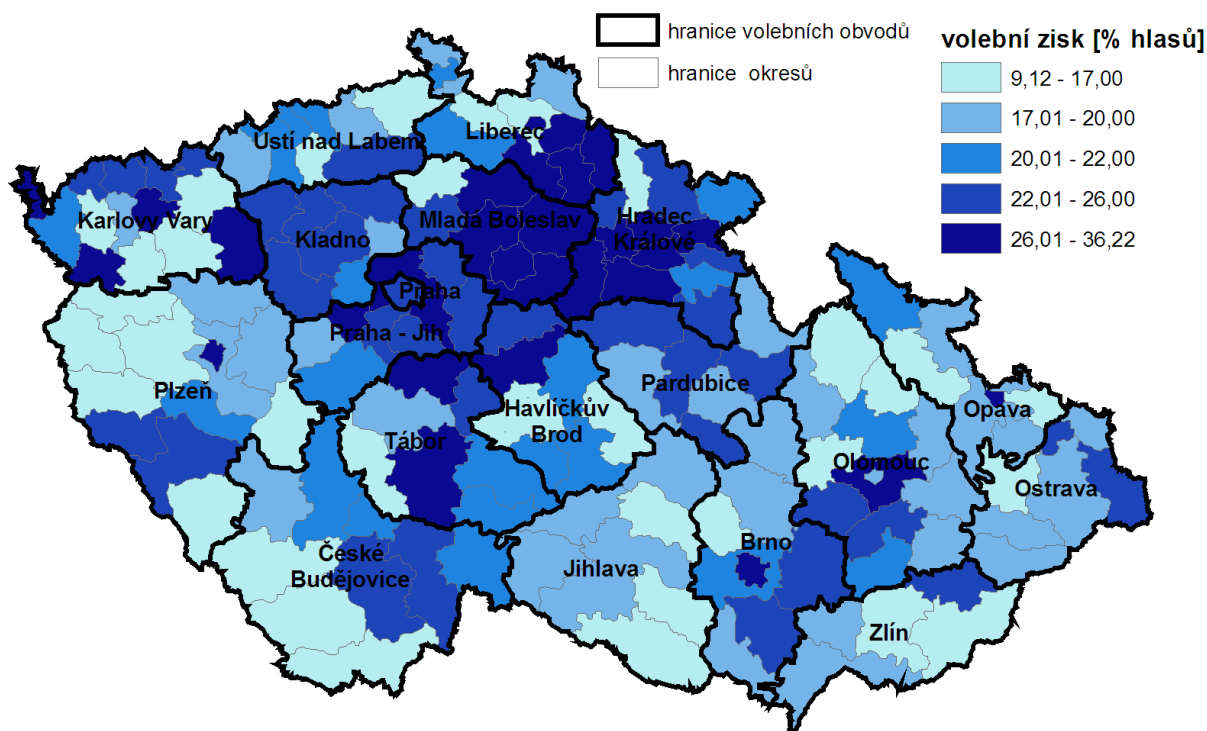
VOLEBNÍ PODPORA KSČ VE VOLBÁCH DO ÚS ČSR V ROCE 1946



0 25 50 75 100 km

zdroj dat: ČSÚ 2009: Volby do zákonodárných orgánů Československa a České republiky 1920-2006, Praha.
 podklad: digitalizace Kartogramu 5 ([http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/\\$File/422008p2.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/$File/422008p2.pdf))

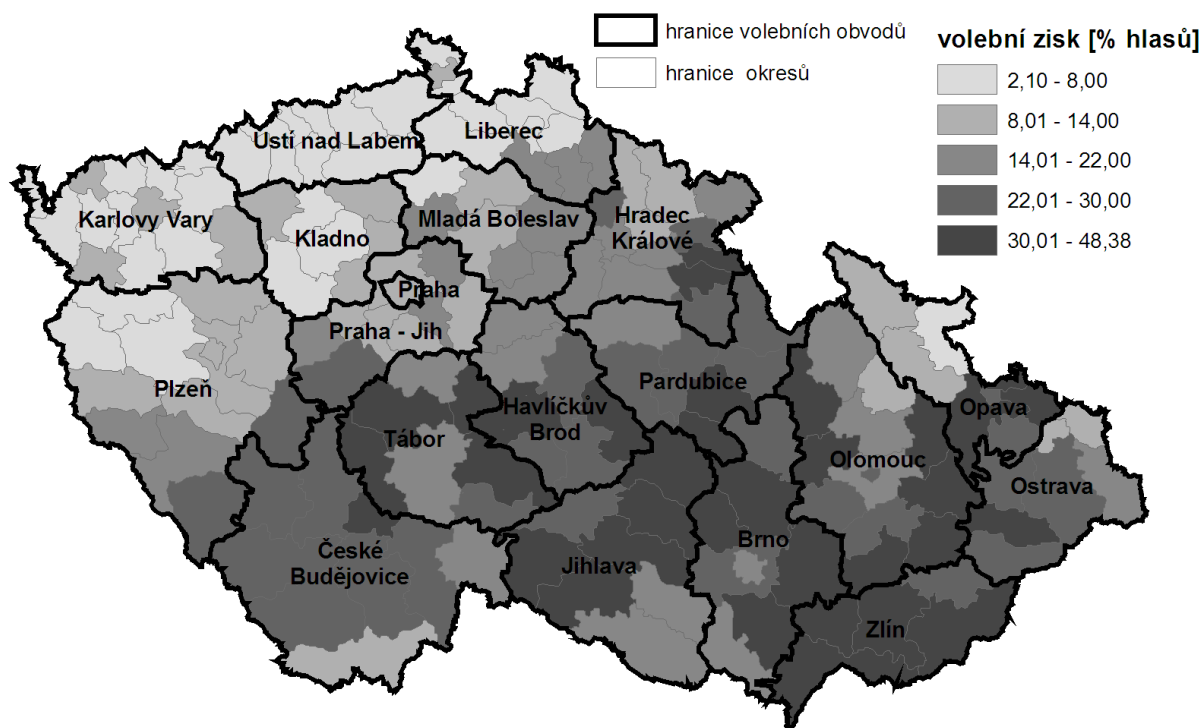
VOLEBNÍ PODPORA ČSNS VE VOLBÁCH DO ÚS ČSR V ROCE 1946



0 25 50 75 100 km

zdroj dat: ČSÚ 2009: Volby do zákonodárných orgánů Československa a České republiky 1920-2006, Praha.
 podklad: digitalizace Kartogramu 5 ([http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/\\$File/422008p2.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/$File/422008p2.pdf))

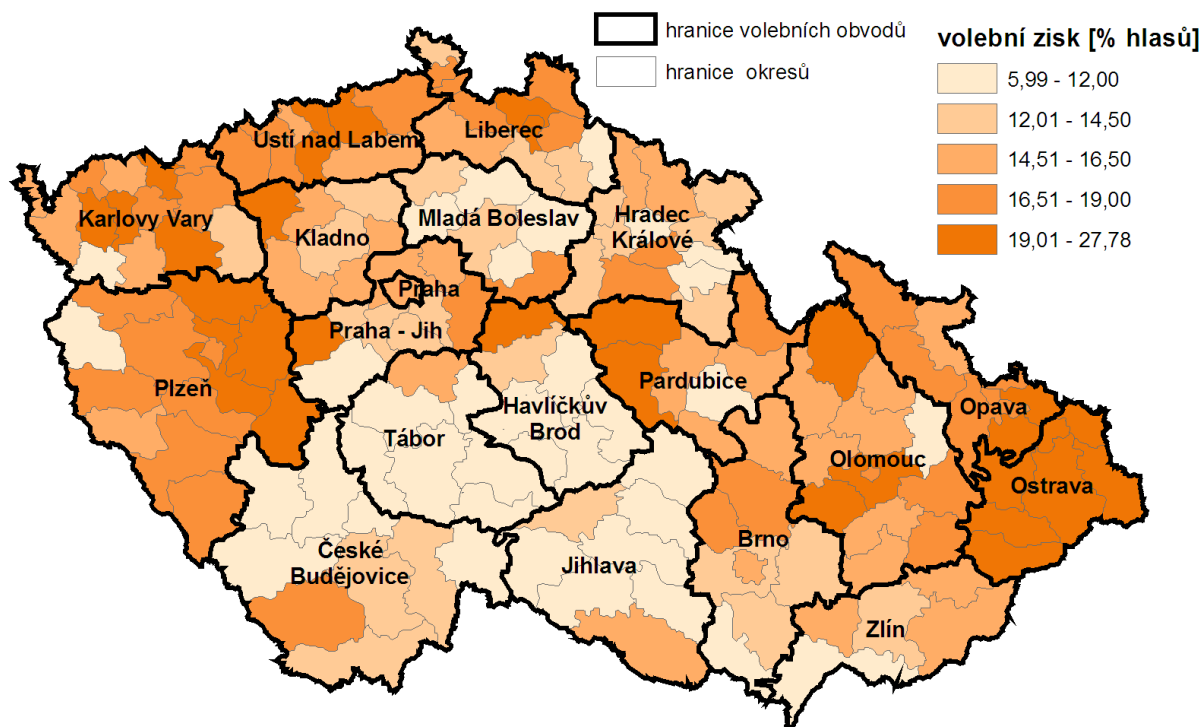
VOLEBNÍ PODPORA ČSL VE VOLBÁCH DO ÚS ČSR V ROCE 1946



0 25 50 75 100 km

Petr VODA, 25.3.2010 v Brně
zdroj dat: ČSÚ 2009: Volby do zákonodárných orgánů Československa a České republiky 1920-2006, Praha.
podklad: digitalizace Kartogramu 5 ([http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/\\$File/422008p2.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/$File/422008p2.pdf))

VOLEBNÍ PODPORA ČSSD VE VOLBÁCH DO ÚS ČSR V ROCE 1946



0 25 50 75 100 km

Petr VODA, 25.3.2010 v Brně
zdroj dat: ČSÚ 2009: Volby do zákonodárných orgánů Československa a České republiky 1920-2006, Praha.
podklad: digitalizace Kartogramu 5 ([http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/\\$File/422008p2.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD0040E93B/$File/422008p2.pdf))

Volby do České národní rady a Poslanecké sněmovny v letech 1990-2010

Parlamentní volby se od roku 1990 konají podle zásad poměrného zastoupení a rovného, všeobecného, přímého a tajného volebního práva (článek 18 Ústavy). Volbami v roce 1990 a 1992 byla obsazována Česká národní rada a Federální shromáždění. V těchto volbách bylo území České republiky rozděleno do 8 volebních krajů⁷, na jejichž úrovni byly v prvním skrutiniu rozděleny mandáty pomocí Hagenbach-Bischoffovy kvóty mezi vázané kandidátní listiny stran (voliči již měli k dispozici preferenční hlasy). Skrutinia se účastnily pouze strany, které získaly více než 5 % hlasů. Ve druhém skrutiniu, které probíhalo na celostátní úrovni, byly rozdělovány mandáty rovněž pomocí Hagenbach-Bischoffovy a dále pomocí nejvyšších zbytků. Po vzniku samostatní České republiky se změnil název dolní komory parlamentu na Poslaneckou sněmovnu.

Pravidla voleb byly upraveny reformou před volbami v roce 2002. Hlavním dopadem bylo zvýšení počtu volebních krajů na 14 a tím i snížení průměrné mandátové velikosti obvodů. Strany tak musí často získat více než 5 % hlasů, aby získaly mandát. Dále byl zaveden d'Hondtův⁸ dělitel, spočívající v dělení výsledků stran řadou celých čísel, který umožňuje rozdělit všechny mandáty v jediném skrutiniu. Uzavírací klauzule zůstala na 5% úrovni. (247/1995 Sb., Belko 2004: 190 - 206).

První parlamentní volby po událostech roku 1989 byly především jakýmsi referendem o režimu existujícímu do roku 1989 (Hloušek 2005: 443). Zvítězilo uskupení kritické k této minulosti Občanské fórum OF, které získalo téměř 50 % hlasů. Pro KSČ naproti tomu hlasovala čtvrtina voličů. Zastoupení v České národní radě získala také strana „moravistů“ HSD-SMS⁹, která získala 10 % hlasů (Volby.cz). Koalice Křesťanská a demokratická unie KDU, jejímž hlavním článkem byla ČSL, získala velmi podobný podíl hlasů jako v roce 1935 - posledních volbách v období první republiky.

Mezi roky 1990 a 1992, kdy se konaly další parlamentní volby, došlo k postupnému rozpadu OF a omezení významu postoje ke komunismu. Ve volbách zvítězila Občanská demokratická strana (v koalici s Křesťanskou demokratickou stranou), jako nejsilnější strana s původem v OF. Zastoupení v parlamentu získalo 8 stran. KSČ (v koalici Levý blok), česká strana sociálně demokratická ČSSD, HSD-SMS, Liberální a sociální unie LSU, Strana pro republiku – Republikánská strana Československa SPR-RSČ, občanská demokratická aliance ODA a KDU-ČSL.

Ve volbách v roce 1996 znovu zvítězila ODS. Do Poslanecké sněmovny se dostaly stejné strany jako v roce 1992 s výjimkou HSD-SMS a LSU, které získaly méně než 5 % hlasů (Volby.cz).

V roce 1998 se z vládní strany ODS odštěpila Unie svobody US, následně byla vyslovena nedůvěra vládě a byly vyhlášeny předčasné volby. V těchto volbách zvítězila ČSSD, ODS skončila druhá. Mandáty získala také KSČM, US a KDU-ČSL.

⁷ Počet mandátů určovala jednotlivým krajům Hareova kvóta

⁸ Spočívá v dělení výsledků stran řadou celých čísel 1,2,3,4,...

⁹ Hnutí za samosprávnou demokracii – Strana pro Moravu a Slezsko.

Volby konané v červnu 2002 byly významně ovlivněny uspořádáním exekutivy v předchozím volebním období. Vládu představoval menšinový kabinet ČSSD, kterému byla vyslovena důvěra na základě opoziční smlouvy mezi ČSSD a ODS. Tato situace umožnila menším stranám profilovat se ve volební soutěži na kritice takového uspořádání. S touto motivací také vznikla Čtyřkoalice sdružující KDU-ČSL a Unii Svobody – Demokratickou Unii US-DeU (Hloušek 2005: 445). I přesto ve volbách znovu zvítězila ČSSD a ODS znovu skončila druhá. Vysokého zisku dosáhla také KSČM. Podíl získaných hlasů KDU-ČSL je vzhledem k výsledkům ostatních voleb poněkud vyšší. To je ale dáno tím, že nejde jen o zisk KDU-ČSL, ale také US-DeU. Toto uskupení získalo celkem 14,3 % hlasů.

Samotná KDU-ČSL pak získala v roce 2006 7,2 % hlasů. Tyto volby byly jak v předvolební kampani, tak ve výsledcích voleb značně polarizované mezi ČSSD a ODS (Matušková 2006: 68-87), která nakonec zvítězila. Více jak 5 % hlasů získala KSČM a také Strana zelených (Volby.cz).

Tab. 1: Výsledky parlamentních voleb v letech 1920-2006 na území ČR

	1990	1992	1996	1998	2002	2006
KDU-ČSL	8,4	6,3	8,1	9,0	14,3	7,2
ČSSD	4,1	6,5	26,4	32,3	30,2	32,3
KSČM	23,2	14,1	10,3	11,0	18,5	12,8
ČSNS	2,7	0,2		0,3	0,8	0,0
OF/ODS	49,5	29,7	29,6	27,7	24,5	35,4
ODA		5,9	6,4	0,0	0,5	
HSD-SMS	10,0	5,9	0,4			
SPR-RSČ		6,0	8,0	3,9		
SZ	4,1			1,1	2,4	6,3
LSU		6,5				
US				8,6		
ostatní	7,9	19,0	10,8	6,0	8,8	6

Zdroj: ČSÚ 2009: Volby do zákonodárných orgánů Československa a České republiky 1920-2006.

Pozn.: Šedě jsou vyznačeny strany, které dokázaly získat mandáty ve všech obdobích.

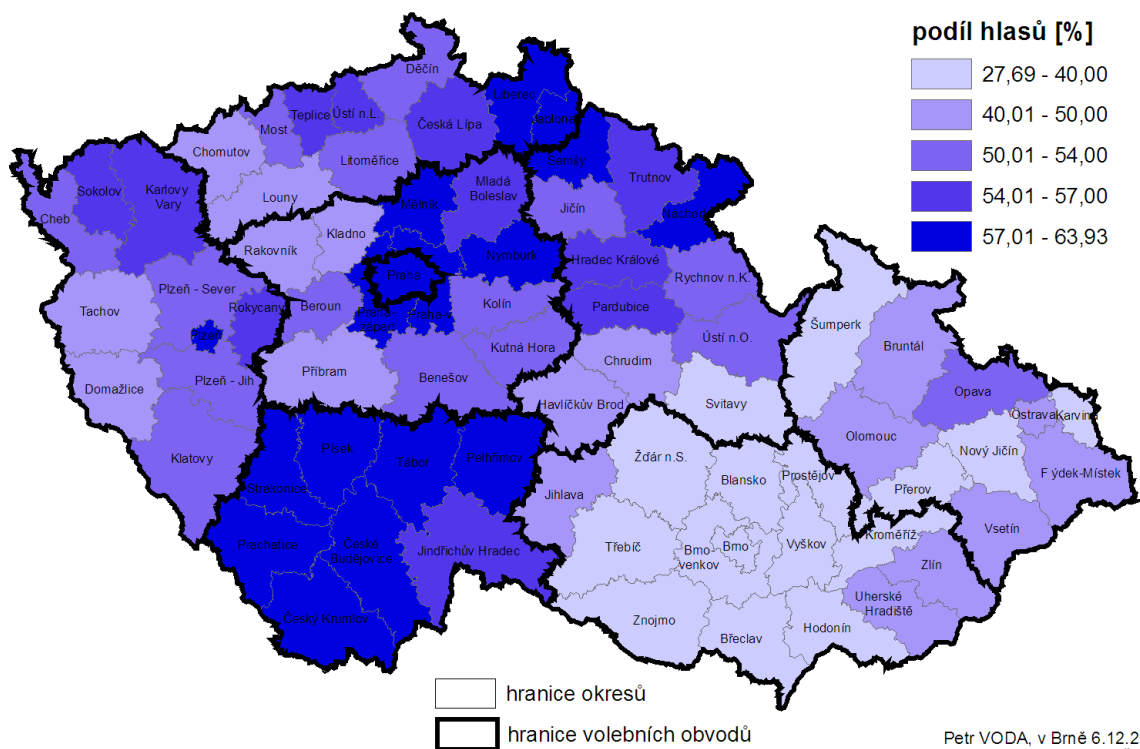
VOLEBNÍ OBVODY VE VOLBÁCH V LETECH 1990-1998



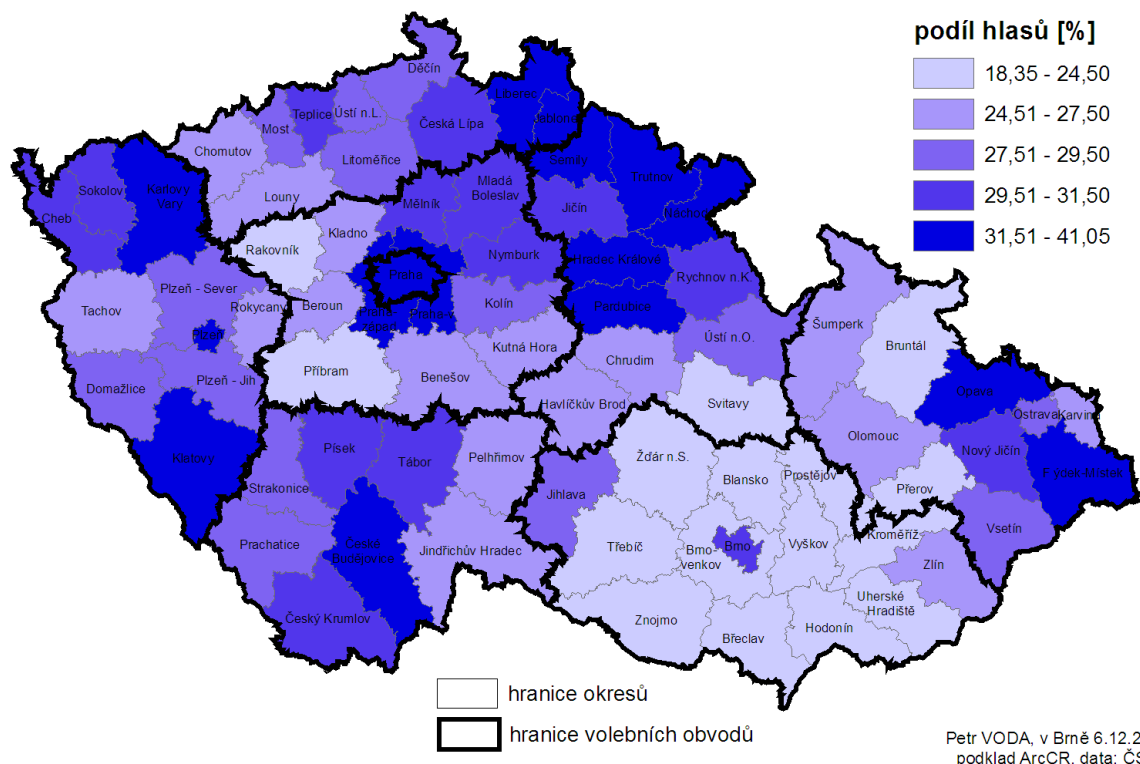
VOLEBNÍ OBVODY VE VOLBÁCH V LETECH 2000-2008



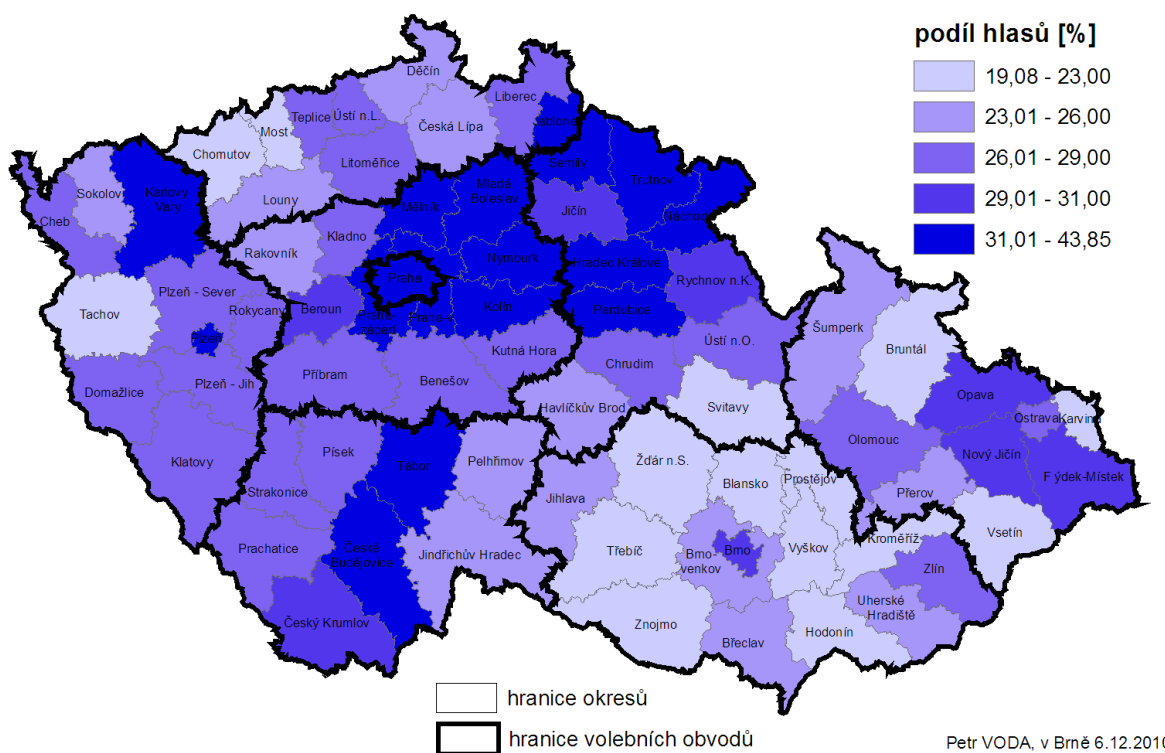
VOLEBNÍ PODPORA OF VE VOLBÁCH DO ČNR V ROCE 1990



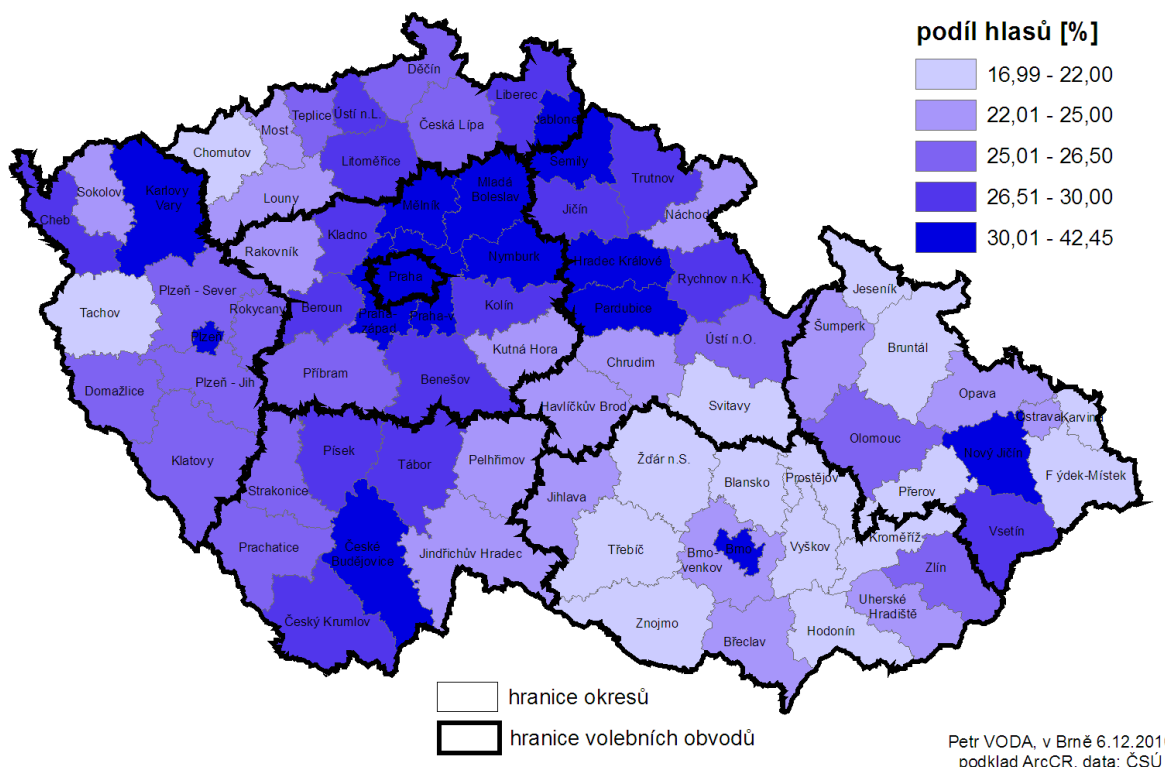
VOLEBNÍ PODPORA ODS/KDH VE VOLBÁCH DO ČNR V ROCE 1992



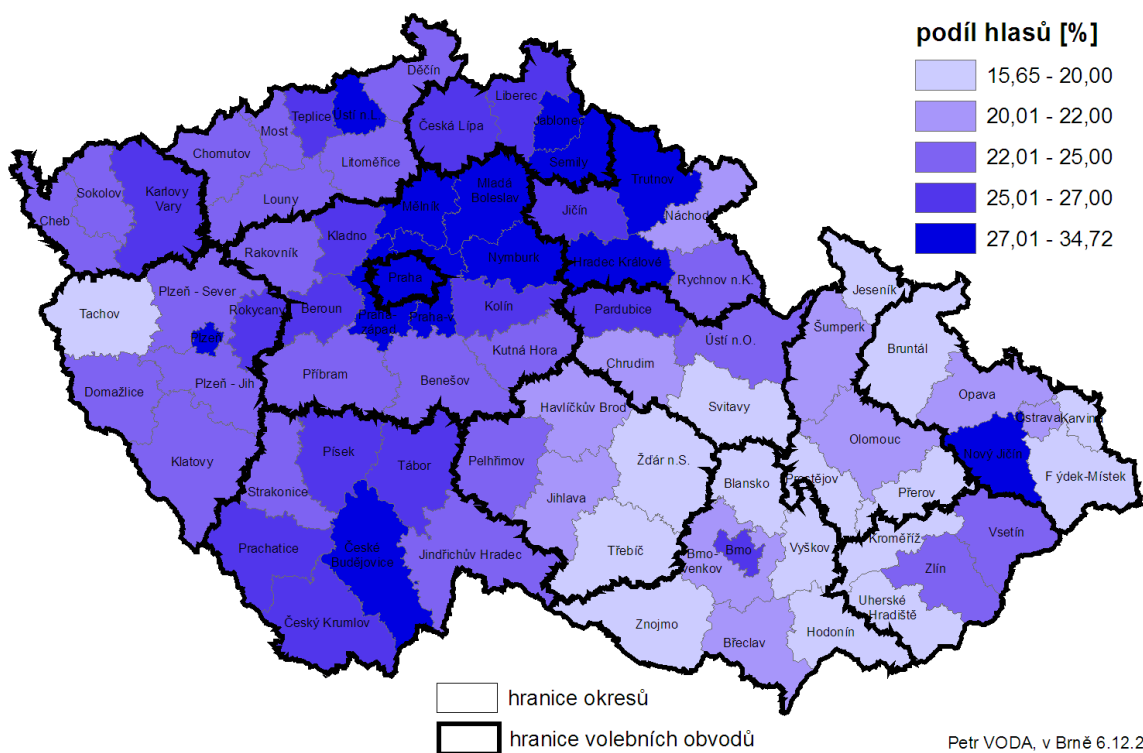
VOLEBNÍ PODPORA ODS VE VOLBÁCH DO PSP ČR V ROCE 1996



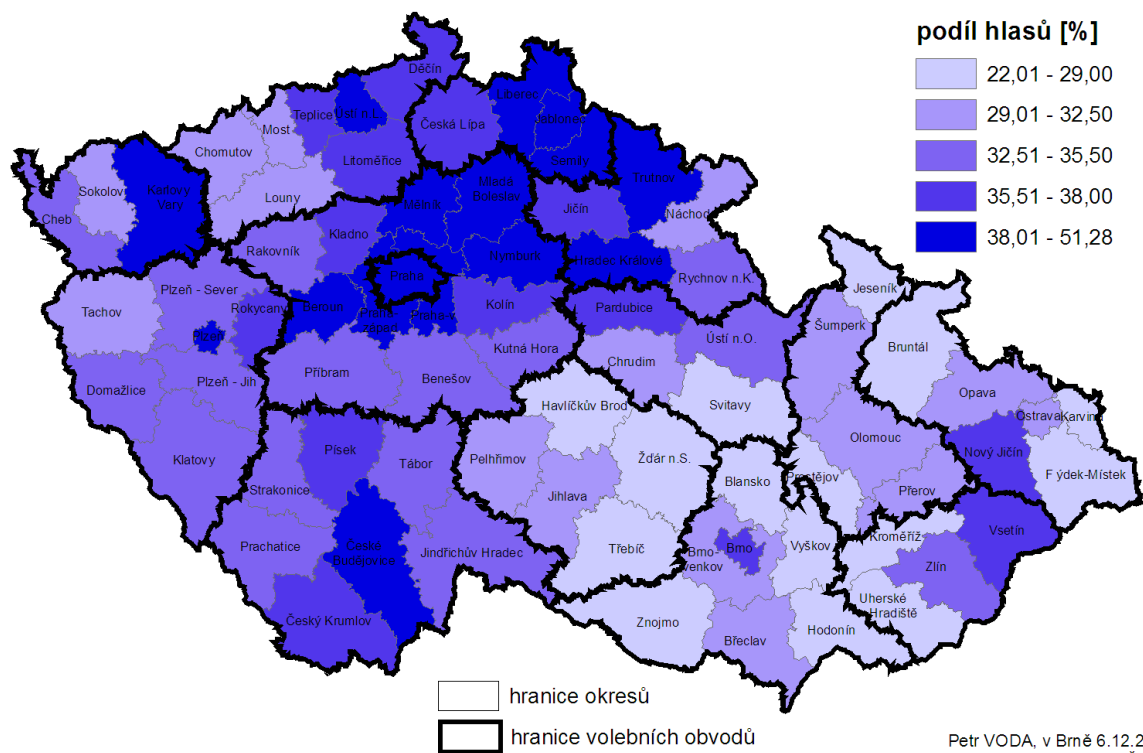
VOLEBNÍ PODPORA ODS VE VOLBÁCH DO PSP ČR V ROCE 1998



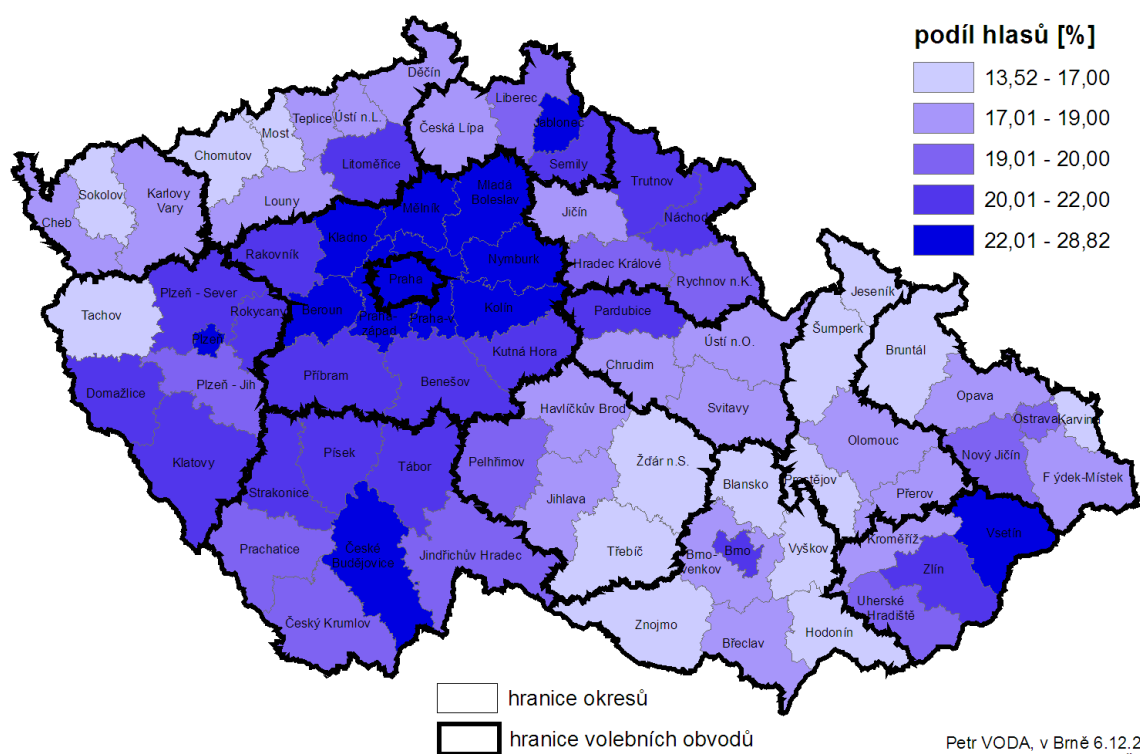
VOLEBNÍ PODPORA ODS VE VOLBÁCH DO PSP ČR V ROCE 2002



VOLEBNÍ PODPORA ODS VE VOLBÁCH DO PSP ČR V ROCE 2006

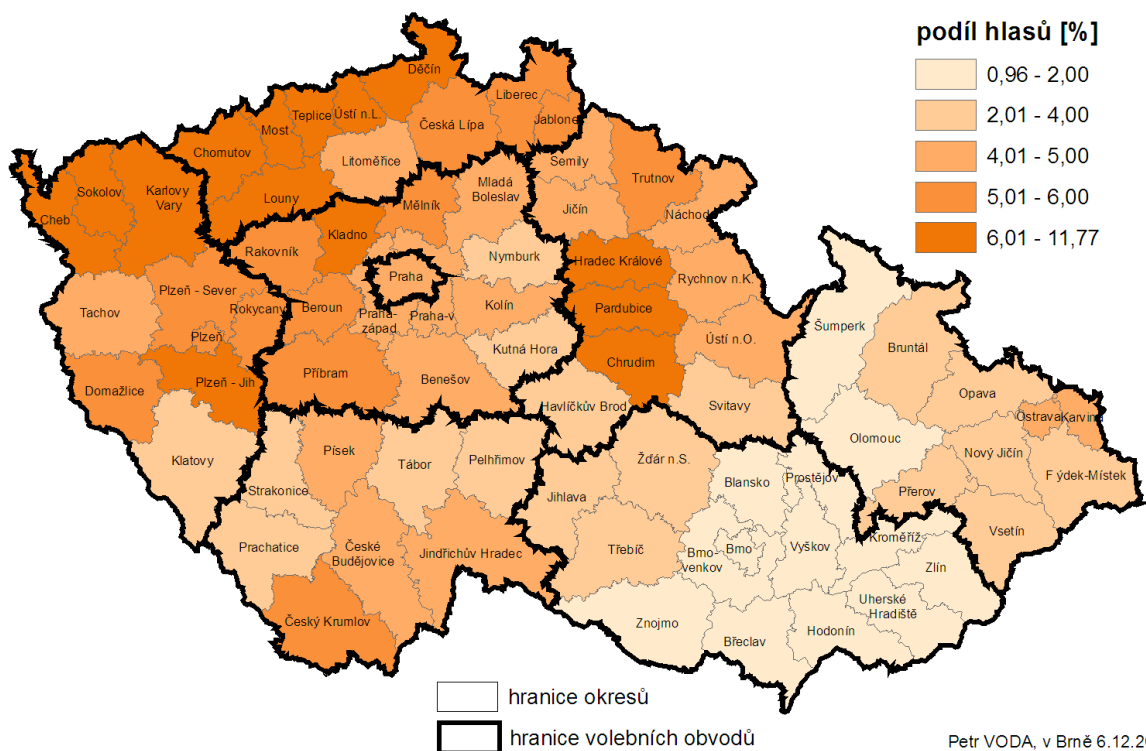


VOLEBNÍ PODPORA ODS VE VOLBÁCH DO PSP ČR V ROCE 2010

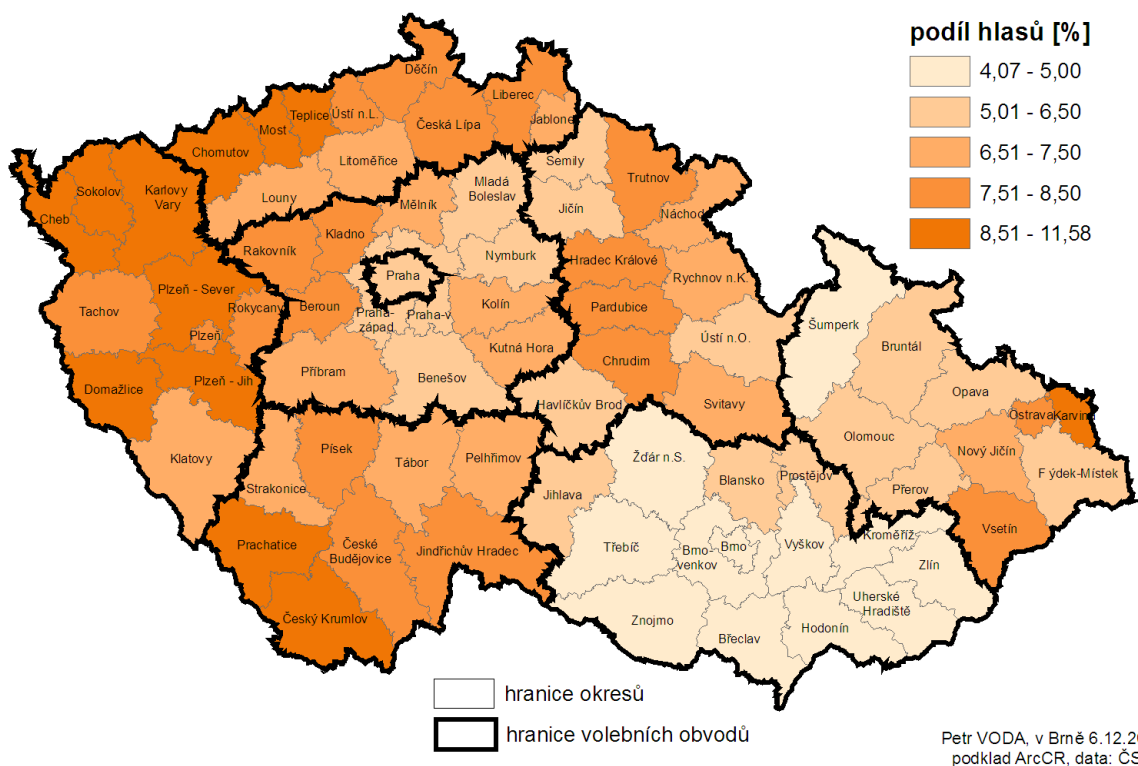


Petr VODA, v Brně 6.12.2010
podklad ArcCR, data: ČSÚ

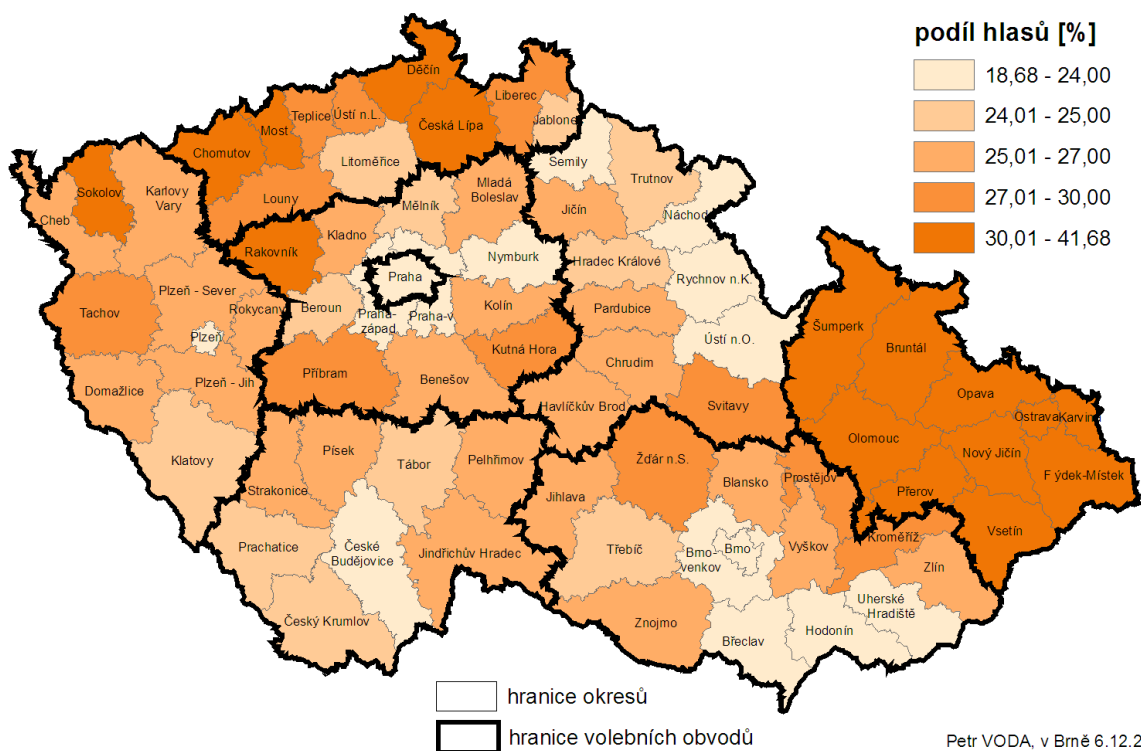
VOLEBNÍ PODPORA ČSSD VE VOLBÁCH DO ČNR V ROCE 1990



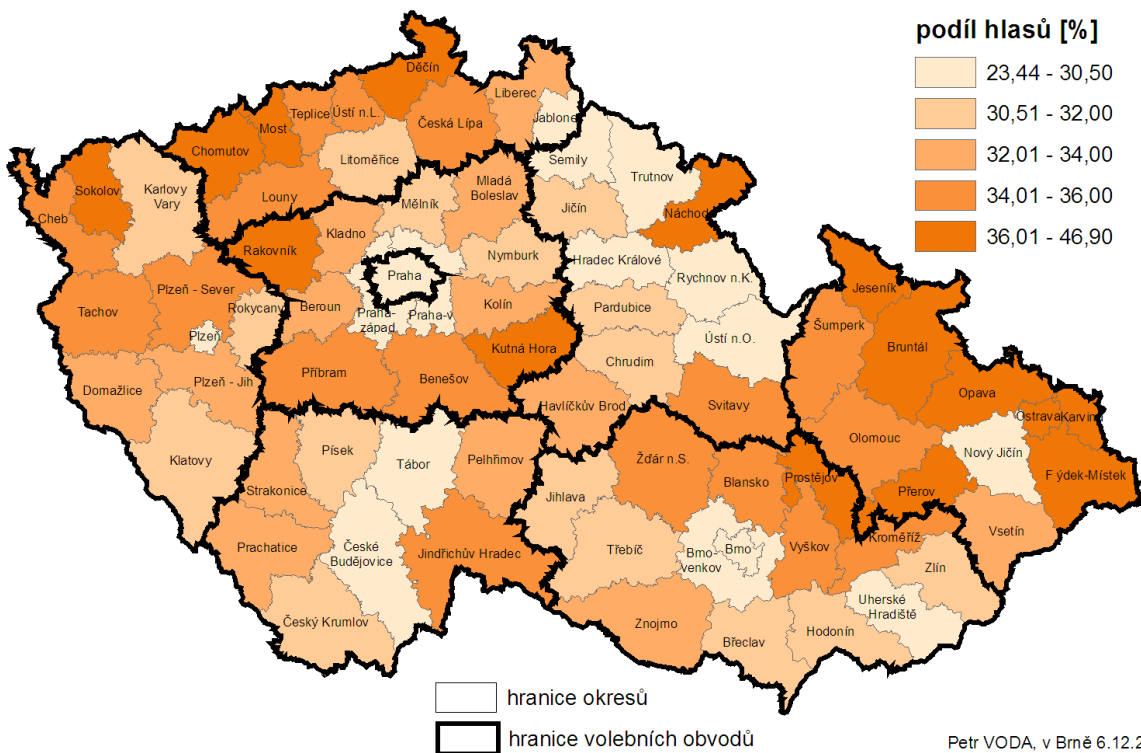
VOLEBNÍ PODPORA ČSSD VE VOLBÁCH DO ČNR V ROCE 1992



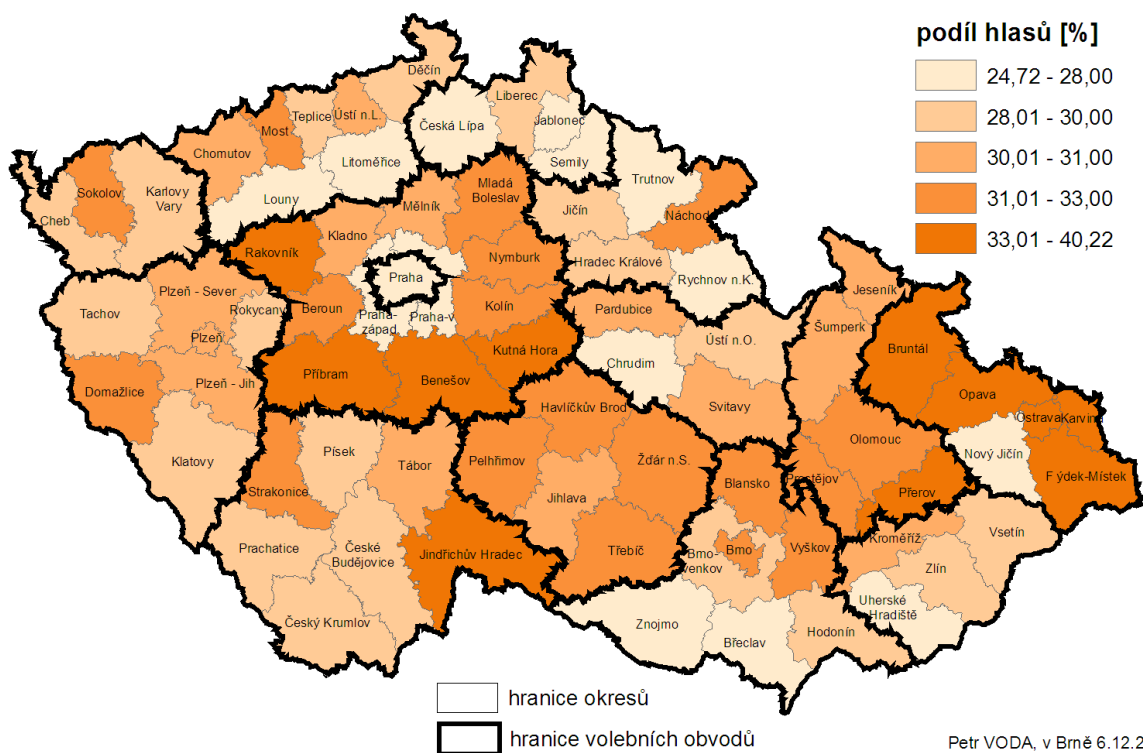
VOLEBNÍ PODPORA ČSSD VE VOLBÁCH DO PSP ČR V ROCE 1996



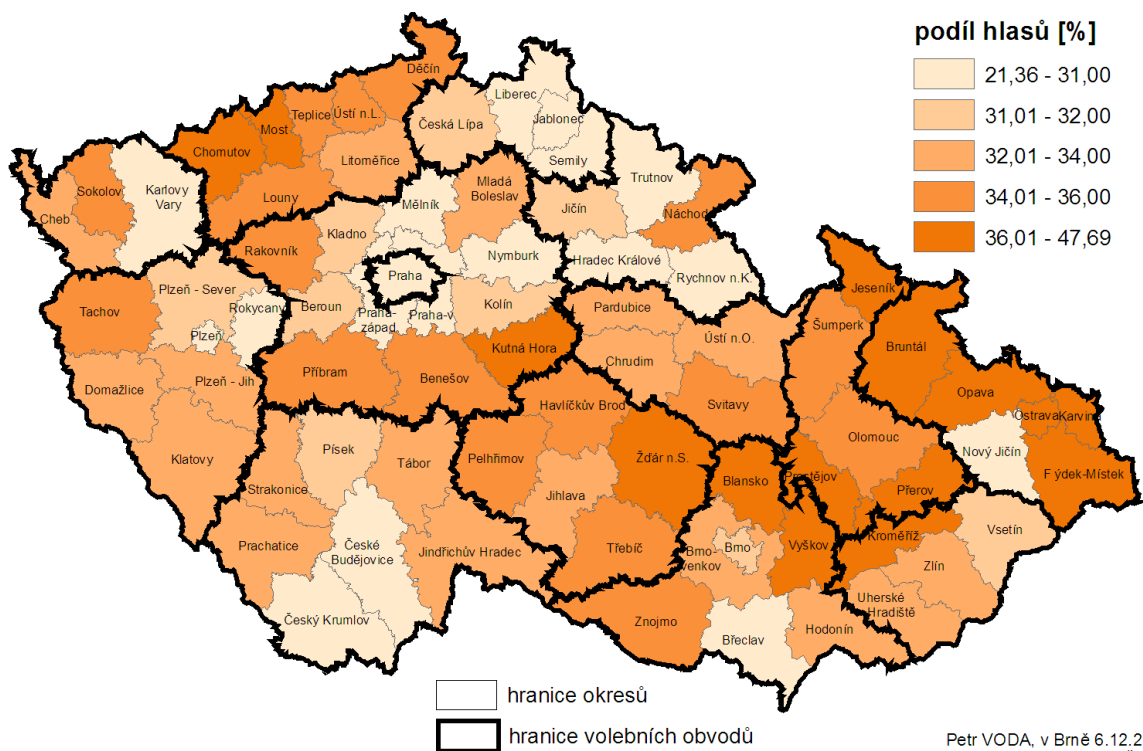
VOLEBNÍ PODPORA ČSSD VE VOLBÁCH DO PSP ČR V ROCE 1998



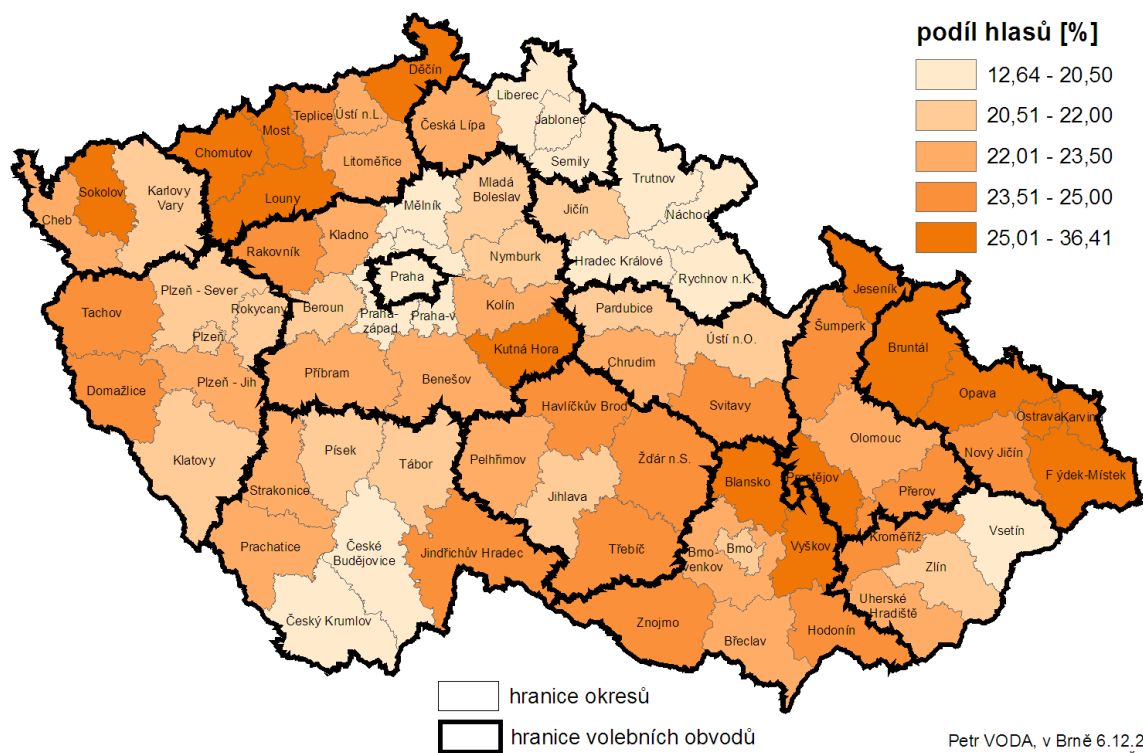
VOLEBNÍ PODPORA ČSSD VE VOLBÁCH DO PSP ČR V ROCE 2002



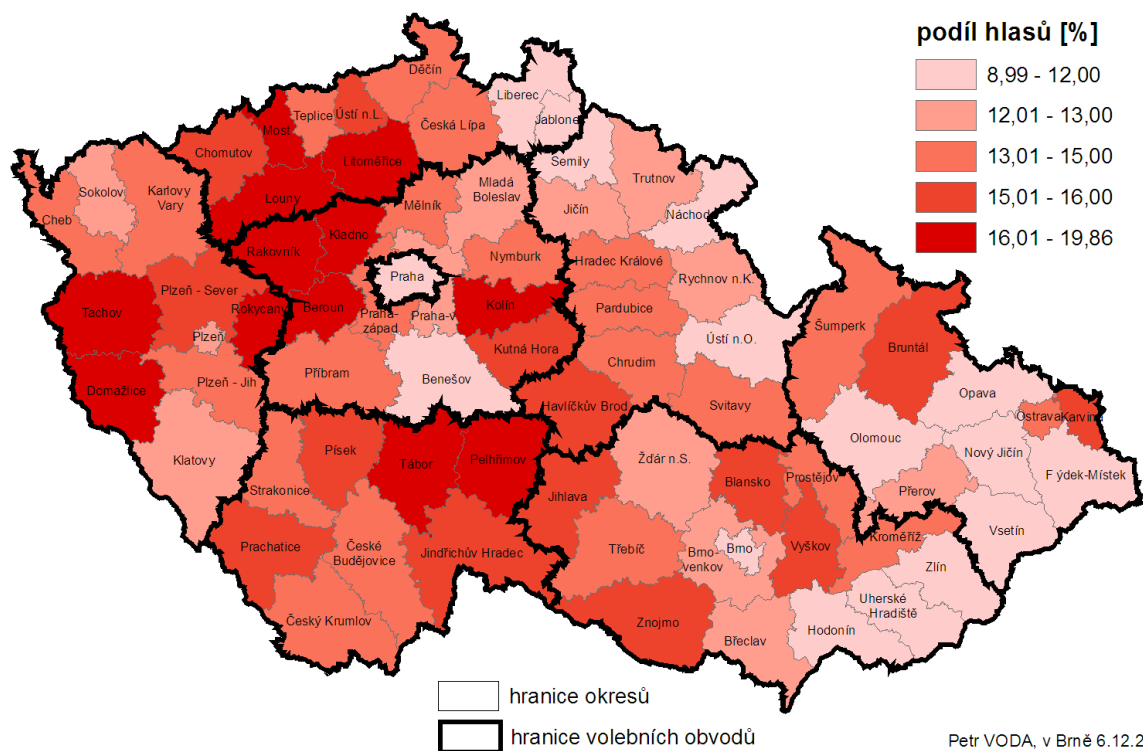
VOLEBNÍ PODPORA ČSSD VE VOLBÁCH DO PSP ČR V ROCE 2006



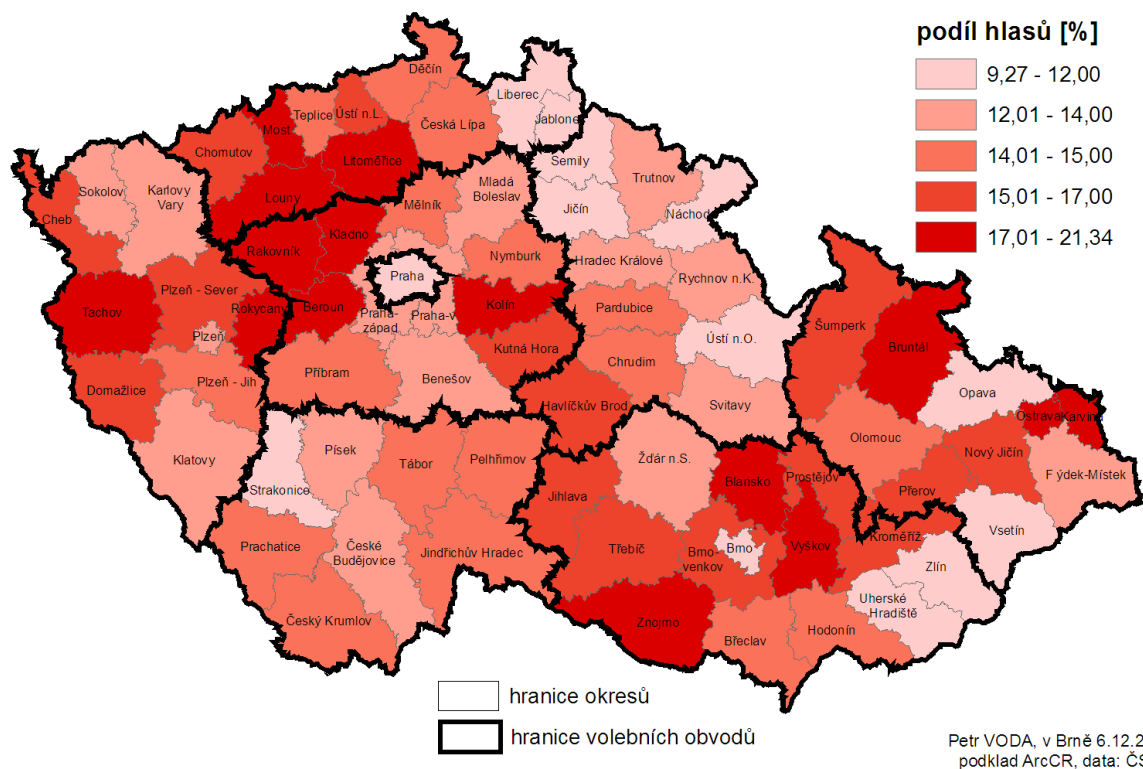
VOLEBNÍ PODPORA ČSSD VE VOLBÁCH DO PSP ČR V ROCE 2010



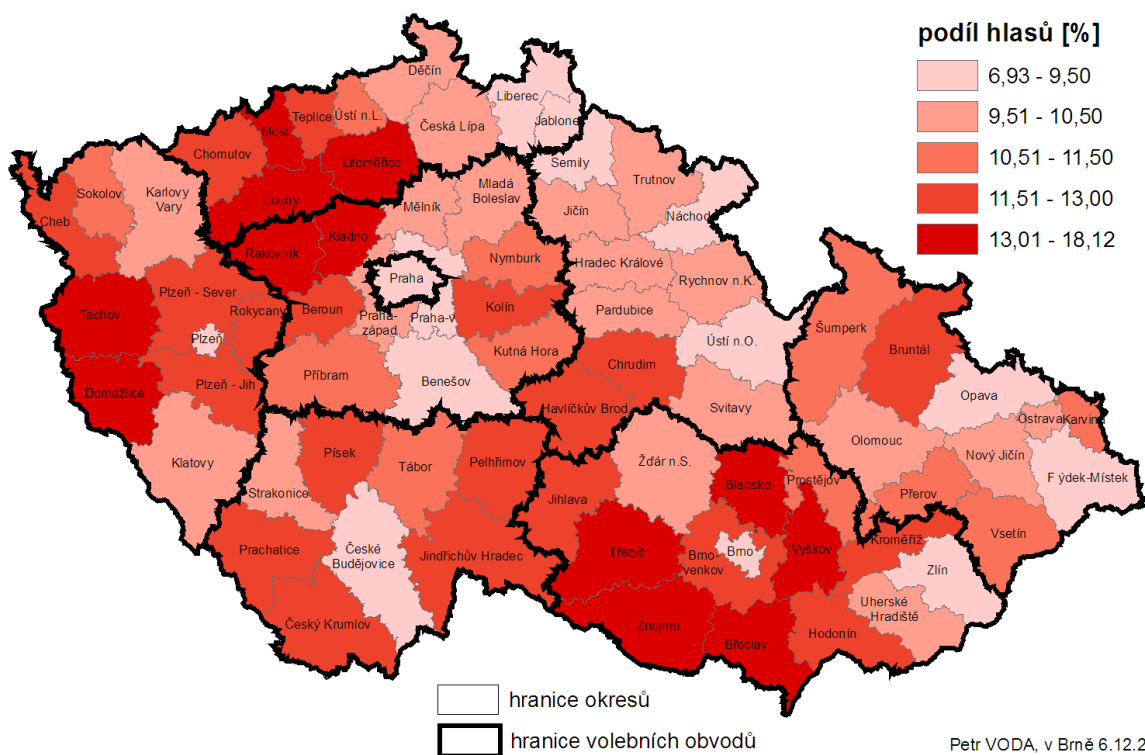
VOLEBNÍ PODPORA KSČ VE VOLBÁCH DO ČNR V ROCE 1990



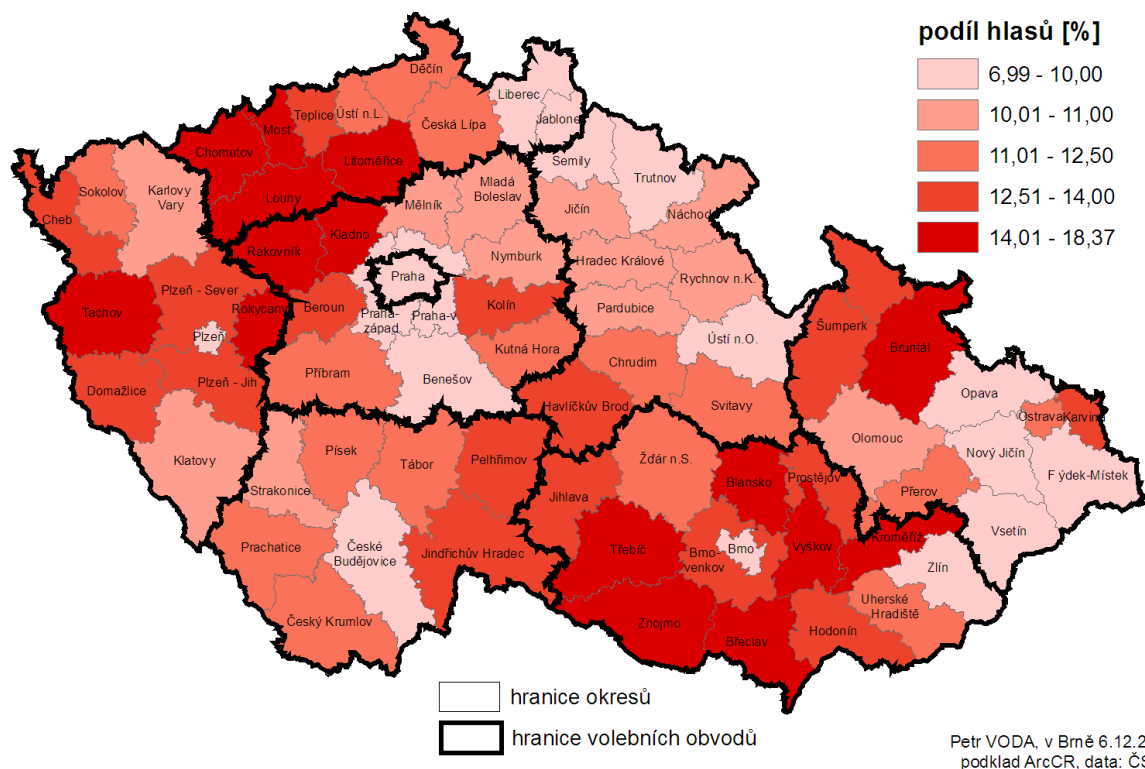
VOLEBNÍ PODPORA LB VE VOLBÁCH DO ČNR V ROCE 1992



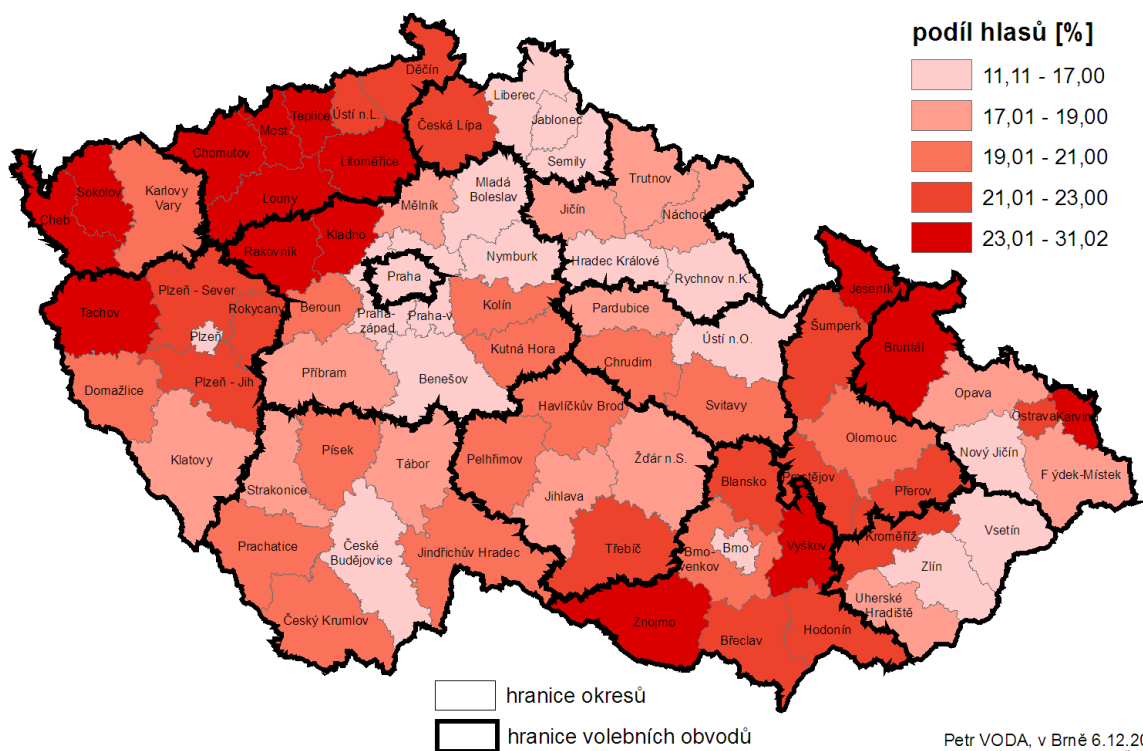
VOLEBNÍ PODPORA KSČM VE VOLBÁCH DO PSP ČR V ROCE 1996



VOLEBNÍ PODPORA KSČM VE VOLBÁCH DO PSP ČR V ROCE 1998

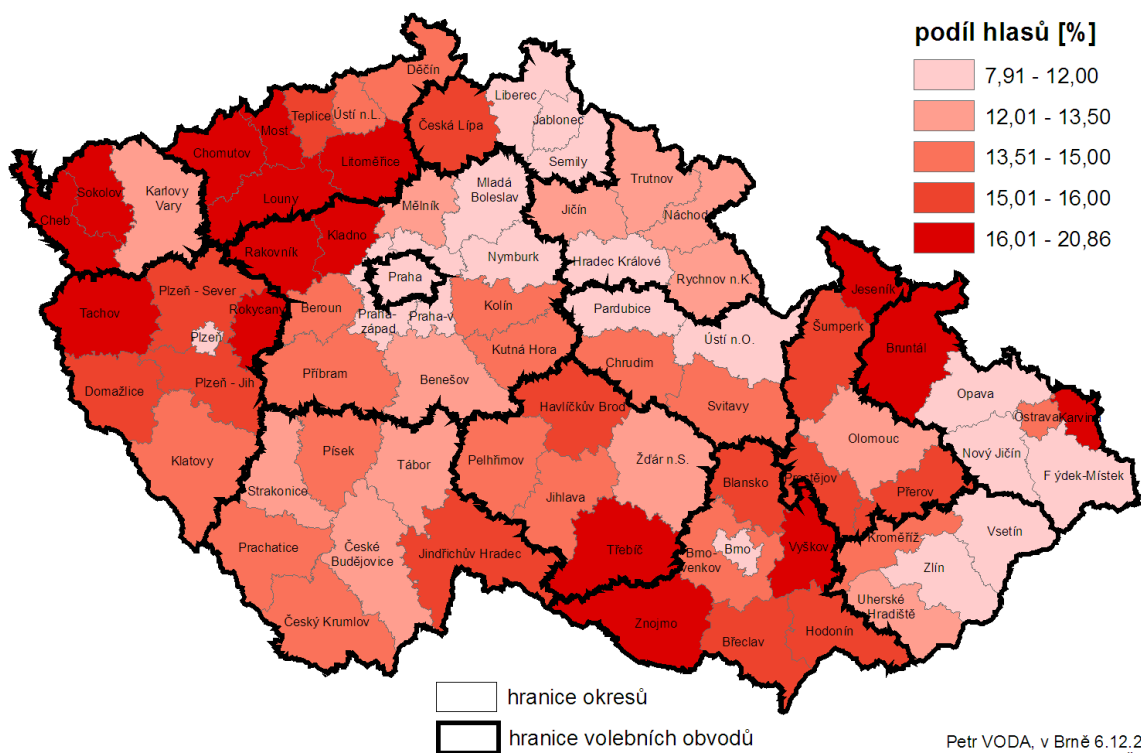


VOLEBNÍ PODPORA KSČM VE VOLBÁCH DO PSP ČR V ROCE 2002



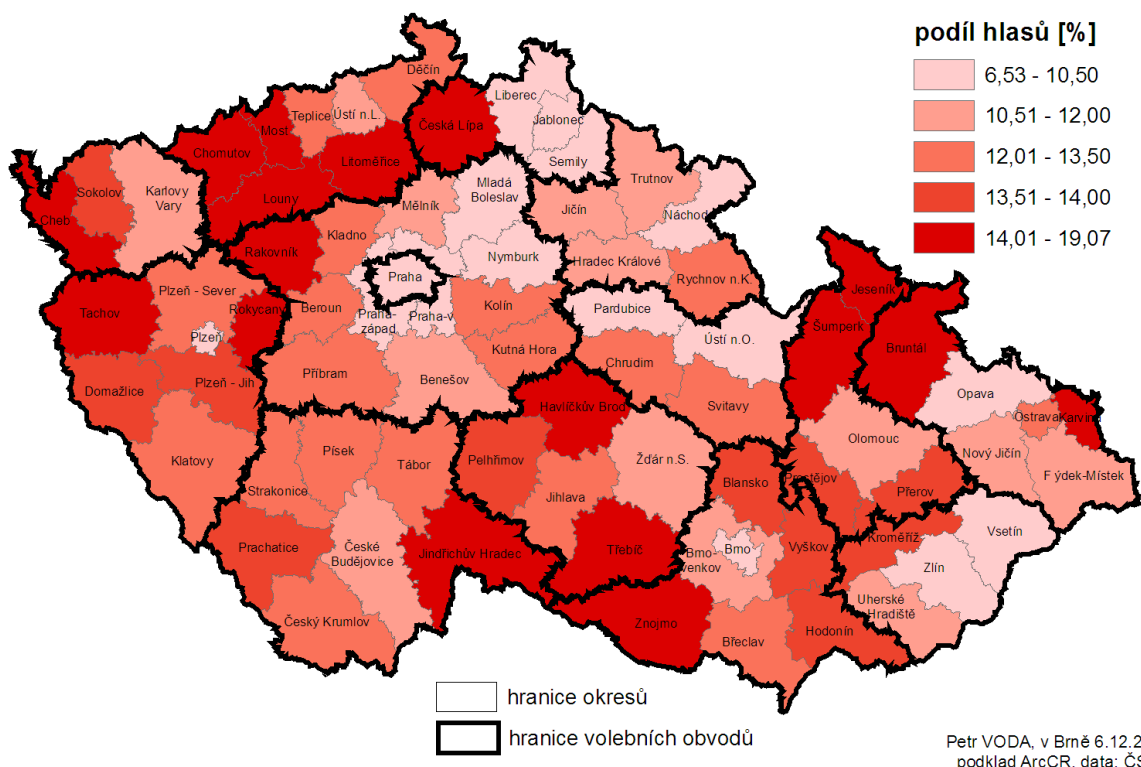
Petr VODA, v Brně 6.12.2010
podklad ArcCR, data: ČSÚ

VOLEBNÍ PODPORA KSČM VE VOLBÁCH DO PSP ČR V ROCE 2006

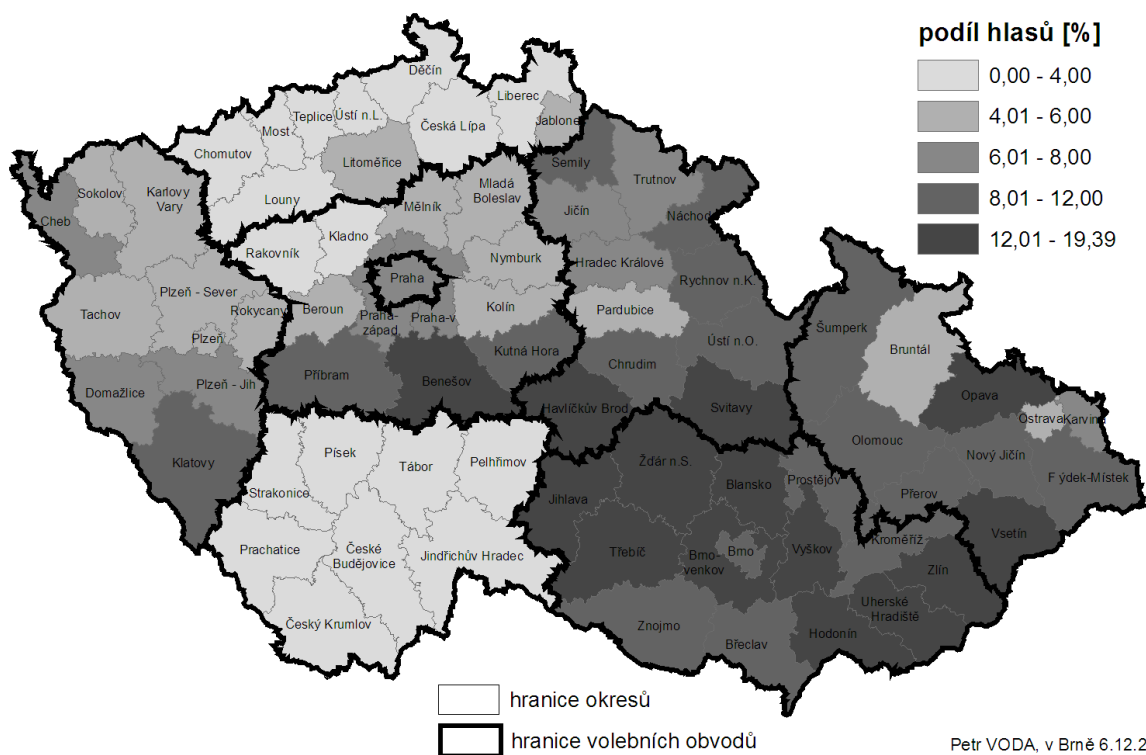


Petr VODA, v Brně 6.12.2010
podklad ArcCR, data: ČSÚ

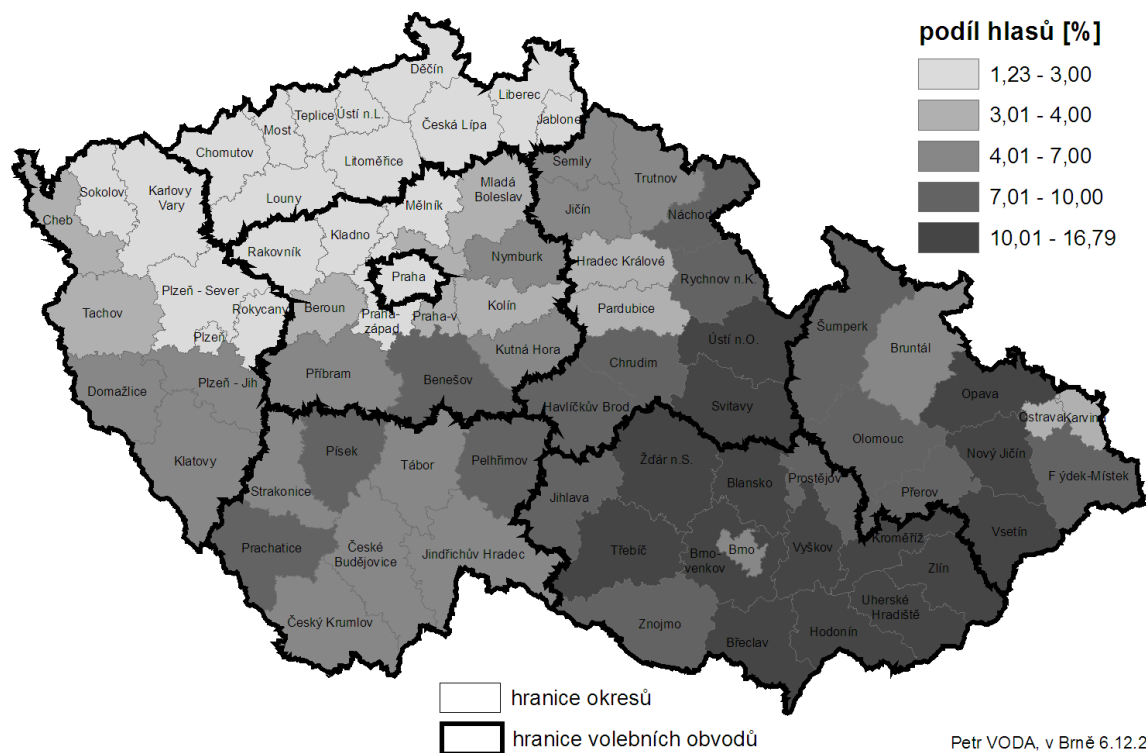
VOLEBNÍ PODPORA KSČM VE VOLBÁCH DO PSP ČR V ROCE 2010



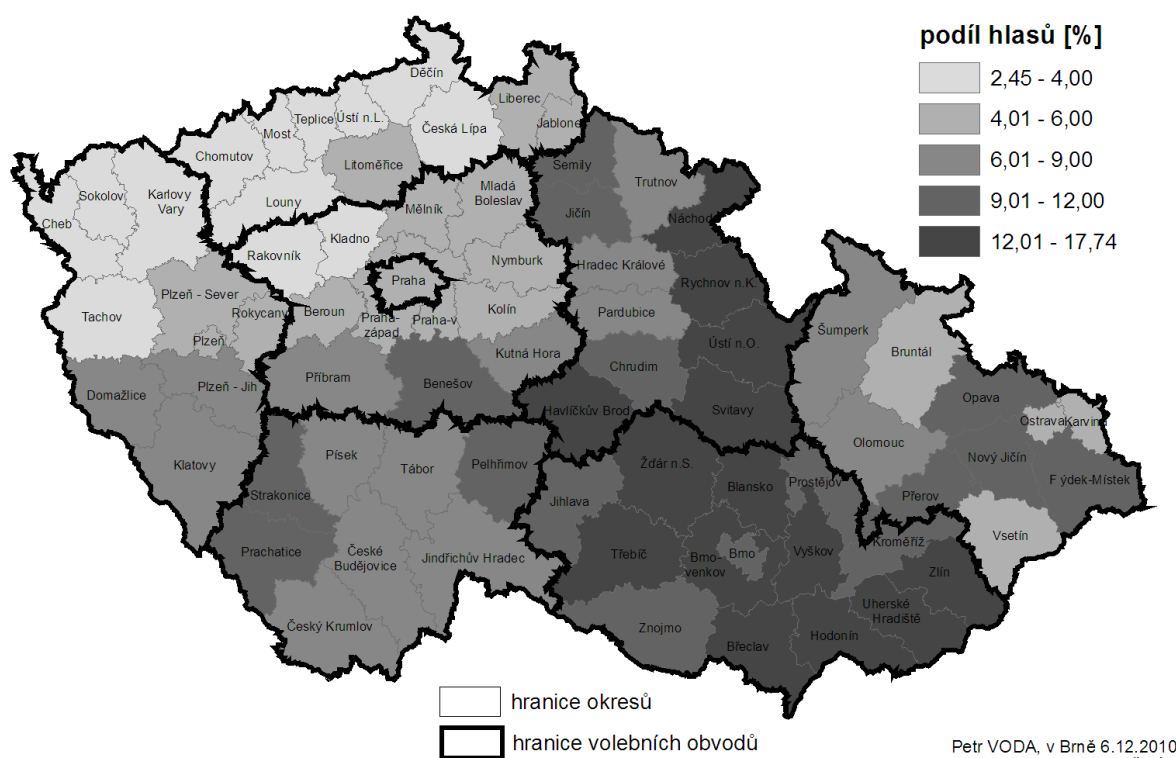
VOLEBNÍ PODPORA KDU-ČSL VE VOLBÁCH DO ČNR V ROCE 1990



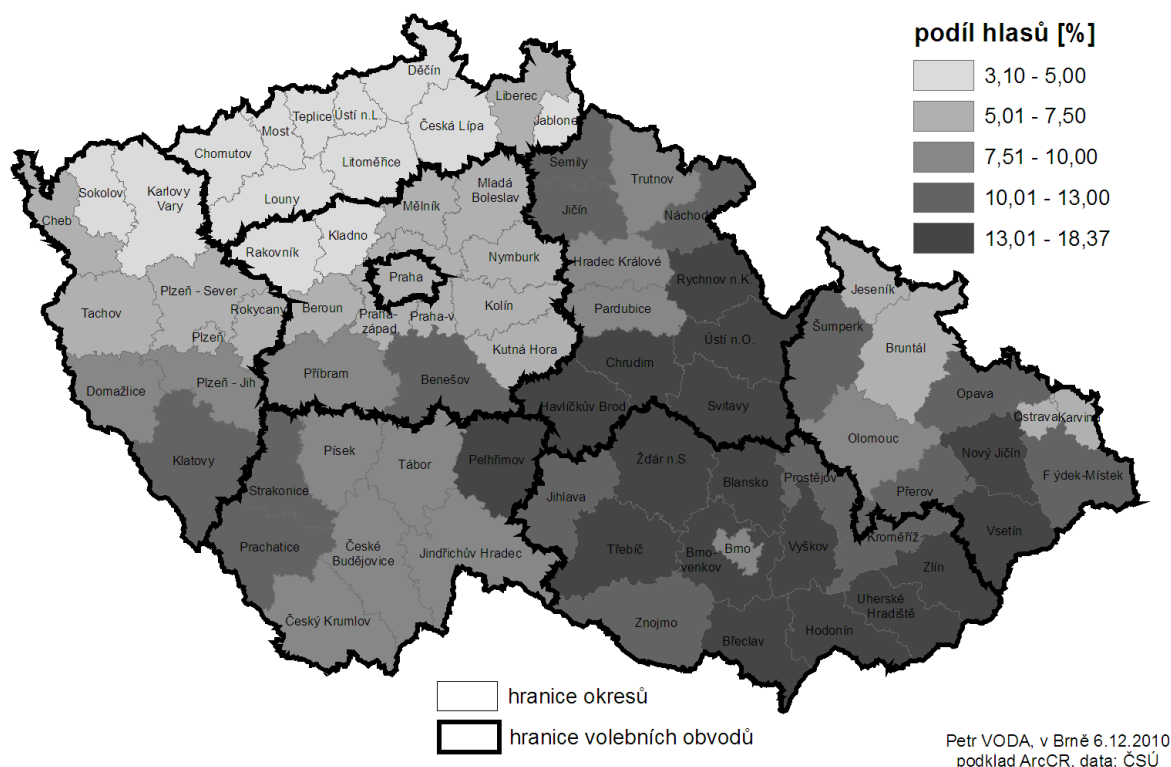
VOLEBNÍ PODPORA KDU-ČSL VE VOLBÁCH DO ČNR V ROCE 1992



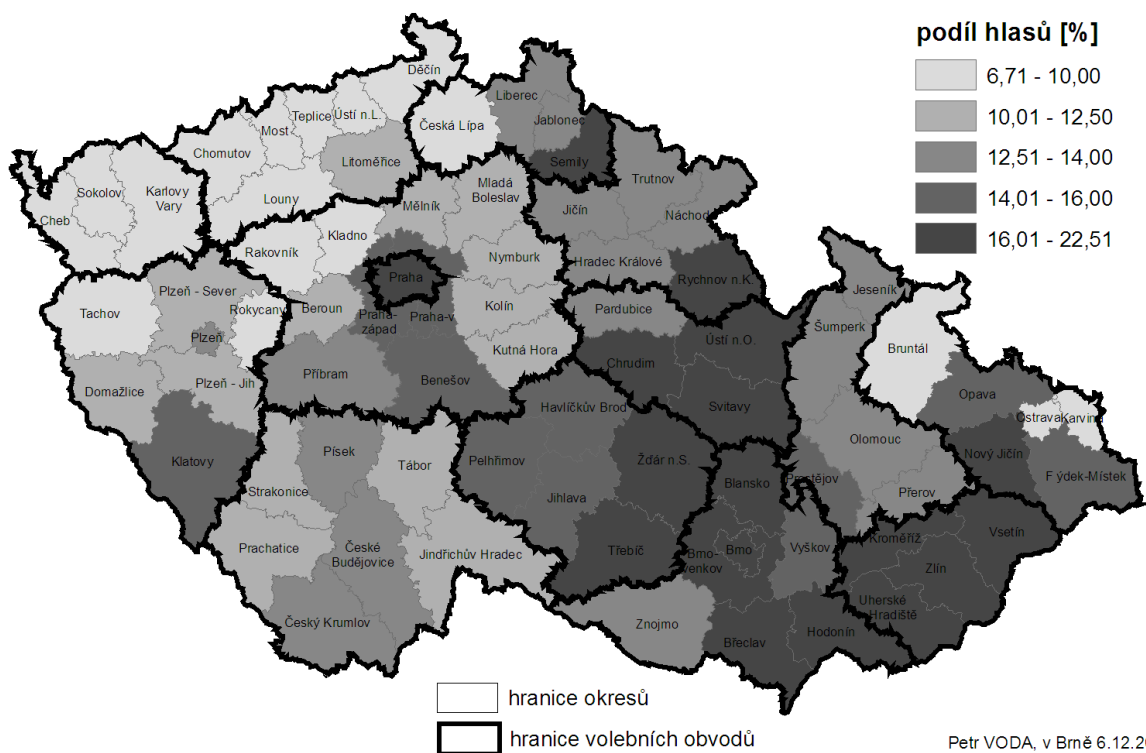
VOLEBNÍ PODPORA KDU-ČSL VE VOLBÁCH DO PSP ČR V ROCE 1996



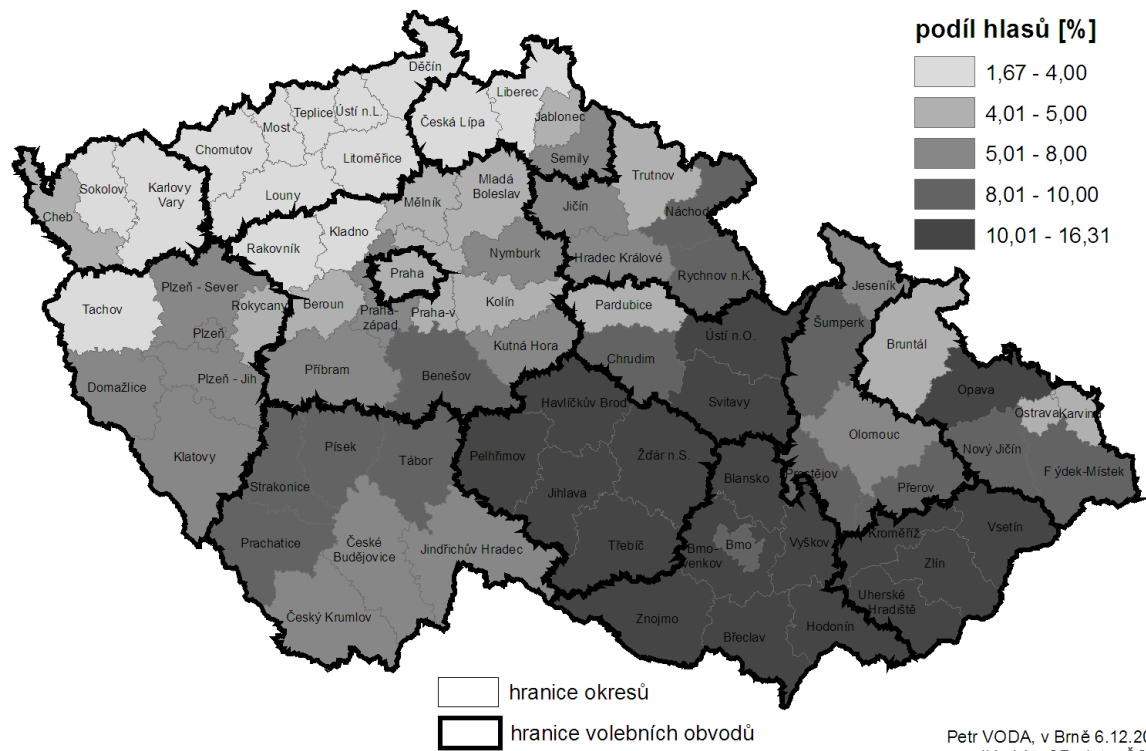
VOLEBNÍ PODPORA KDU-ČSL VE VOLBÁCH DO PSP ČR V ROCE 1998



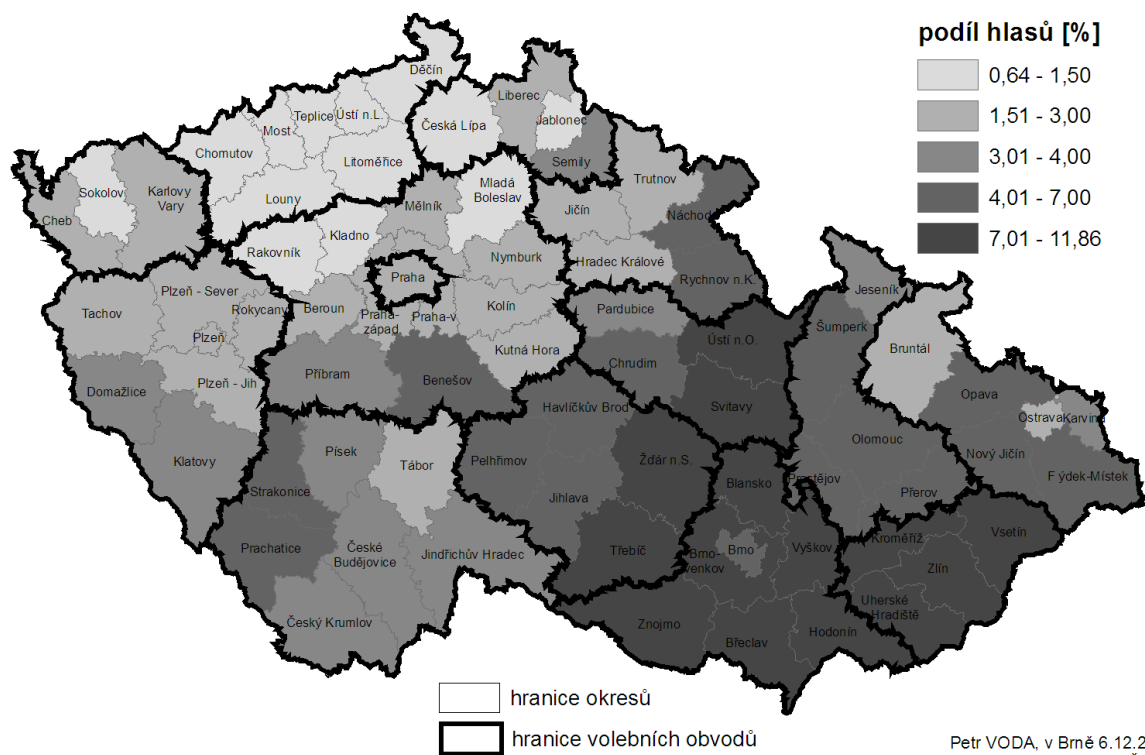
VOLEBNÍ PODPORA 4KOALICE VE VOLBÁCH DO PSP ČR V ROCE 2002



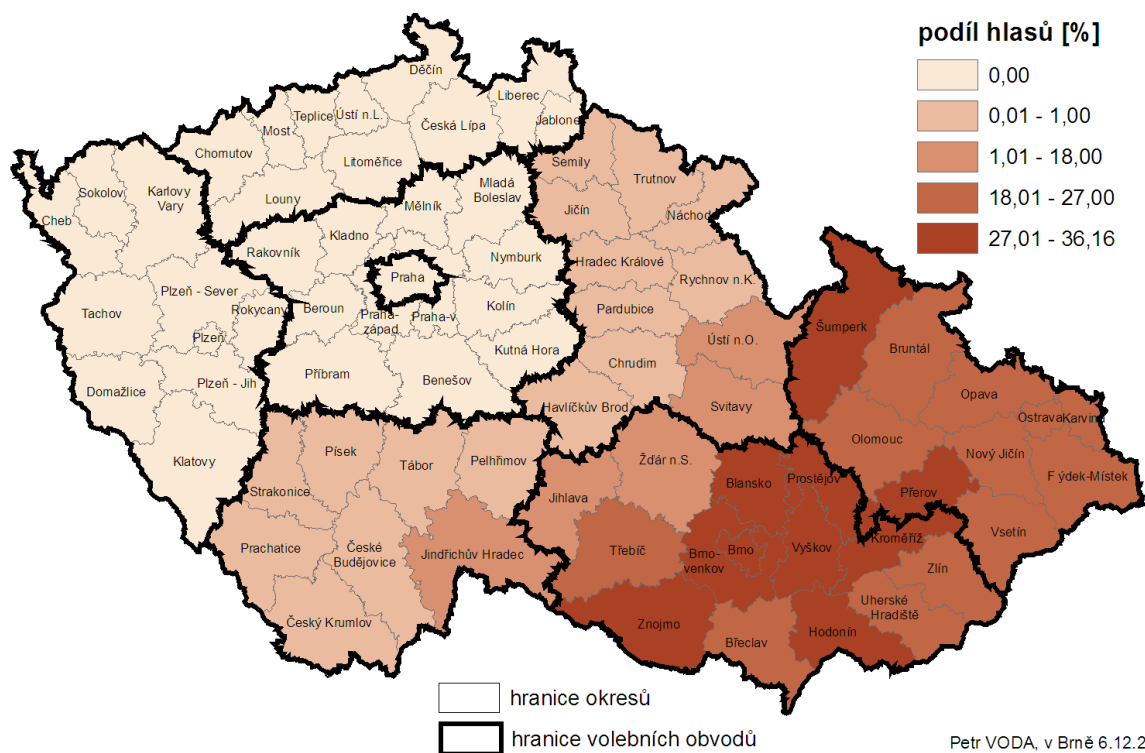
VOLEBNÍ PODPORA KDU-ČSL VE VOLBÁCH DO PSP ČR V ROCE 2006



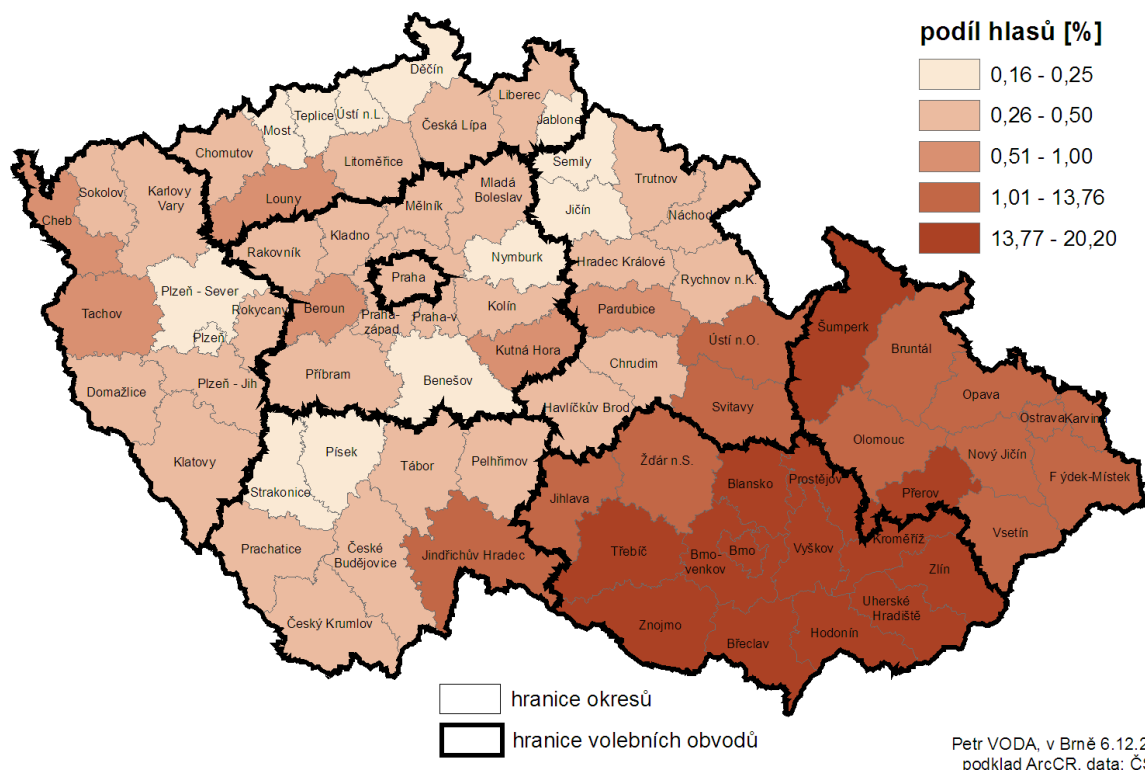
VOLEBNÍ PODPORA KDU-ČSL VE VOLBÁCH DO PSP ČR V ROCE 2010



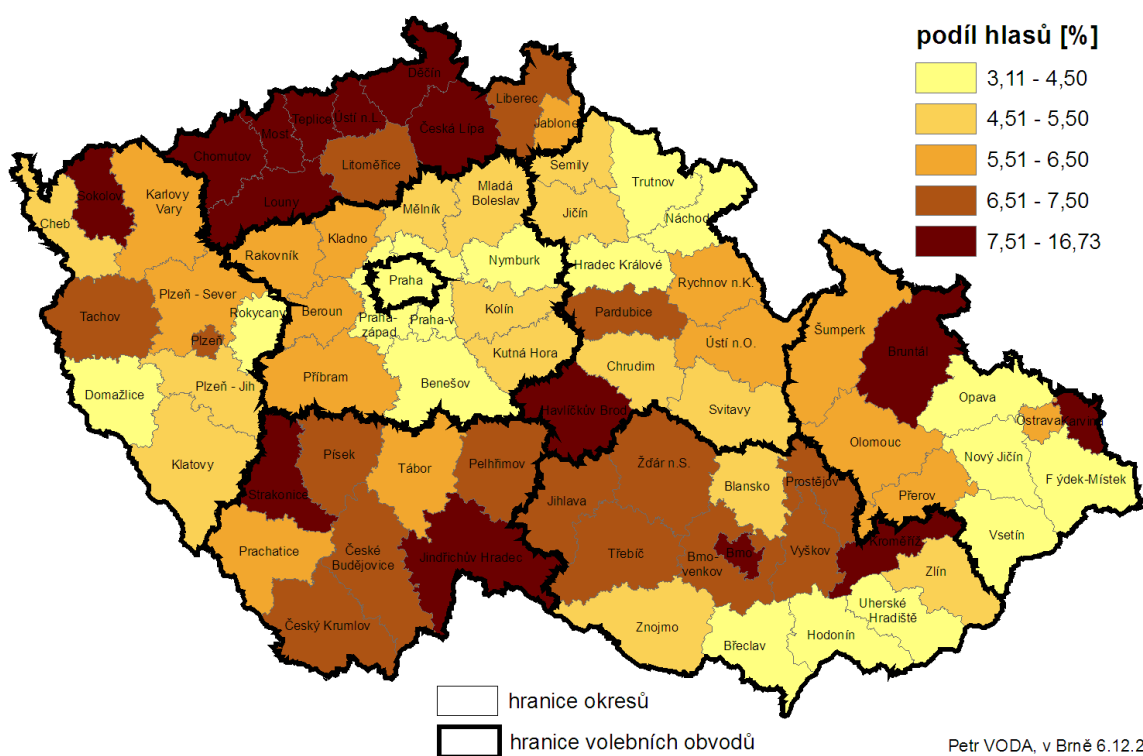
VOLEBNÍ PODPORA HSD-SMS VE VOLBÁCH DO ČNR V ROCE 1990



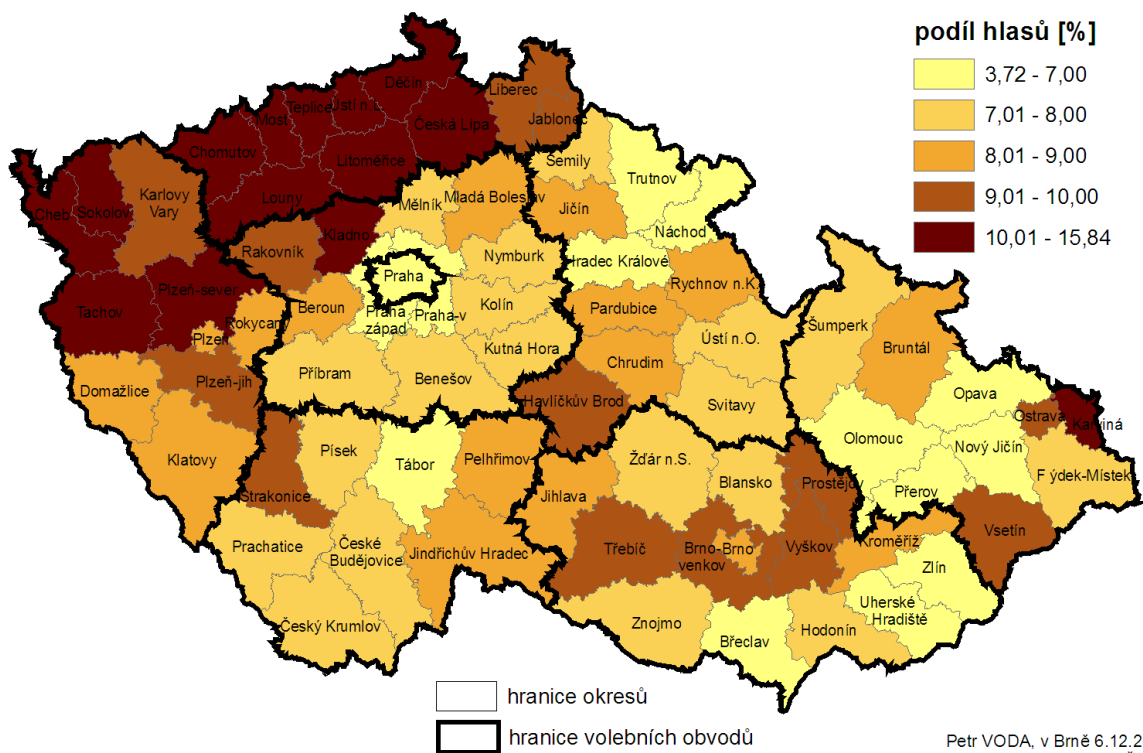
VOLEBNÍ PODPORA HSD-SMS VE VOLBÁCH DO ČNR V ROCE 1992



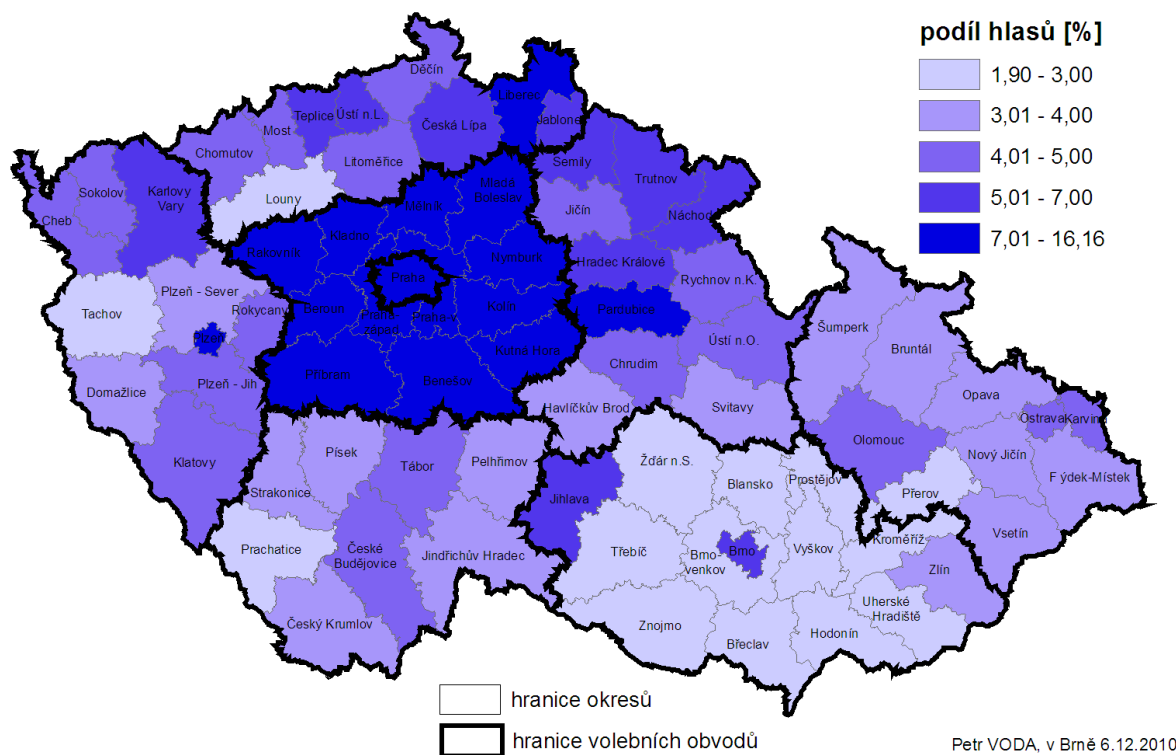
VOLEBNÍ PODPORA SPR-RSČ VE VOLBÁCH DO ČNR V ROCE 1992



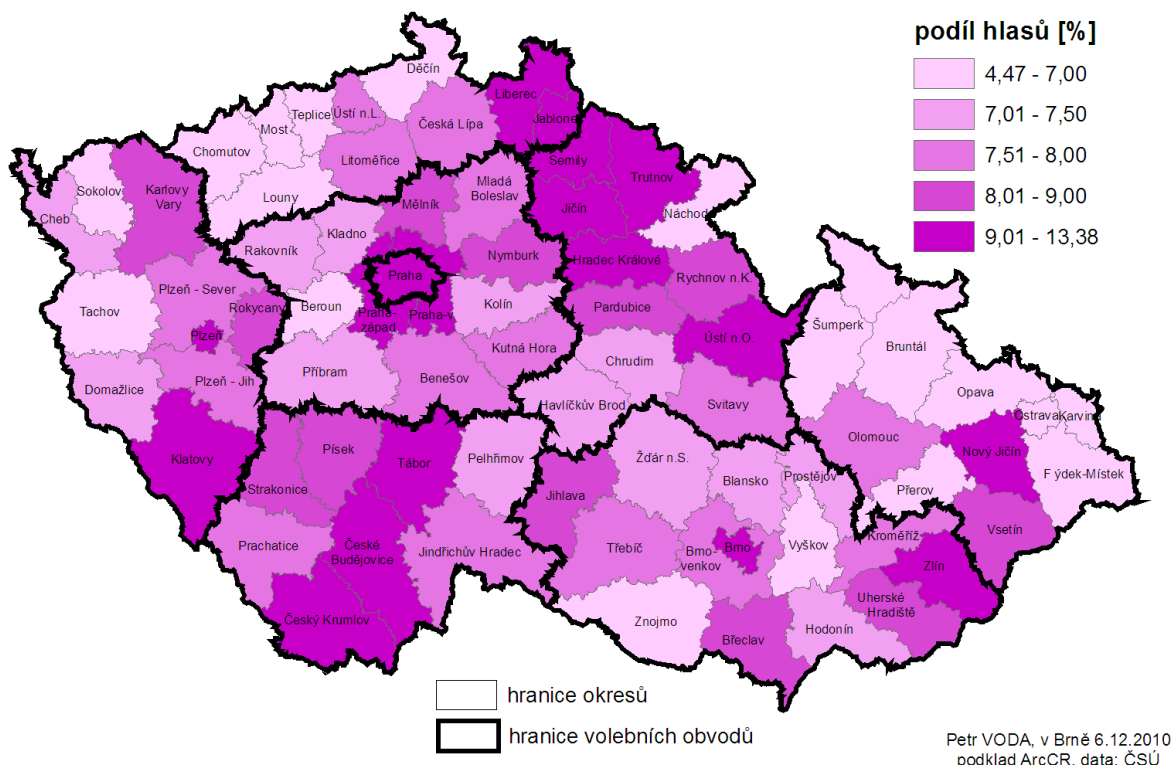
VOLEBNÍ PODPORA SPR-RSČ VE VOLBÁCH DO PSP ČR V ROCE 1996



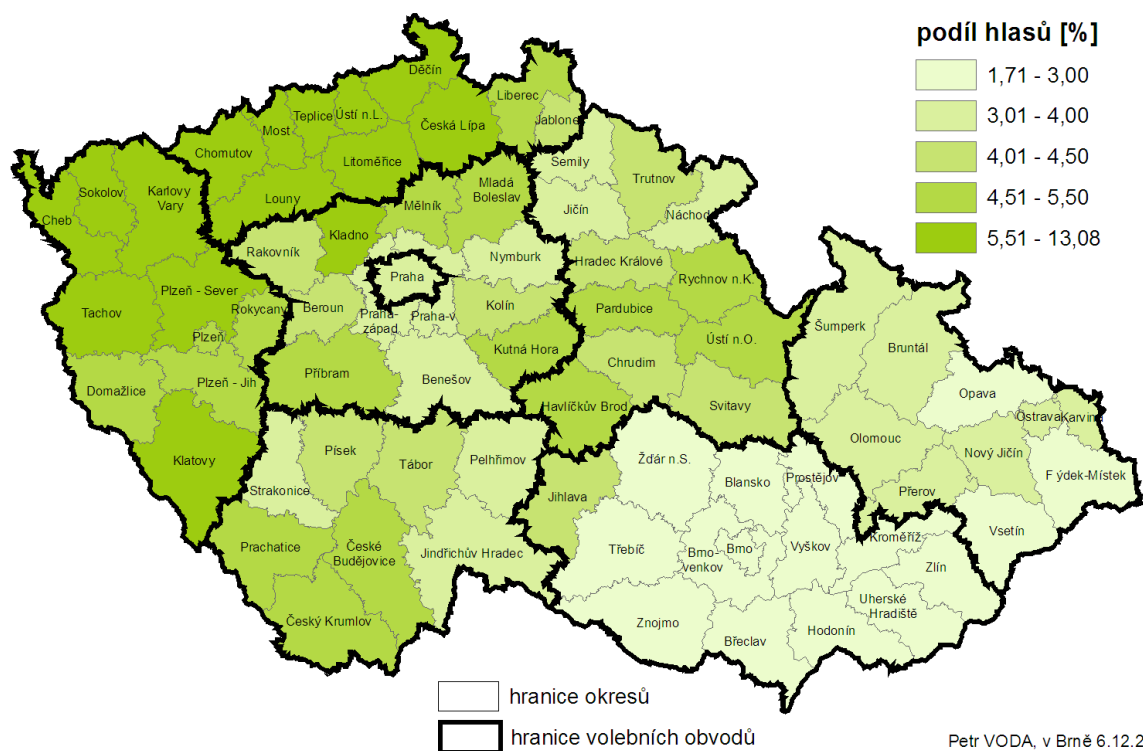
VOLEBNÍ PODPORA ODA VE VOLBÁCH DO ČNR V ROCE 1992



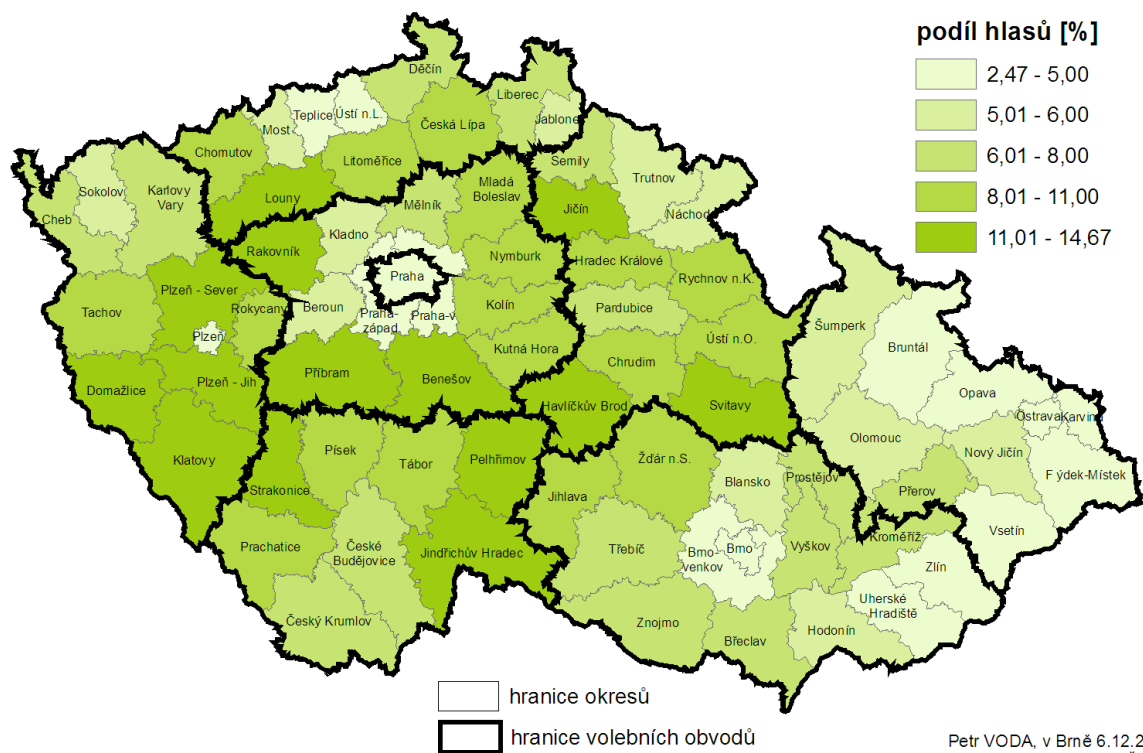
VOLEBNÍ PODPORA US VE VOLBÁCH DO PSP ČR V ROCE 1998



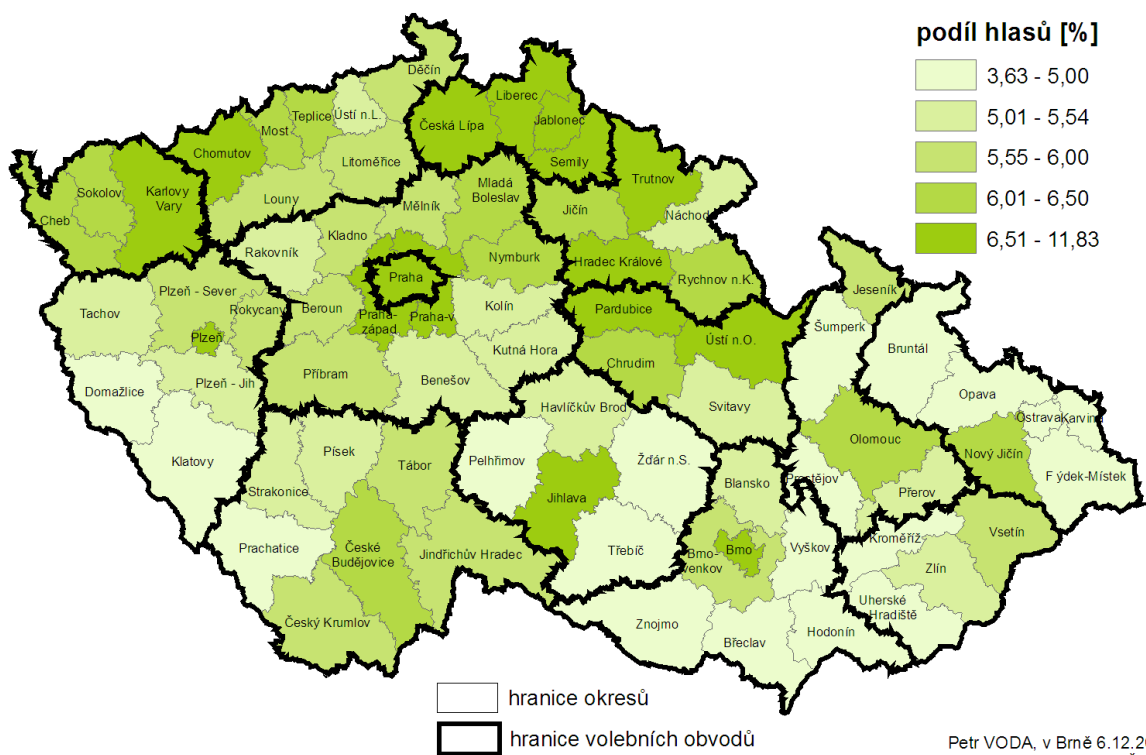
VOLEBNÍ PODPORA SZ VE VOLBÁCH DO ČNR V ROCE 1990



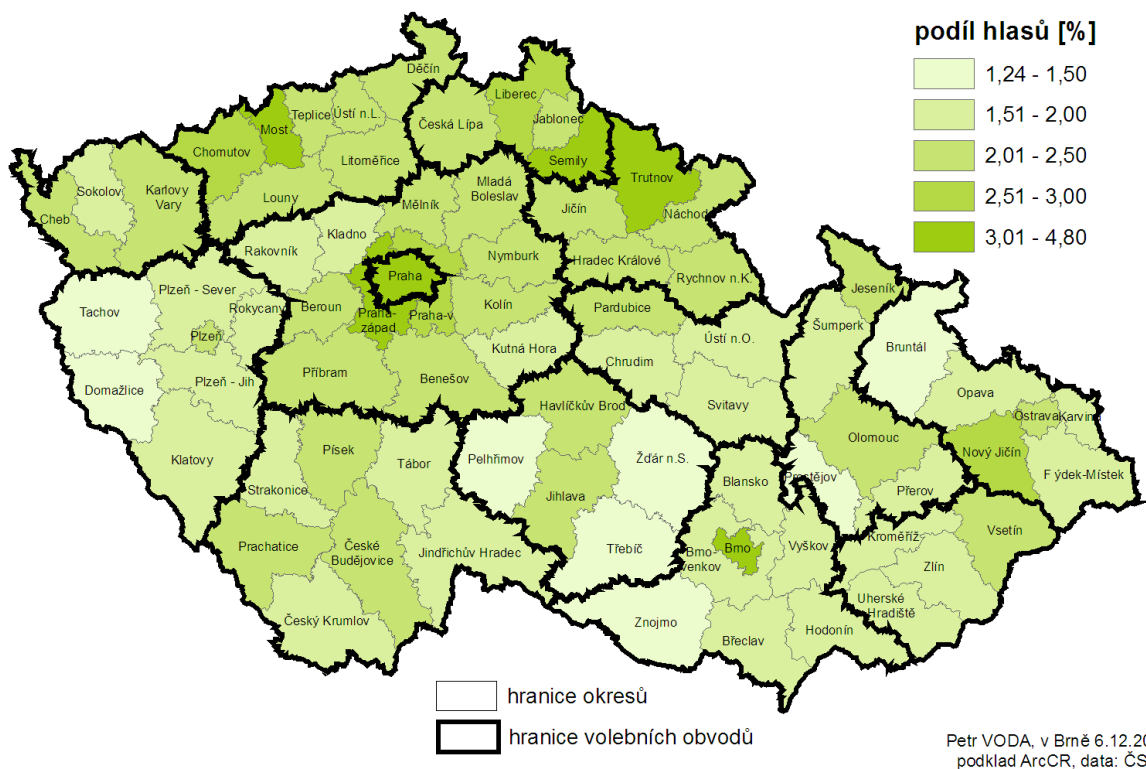
VOLEBNÍ PODPORA LSU VE VOLBÁCH DO ČNR V ROCE 1992



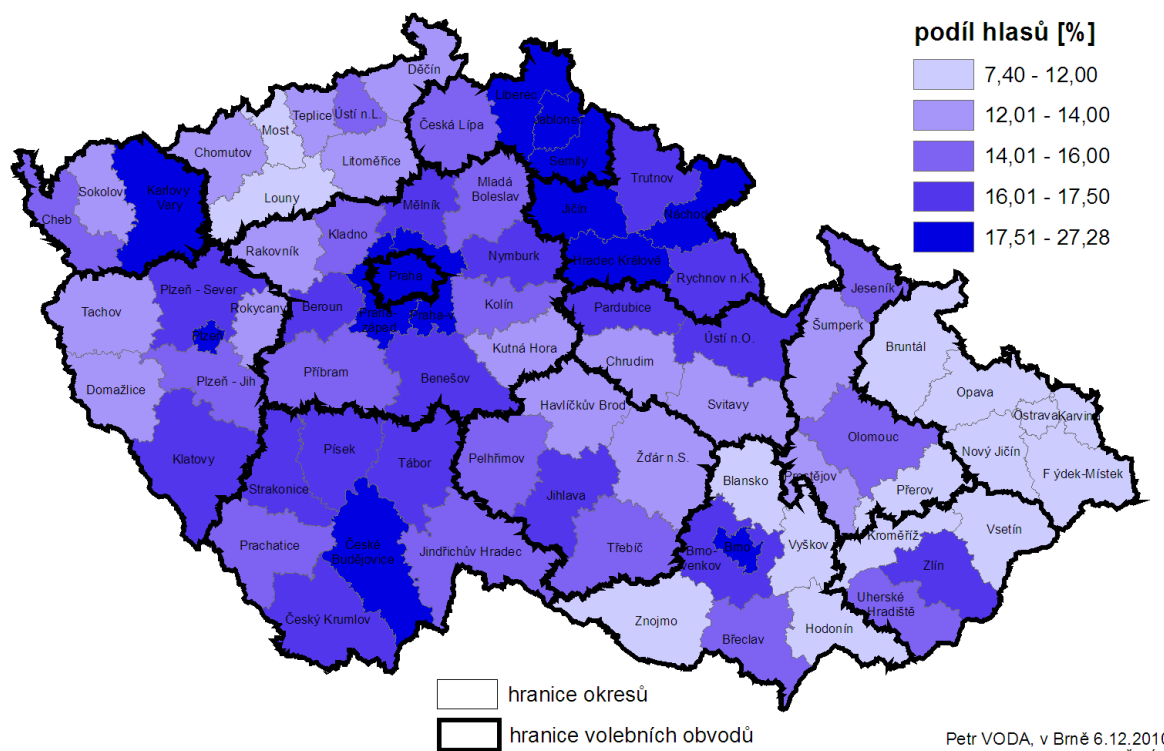
VOLEBNÍ PODPORA SZ VE VOLBÁCH DO PSP ČR V ROCE 2006



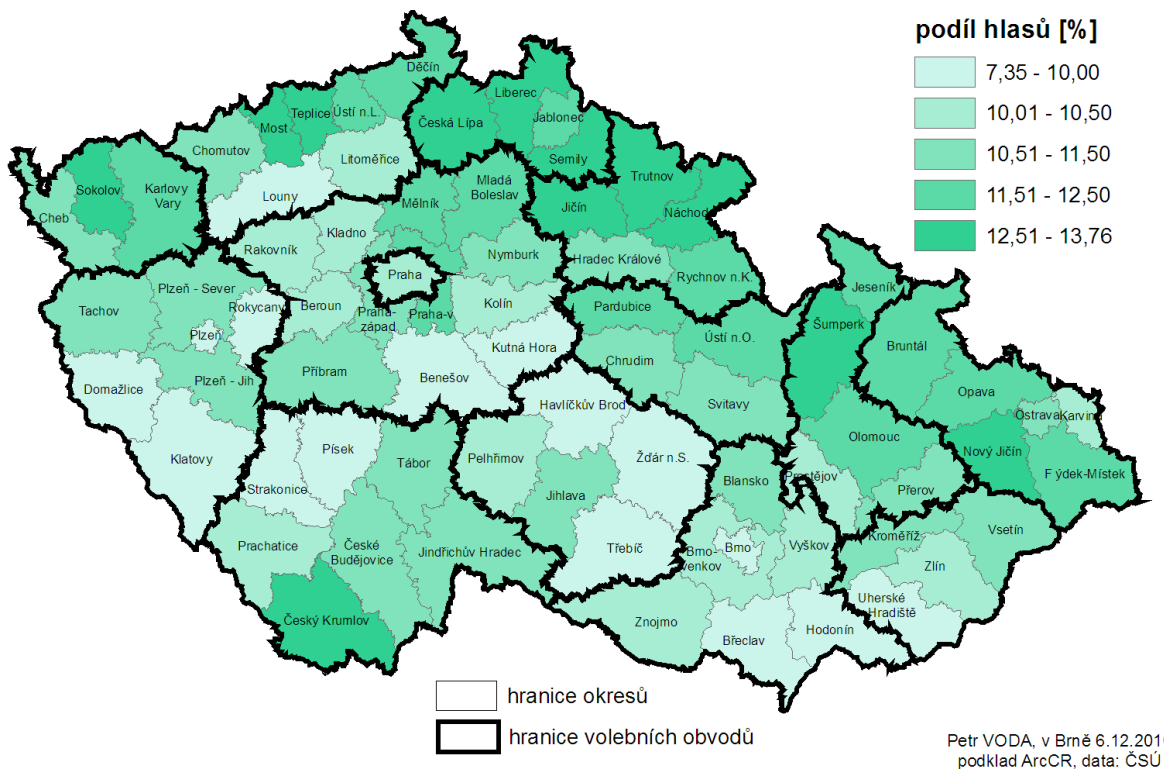
VOLEBNÍ PODPORA SZ VE VOLBÁCH DO PSP ČR V ROCE 2010



VOLEBNÍ PODPORA TOP09 VE VOLBÁCH DO PSP ČR V ROCE 2010



VOLEBNÍ PODPORA VV VE VOLBÁCH DO PSP ČR V ROCE 2010



Krajské volby

Volené krajské samosprávy byly vytvořeny na základě ústavního zákona č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků. Tato norma rozdělila území České Republiky na 13 krajů a hlavní město Prahu, kde se ale konají pouze volby do magistrátu, nikoli zastupitelstva kraje. Samotné volby se pak konají podle pravidel specifikovaných v zákoně 130/2000 Sb., o volbách do krajských zastupitelstev. Volby se konají tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva, podle zásad poměrného zastoupení. Volit může každý občan starší osmnáct let, který má své místo trvalého pobytu v obci nacházející se v rámci kraje. Zastoupení získávají pouze strany nebo koalice, které překročí umělou klauzuli ve výši 5 %. Hlasy těchto stran jsou pak přepočteny hlasů na mandáty pomocí modifikovaného d'Hondtova dělitele¹⁰.

V období od roku 1920 do roku 1996 se na území ČR konaly pouze volby do Poslanecké sněmovny (a Senátu) a zastupitelstev obcí. V roce 2000 se poprvé volili zastupitelé do krajských zastupitelstev a v roce 2004 pak volby do Evropského parlamentu.

Ve volbách v roce 2000 zvítězila v té době opoziční ODS. Zvítězila celkem v sedmi ze 13 krajů (viz tab. 2). KDU-ČSL kandidovala v rámci rovněž opoziční 4Koalice, která ve volbách skončila druhá, když zvítězila ve zbylých 6 krajích. Nejslabší stranou byla vládní ČSSD, když celkově získala o 6,5 % méně než KSČM. Vysoký podíl hlasů byl odevzdán ostatním neparlamentním stranám. V libereckém kraji to byla dokonce téměř 1/3 hlasů.

Tab. 2: výsledky voleb do krajských zastupitelstev v roce 2000

2000	Středo- český	Jiho- český	Plzeň- ský	Karlo- varský	Úste- cký	Libe- recký	Hrad- ecký	Pardu- bický	Vyso- čina	Jihomo- ravský	Olom- oucký	Zlínský	Moravsko- slezský	Celkem
ODS	28,76	25,84	24,17	27,82	26,75	24,81	26,85	24,54	18,85	18,22	18,98	18,46	26,51	23,8
4KOAL	21,3	22,52	16,69	19,1	13,73	14,79	26,23	29,37	25,46	31,64	24,19	31,36	16,77	22,86
KSČM	21,93	19,44	21,02	22,37	28,22	16,29	17,99	17,46	20	20,8	21,5	16,3	24,98	21,14
ČSSD	15,84	13,43	14,94	16,39	17,24	13	13,18	13,37	11,47	13,45	16,34	15,12	15,56	14,66
ostatní	12,17	18,77	23,18	14,32	14,06	31,11	15,75	15,26	24,22	15,89	18,99	18,76	16,18	17,54

Zdroj: Volby.cz

Také krajské volby v roce 2004 se konaly v situaci, kdy byla vládní stranou ČSSD, tentokrát společně s KDU-ČSL a US. Volby opět ve většině krajů vyhrála opoziční ODS, když nezměřila pouze v Jihomoravském kraji (viz tab. 3). Zde zvítězila KDU-ČSL. Ta tentokrát kandidovala samostatně. Jen ve Středočeském, Pardubickém a Karlovarském kraji utvořila koalice. V prvním a druhém případě s Uníí svobody, ve třetím pak se Stranou zelených. V Pardubickém kraji dosáhla strana druhého nejvyššího zisku, třetím v pořadí pak byl Zlínský kraj.

¹⁰ první dělitel je roven 1,42 a nikoliv 1

Tab. 3: výsledky voleb do krajských zastupitelstev v roce 2004

2004	Středo- český	Jiho- český	Plzeň- ský	Karlo- varský	Úste- cký	Libe- recký	Hrad- ecký	Pardu- bický	Vyso- čina	Jihomo- ravský	Olom- oucký	Zlínský	Moravsko- slezský	Celkem
KDU- ČSL	6,62	9,57	7,23	5,12	2,81	4,32	10,35	22,79	20,5	26,18	13,72	21,32	11,34	13,05
ODS	44,65	44,19	41,29	40,25	39,62	36,05	39,28	34,45	29,47	25,8	30,56	30,08	37,87	36,35
ČSSD	16,7	12,65	14,92	14,97	15,29	10,8	11,97	13,22	13,28	11,93	15,02	13,66	15,43	14,03
KSČM	19,02	19,1	19,9	22,67	25,26	15,93	16,66	17,34	20,97	19,14	21,41	15,45	21,96	19,68
ostat.	13,01	14,49	16,66	16,99	17,02	32,9	21,74	12,2	15,78	16,95	19,29	19,49	13,4	16,89

Zdroj: Volby.cz

Pozn.: šedě jsou vyznačeny kraje, ve kterých KDU-ČSL kandidovala v koalicích

Velkou zvláštností krajských voleb v roce 2008 byla vysoká volební účast. Ta dosáhla celkem 40 %, přičemž v předchozích volbách byla pouze 30 %, respektive 33,5 % (Volby.cz). Největší podíl z platných hlasů zúčastněných voličů získala opoziční ČSSD a zvítězila ve všech krajích (viz tab. 4). Druhá skončila vládní ODS, která získala čtvrtinu hlasů. Nevyhrála však v žádném z krajů. Třetí skončila opoziční KSČM a čtvrtá vládní KDU-ČSL včetně koalic, kterých byla tato strana členem. V těchto volbách KDU-ČSL rozšířila počet krajů, ve kterých kandidovala v koalici. Obvykle šlo o koalice se Sdružením nezávislých kandidátů – Evropskými demokraty SNK-ED. V Karlovarském kraji bylo partnerem místní hnutí a v Královéhradeckém kraji šlo jen o pojmenování a na kandidátní listině byli jen kandidáti KDU-ČSL a nestraníci.

Tab. 4: výsledky voleb do krajských zastupitelstev v roce 2008

2008	Středo- český	Jiho- český	Plzeň- ský	Karlo- varský	Úste- cký	Libe- recký	Hrad- ecký	Pardu- bický	Vyso- čina	Jihomo- ravský	Olom- oucký	Zlínský	Moravsko- slezský	Celkem
KSČM	13,75	15,94	17,53	17,45	18,39	13,89	13,47	13	15,72	14,41	15,8	11,18	15,92	15,03
KDU- ČSL	3,44	6,95	7,21	5,93		3,84	7,68	18,59	10,81	23,89	8,75	13,35	7,1	9,45
ODS	32,81	29,63	26,76	18,08	20,57	22,5	24,33	20,8	21,01	15,88	20,34	21,96	24,9	23,57
ČSSD	35,16	33,8	36,37	31,39	32,78	26,79	31,94	35,73	39,87	34,84	39,78	35,4	42,63	35,85
ostatní	14,84	13,68	12,13	27,15	28,26	32,98	22,58	11,88	12,59	10,98	15,33	18,11	9,45	16,1

Zdroj: Volby.cz

Pozn.: šedě jsou vyznačeny kraje, ve kterých KDU-ČSL kandidovala v koalicích

Volby do EP

Volbami do Evropského parlamentu se obsazuje jediný přímo volený nadnárodní parlament na světě. Zákon o volbě členů Evropského parlamentu vstoupil v platnost v roce 1978 a poprvé se na jeho základě konaly volby o rok později. Volební systém je v moci každého státu. V České republice se tak volí na základě poměrného volebního systému. Konkrétní pravidla jsou téměř shodná s těmi pro volbu do Poslanecké sněmovny. Odlišný je okruh lidí, kteří mohou být voleni, protože mezi ně patří i osoby, které nemají české občanství, ale jsou vedeny v evidenci obyvatelstva podle zvláštního předpisu (ovšem potom už nemůže kandidovat nikde jinde). Okruh stran, mezi které se rozdělí mandáty pomocí d'Hondtova dělitele, je omezen 5% klauzulí (§ 47 a 48 zákona č. 62/2003 Sb.).

Česká republika vstoupila v květnu roku 2004 do Evropské unie a již na začátku června se zde konaly volby, ve kterých se vybíralo 24 zástupců do Evropského parlamentu. Nejvíce hlasů v těchto volbách získala opoziční ODS (viz tab. 5). Druhá skončila rovněž opoziční KSČM a na třetím místě pak uskupení bez zastoupení v Poslanecké sněmovně SNK-ED, když získala 11 % hlasů. Další neparlamentní strany získaly dohromady další pětinu hlasů. Vládní strana ČSSD získala nejnižší podíl hlasů ve sledovaných druhořadých volbách. Více hlasů získala i druhá vládní strana KDU-ČSL.

Tab. 5: Výsledky voleb do Evropského Parlamentu v letech 2004 a 2009

	2004	2009
ODS	30,04	31,45
ČSSD	8,78	22,38
KSČM	20,26	14,18
KDU-ČSL	9,57	7,64
SNK-ED	11,02	
NEZ	8,18	
ostatní	11,99	24,2

Zdroj: Volby.cz

V roce 2009 dokázala v druhořadých volbách poprvé zvítězit vládní strana. Ovšem vládě, kterou spolu s ODS tvořila KDU-ČSL a zelení, byla ještě před těmito volbami vyhlášena nedůvěra a jakékoli tvrzení o vládním či opozičním charakteru stran tak může být zavádějící. Volby se zároveň konaly v situaci končícího předsednictví evropské unii (idnes.cz). Ve volbách tedy zvítězila ODS. Mandáty získaly také ČSSD, KSČM a KDU-ČSL. Tentokrát nezískala žádný mandát neparlamentní strany, i když v součtu získaly téměř čtvrtinu hlasů (Volby.cz).

Literatura a zdroje

Balík, S. a kol. (2004): *Politický systém českých zemí 1848-1989*. Brno: Mezinárodní politologický ústav.

Bartoš, J. – Schlutz, J. – Trapl, M. (1986): *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960, Svazky X*, Ostrava: Profil.

Belko, M. (2004): *Vývoj volebního systému v českých zemích od roku 1848*, in Chytilík, R. – Šedo, J.: *Volební systémy*. Brno: Mezinárodní politologický ústav.

Blažek, J. - Kostecký, T. (1991): Geografická analýza výsledku parlamentních voleb v roce 1990. *Sborník České geografické společnosti*, 1991, č. 1, s.1-14.

Bradová, E. (2005): *Od lokálních mítinků k politickému marketingu*, Brno: Mezinárodní politologický ústav.

Butler, D. E. and Stokes, D. (1969) *Political Change in Britain: Forces Shaping Electoral Choice*. New York: St. Martin's Press.

ČSÚ (2009): *Volby do zákonodárných orgánů Československa a České republiky 1920-2006*. Praha: ČSÚ.

Evans, J. A. J. 2004. *Voters & Voting: An Introduction*. London: Sage Publications.

Hloušek, V. – Kopeček, L. (2004): *Konfliktní demokracie. Moderní masová politika ve střední Evropě*. Brno: Mezinárodní politologický ústav.

Jehlička, P. - Sýkora, L. (1991): Stabilita regionální podpory tradičních politických stran v českých zemích (1920 – 1990). *Sborník České geografické společnosti*, roč. 96, č. 2, s. 81–95.

Johnston, R. J. (2000): Electoral geography in Johnston, R. J. a kol. (2000): *Dictionary of Human Geography*. Oxford: Blackwell Publishers Ltd.

Kabát, M. – Pink, M.(2006): *Parlamentní volby 2006 a volební geografie*, in: Čaloud, D. –

Foltýn, T. – Havlík, V. – Matušková, A. a kol.: *Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2006*. Brno: CDK.

Kaňok, J. (1999): *Tematická kartografie*. Ostrava: Ostravská univerzita, fakulta přírodovědecká.

Klíma, M. (2003): *Volby a politické strany v moderních demokraciích*. Praha: Radix.

Klimek, A. (2002): *Velké dějiny zemí Koruny české, svazek XIV*. Praha.

Kostelecký, T. (1993): *Volby očima geografa* in: Sýkora L.: *Teoretické přístupy a vybrané problémy v současné geografii*. Praha: Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy

Kyloušek, J. – Pink, M. (2007): Electoral support for the Communist Party of Bohemia and Moravia in parliamentary elections in the Czech Republic after 1990. *European Electoral Studies*, roč. 2, č. 2, s. 159-163, 15 s.

Lyons, P. – Linek, L. (2007): *Povaha a zdroje stranické identifikace*. In Lebeda, T. a kol. (2007): *Voliči a volby 2006*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.

Novák, M. – Vlachová, K. (2001): Linie štěpení v České republice, Komparace národní úrovně s příkladem konkrétní lokality. *Sociologické texty*. Praha: SoÚ.

Pink, M. (2005): *Současné přístupy ve volební geografii*, in Fiala, P. - Strmiska, M. (2005): *Metody a přístupy ve víceúrovňovém vládnutí*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Pšeja, P. (2005): *Stranický systém České republiky: Politické strany a jejich vývoj 1989-1998*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Taylor P.J. - Johnston R.J. (1979): *Geography of elections*. London: Croom helm.

Voda, P. (2007): *Území volební podpory českých parlamentních stran*. Brno: MÚ (bakalářská práce).

